

ECONOMIES CIMARRONES

Fundació
ROCA GALÈS
CATALUNYA
rocagales.cat

Cooperació - Medi ambient - Benestar social

El somni que sorgeix una vegada i una altra és l'ideal cooperatiu

Editorial

CIMARRONES. LA TRANSFORMACIÓ DES DELS MARGES

En un context de capitalisme desbocat, sobreviure sense els recursos i les oportunitats que haurien de garantir les democràcies occidentals és una veritable quimera. Al mateix temps que les grans fortunes engreixen els seus privilegis, una majoria social veu com s'esfondren els pilars de l'Estat social i es queda a l'abisme de la pobresa permanent.

Un dels col·lectius més damnificats per aquest sistema desigual és la població migrant o racialitzada, víctima d'una llei d'estrangeria i una cosmovisió d'arrel colonial que li impedeixen accedir als serveis amb què assegurar i desenvolupar una vida digna.

El present monogràfic pretén acostar-nos a les dificultats a les quals s'enfronten aquestes persones, tant en l'àmbit laboral com en l'habitatge, la cultura o la participació política, àrees en què se les priva d'emancipar-se i, com a conseqüència, queden arraconades als marges a causa del seu origen o condició ètnica.

Les pàgines següents ens ajuden a identificar el caràcter estructural d'aquest sistema excloent, hereu d'una llarga història de desposessions, alhora que ens ensenyen com, a la rebotiga d'aquesta realitat, emergeixen respostes organitzades per persones amb bagatge migratori en els sectors de l'autoocupació, l'habitatge, les cures, les finances ètiques, la producció tèxtil, la gastronomia o la comunicació.

Parlem d'un conjunt d'experiències, disseminades pel territori i inspirades en el bé col·lectiu, que no sols malden per cobrir les necessitats més peremptòries de la població migrant; també aspiren a enriquir de matisos i donar una perspectiva antiracista al moviment de l'economia social i solidària, en el qual aquestes mirades són encara força marginals. Ens ho recorda José Luis Coraggio, per qui cal «problematitzar fraternalment» aquesta manca de visibilitat del fet migratori si realment volem bastir una economia que esdevingui plural, diversa, segura i lliure de racisme.

El número 50 de NEXE és una invitació a conèixer aquest cimarronatge que cada dia, amb les seves pràctiques i reflexions, desafia el colonialisme per contribuir a una agenda que faci del coneixement i la igualtat de drets la força motriu per transformar la nostra societat.

ECONOMIES CIMARRONES

3. EDITORIAL

CIMARRONES.
LA TRANSFORMACIÓ
DES DELS MARGES

**24-27. INSERCIÓ LABORAL.
EL COL·LECTIU MIGRANT
COM A SUBJECTE ACTIU
DEL PROGRÉS ECONÒMIC**

Marie Faye Sòcia fundadora
i presidenta de la cooperativa
Diomcoop

**28-31. TREBALLADORES DE LES
CURES. EXERCICIS DE RESISTÈNCIA
EN COOPERATIVES DE DONES
MIGRADES**

Norma Véliz Tècnica de La Col·lectiva
i membre de Mujeres Unidas Entre
Tierras

**32-35. LES CLAUS IMPOSSIBLES.
EL RACISME EN L'ACCÉS A
L'HABITATGE**

Diana de la Torre Psicòloga, músic
i sòcia fundadora de la cooperativa
MigrESS

**36-39. MIGRACIONS CLIMÀTIQUES
I EXPULSIONS FORÇADES
PER RAONS AMBIENTALS**

Juan David Escorcía Educador i
periodista expert en temes ambientals
i construcció de pau

**40-43. REGULARITZACIÓ
ADMINISTRATIVA.
UN PONT MINAT CAP A
LA PLENA CIUTADANIA**

Darío Cerisole Advocat especialitzat
en dret migratori i mobilitat
internacional

**44-47. MÉS QUE CURES.
DEMPEUS PER UNES
CURES DIGNES**

Júlia Gamissans Periodista

**6-11. CAP A UNA ECONOMIA SOCIAL
I SOLIDÀRIA CIMARRONA**

Diana de la Torre Psicòloga, músic
i sòcia fundadora de la cooperativa
MigrESS

Luz Helena Ramírez Activista
pels drets humans, fundadora de
l'Associació Migració i Economia
Social i Solidària (MIGRESS)

**12-15. ENTREVISTA
YOLANDA AKPOLI**

Àlex Romaguera Periodista,
coordinador de la revista Nexe

**16-18. FIRA D'ECONOMIA
SOLIDÀRIA, MIGRANT I DIVERSA.
CAP A UNA ECONOMIA
ANTIRACISTA PER A TOTES**

Quinny Martínez Hernández
Espectora i coordinadora editorial de
Plataforma Cero

**20-23. ENTREVISTA
JOSÉ LUIS CORAGGIO**

Diana de la Torre Psicòloga, músic
i sòcia fundadora de la cooperativa
MigrESS

**48-51. ENTREVISTA
ELIZABETH MONTERO**

Diana de la Torre Psicòloga, músic
i sòcia fundadora de la cooperativa
MigrESS

**52-55. ENTREVISTA
MONTSERRAT ANGUIANO**

Irina Illa Politòloga i
activista social

**56-57. DONES, ARTISTES
I MIGRANTS. UN VIATGE
D'ANADA I TORNADA**

Rosalía Polo Professora de dansa i
expressió corporal

**58-61. FINANCES ISLÀMIQUES
ÈTIQUES. UNA DE LES APORTACIONS
DE LA MIGRACIÓ A L'ECONOMIA
SOCIAL DE CATALUNYA**

Najia Lotfi Economista, experta en
finances islàmiques i presidenta de
CoopHalal

**62-65. QUINES VIDES POSEM AL
CENTRE? SOBRE L'EXPLOTACIÓ I
EL TREBALL TEMPORAL AGRARI**

Özgür Günes Öztürk Economista,
feminista i cofundadora de la
cooperativa Col·lectivaT

**66-67. LA RAÍZ I ABARKA.
SABOR GASTRONÒMIC AMB
L'ANTIRACISME AL CENTRE**

Diana de la Torre Psicòloga, músic
i sòcia fundadora de la cooperativa
MigrESS

**68-69. IMPULS COOPERATIU DE
SANTS. TREBALL ANTIRACISTA
INTERCOOPERATIU**

Ignasi Franch Periodista cultural i
crític cinematogràfic

**70-71. COL·LECTIVAT.
TRENÇAR EL SILENCI DE LES
LLENGÜES MINORITZADES**

Ignasi Franch Periodista cultural i
crític cinematogràfic

**72-74. FORMACIÓ COOPERATIVA.
ENFORTIR LA MIRADA
ANTIRACISTA EN L'ESS**

Diana de la Torre Psicòloga, músic
i sòcia fundadora de la cooperativa
MigrESS

**76-79. REGULARIZACIÓN.YA
CONTRA EL RACISME D'ESTAT**

Vivi Alfonsín Espectora i activista
feminista i pels drets de les persones
migrants

**80-85. FOTOREPORTATGE
COOPERATIVES DE MIGRANTS.
TERRENY FÈRTIL PER TEIXIR
UNA SOCIETAT INCLUSIVA**

Redacció Nexe

**86-87. AMUSI.
DONES COLOMBIANES
EN PEU DE PAU**

Irina Illa Politòloga i
activista social

**88-91. COOPERATIVES MIGRANTS
PER CANVIAR EL FOCUS**

Júlia Bacardit Espectora i
periodista

**92-93. 10 LECTURES PER
COMBATRE EL RACISME**

Redacció MigrESS

Cap a una economia social i solidària

CIMARRONA

Les comunitats del Sud global malden per sobreviure en un món en què el colonialisme ha mutat cap a altres formes de dominació. Davant d'aquest ordre basat en l'explotació dels recursos bàsics, milers de persones volen emprendre una vida nova. L'economia social i solidària pot donar resposta a aquests anhels, com a sistema que avantposa els drets humans a la cobdícia i la depredació del medi natural.

Text: Diana de la Torre i Luz Helena Ramírez

EL CAPITALISME I LA SEVA CARIMBA COLONIAL

Durant una de les etapes més vergonyoses del colonialisme europeu, a les persones esclavitzades de l'Àfrica se les senyalava amb una marca feta amb un ferro roent en zones visibles (pits i extremitats). L'objectiu d'aquesta pràctica tan terrible era que els colons poguessin exhibir que eren «propietaris» d'aquestes persones i, en cas de *cimarronatge*,¹ saber d'on provenien els «fugitius» per retornar-los als esclavistes. A aquesta marca se la denominava *carimba*.

Les ferides d'aquesta *carimba* s'han mantingut fins als nostres dies, a causa d'un colonialisme que perpetua un determinat ordre social a tot el planeta. Això demostra com d'efectiva ha estat —i continua sent— la tríada colonialisme-racisme-capitalisme, contra la qual les persones afectades es rebel·len amb un *cimarronatge*, que avui en dia es tradueix en experiències comunitàries que es neguen a subjugar-se a l'individualisme.

En qualsevol cas, és evident que les relacions socials es jerarquitzen d'acord amb les relacions de poder, estiguin marcades per la diferència colonial o per la colonialitat del poder.² Aquesta organització de la societat ha trobat en la modernitat un discurs fal·laç, segons el qual és imprescindible produir coneixement sota una mateixa epistemologia hegemònica, fet que contradiu la mateixa diversitat humana.

Segurament, avui cap capitalista marcaria amb una vara de ferro «la seva mà d'obra»; no obstant això, la *carimba* física i també la mental a la que feia referència el etnòlogo afrocolombiano Rogerio Velásquez Murillo, continua existint. Encara que no sigui com abans, actualment hi ha altres maneres d'oprimir no menys perjudicials i que impacten en totes les dimensions de la vida humana i planetària. D'alguna manera, la gènesi de l'actual crisi civilitzatòria rau en els valors depreda-

dors que caracteritzen aquesta economia de l'absolut, consolidada a través de l'hegemonia econòmica i política que Europa va assolir gràcies a l'empresa vergonyosa de la colonització.

Quan parlem d'economia de l'absolut, ens referim a la mercantilització de totes les coses que ha obtingut el «capitalisme històric», tal com el defineix Immanuel Wallerstein. Segons aquest prestigiós científic estatunidenc, es tracta d'un sistema social en el qual l'acumulació incessant de capital ha estat l'objectiu que ha prevalgut en tota activitat econòmica. Això provoca que uns crein les regles que més els convenen, mentre que els altres es vegin obligats a ajustar-s'hi o, com passa en la majoria de casos, a patir-ne les conseqüències. Aquesta dominació que ha fundat el capitalisme d'«Occident» per sobre del «no Occident», assenjala el sociòleg porto-riqueny Ramón Grosfoguel, ens està transformant en una civilització de —i per a la— mort.

LA CARIMBA: FERIDES AL SEGLE XXI

Un dels exemples més actuals del neocolonialisme són les multinacionals, definides pels professors James Petras i Henry Veltmeyer com a «unitats operatives bàsiques del món capitalista i de l'imperialisme», que sota la fal·làcia de proporcionar treball i progrés als països del Sud global actuen amb absoluta impunitat i complicitat amb les estructures dels estats implicats en el seu entramat econòmic.³

L'aportació de les multinacionals a aquest neocolonialisme que perpetua l'espoli i les desigualtats entre Nord i Sud globals és inqüestionable. Només cal repassar les xifres: els ingressos de les 500 companyies més importants van passar del 38 % del PIB mundial el 1996, al 43 % el 2006, xifra que va superar fins i tot les economies dels Estats Units i de la Unió Europea. Pel

que fa a la massa laboral, les dades són aclaparadores: l'any 2006, les multinacionals acumulaven 53 milions de treballadors —més que el conjunt de persones ocupades a Alemanya, el Regne Unit i França—,⁴ i les seves seves matrius, situades als Estats Units i cada vegada més a Europa i el Japó, acumulaven un 76 % del total dels beneficis.

Davant de l'opinió pública, aquestes empreses es presenten com a les úniques capaces d'explotar i transformar les matèries primeres i els recursos dels països empobrits. Això té una justificació clarament colonial: els efectes devastadors que generen aquestes multinacionals en termes econòmics, polítics, ambientals i socials encara constitueixen una *carimba* en les comunitats explotades i els seus territoris.

Però no es tracta només del funcionament desigual del comerç internacional i de les seves regles de joc. A aquest funcionament *macro* de l'economia, cal agregar-hi la distribució dels impactes de la crisi global, entre els quals hi ha el canvi climàtic. I és que, segons les Nacions Unides, dos terços de les persones afectades per aquest fenomen viuen al Sud global, concretament en països que només són responsables del 4 % de les emissions i que depenen, en un 80 %, de les exportacions de matèries primeres. Aquests recursos són consumits pels països industrialitzats que, en gran part, són els causants de l'escalfament global.

En relació amb l'impacte ambiental de les empreses extractivistes, l'Informe Global sobre Desplaçament Intern (GRID), publicat pel Centre de Monitoratge del Desplaçament Intern (IDMC), indica que més del 62 % d'aquests desplaçaments s'originen a causa dels

estralls que provoca la crisi climàtica. «A finals de 2021, un total de 5,9 milions de persones de 84 països i territoris diferents vivien en situació de desplaçament, com a conseqüència de desastres registrats el mateix any i en etapes anteriors».⁵ Els cinc països on es va produir el nombre més gran de víctimes van ser la Xina, Afganistan, Filipines, Etiòpia i Sudan del Sud.

El pitjor de tot, però, és que aquesta tendència sembla no tenir aturador, tal com indica l'estudi Groundswell del Banc Mundial, segons el qual la xifra de persones afectades el 2050 pels fenòmens d'«acció lenta» (sequeres i pujada del nivell del mar) podria elevar-se fins als 216 milions en 6 regions del planeta (Àfrica Subsahariana, Àsia Meridional, Amèrica Llatina, Àsia Oriental i el Pacífic, Àfrica del Nord, Europa Oriental i Àsia Central). Una catàstrofe de gran abast que, tal com assenyalen els experts, només podria aturar-se si es reduïssin les emissions globals de gasos d'efecte hivernacle.⁶

LA DEVASTACIÓ EN XIFRES

L'actuació de les multinacionals sobre els territoris no ha fet sinó incrementar el nombre de desplaçaments de comunitats, que arran d'aquestes crisis, es veuen empenyides a deixar la seva terra, cultura i família. Tampoc podem oblidar els perjudicis que provoquen les guerres i els conflictes armats, els quals beneficien el capital del Nord global mentre aboquen la població a la misèria i l'exili. Per il·lustrar aquest funcionalment pervers, ens podem fixar en un cas que, com molts altres, evidencia les petjades actuals de la *carimba* colonial.

El 10 de novembre de 2020, *La Voz de Galicia* publicava la següent notícia: «El Parlament Europeu beneix l'acord de pesca amb el Senegal i les Seychelles». Aquest acord al·ludia a la renovació del conveni comercial que permet a les empreses multinacionals espanyoles, franceses i portugueses, explotar els recursos pesquers d'aquestes zones de l'Àfrica. Les comunitats locals van ser excloses expressament de les negociacions per a la «pesca sostenible», fet que contravé la legislació en aquesta matèria.

Cal assenyalar que l'acord en qüestió prové d'una primera mesura adoptada el 1979, que impedia l'accés de les companyies a les aigües dels països esmentats, fins que els respectius governs i la Unió Europea van decidir flexibilitzar les condicions. En paraules de Kiko Ortiz, de l'Observatori del Deute i la Globalització (ODG), «això ha suposat la progressiva pèrdua de la pesca local, principal mitjà d'obtenció de proteïnes al Senegal, i de retruc, la desaparició de l'equilibri sociocultural de la regió i el mitjà de vida d'aproximadament 47.000 pescadors artesanals».

L'acord de 2020 ha provocat que els pescadors s'hagin quedat sense marge de subsistència a causa de la competència deslleial de les empreses provinents de la Unió Europea. Aquests negocis no només acaparen recursos naturals i pesquers, sinó que també han obert fàbriques de processament de farina, oli i altres oficis que, tradicionalment, realitzaven les dones de la regió per sostenir les famílies.

Respecte a aquesta situació, Greenpeace assenyala que, si bé el Govern senegalès va suspendre el 2012 la concessió de noves llicències de pesca artesanal, no

va fer el mateix amb la pesca industrial, a la qual va atorgar llicències el 2020, justament enmig de la pitjor etapa de crisi per la pandèmia. Segons l'organització ecologista, l'espoli constant i indiscriminat dels recursos pesquers ha generat que, d'una banda, els pescadors hagin d'allunyar-se cada vegada més de la costa per pescar, fet que incrementa les despeses en temps i benzina. D'altra banda, s'ha multiplicat la sobreexplotació de peixos, amb la consegüent destrucció de la biodiversitat i l'ecosistema marí de la zona.

Davant d'aquest panorama d'extracció i empobriement, moltes persones es veuen obligades a migrar a través de vies que posen en risc la seva seguretat, perquè a causa de les restriccions en matèria d'estrangeria que imposa la Unió Europea, no tenen cap alternativa. Es calcula que, el 2022, 1.500 persones van deixar la vida al Mediterrani mentre intentaven travessar-lo, tal com ha comptabilitzat el Projecte Migrants Desapareguts, de l'Organització Mundial de la Migració (OIM). Al llarg de la darrera dècada, el nombre de víctimes ha estat gairebé 20.000. Segons l'OIM, aquestes víctimes ja no són principalment joves, com passava abans. Els darrers anys també s'hi han afegit pescadors artesanals que intenten migrar a causa de la desesperant escassetat de recursos i treball.

Tot això corrobora el terrible circuit al qual fem referència en aquest article: les multinacionals europees s'apropien dels recursos i la població local no té més remei que migrar de manera irregularitzada, criminalitzada i, en el pitjor dels casos, letal. Els qui aconsegueixen sobreviure al trajecte, en arribar a

Espanya o altres indrets d'Europa sovint van a parar als Centres d'Internament d'Estrangers o pateixen identificacions pel seu perfil racial. Ens trobem davant d'una economia precària i informal i un racisme basat en la creença que «els migrants venen a robar-nos el treball». La *carimba* està, per tant, més present que mai.

POLITIZAR L'ESS, TRENCAR EL SILENCI

Veient la situació actual, és més necessari que mai construir una alternativa. L'avanç de l'extrema dreta i els seus discursos i pràctiques contràries als drets humans —masclistes, racistes, xenòfobs, capitalistes i colonialistes— exigeixen la construcció d'un mur de contenció amb propostes de canvi transformadores. Es tracta de superar el passat colonial per reinventar-nos com a subjectes, apropiant-nos de l'economia i, en paraules de Franz Fanon, emprendre una veritable «reconquesta de si mateix», que vol dir aixecar un model de vida antagònic al model capitalista.

Per assolir aquest canvi, però, és fonamental revertir i lluitar contra els valors econòmics sobre els quals es va estructurar el capitalisme. Això demana minimitzar les petjades d'aquesta *carimba* que avui ens imprimeix el capital, tal com ho feien les persones esclavitzades quan lluitaven per assolir una societat lliure i habitable. Un repte que podem denominar *cimarronatge de l'economia*, en el qual l'economia social i solidària ha de jugar un paper cabdal.

Martin Luther King deia que el capitalisme oblida que la vida és social. És a dir, cal tenir present, tal com ens recorda l'antropòloga i educadora social Yayo Herrero, «que som éssers interdependents i ecodependents: ens necessitem els uns als altres per subsistir, i necessitem l'ecosistema per garantir la nostra continuïtat com a espècie».

En aquest sentit, una de les premisses de l'economia social i solidària és posar les persones, i no el capital, al centre. Tanmateix, no hem de considerar-la una branca especialitzada de l'economia, dedicada a l'estudi de les cooperatives, el mutualisme i l'associacionisme, sinó «com el sistema que s'enfronta amb el pensament i la praxi hegemònica en el camp econòmic», en paraules de l'economista José Luis Coraggio. Cal, doncs, veure en l'ESS una economia que recupera la col·lectivitat i que dona importància a les necessitats i els desitjos legítims dels individus, sense destruir-se a si mateixa, sinó «adjectivant-se com a disciplina i com a realitat».

Quan parlem de l'economia social i solidària cimarrona, ens referim al fet que cal tenir present que les persones que estan al centre són diverses, com ho són les pràctiques i les maneres d'organitzar les seves vides i economies. També cal convenir que no és pos-

sible un procés econòmic contrahegemònic al capitalisme si no és anticolonialista i antiracista.

Prendre consciència d'aquesta diversitat dels privilegis que ostenten unes persones en relació amb unes altres —sigui pel capital simbòlic atorgat per haver nascut en un determinat país o per pertànyer a una determinada cultura—, suposa automàticament reconèixer les dificultats a les quals s'enfronten les persones migrants i racialitzades, sobretot quan intenten engegar una iniciativa formal en el marc de l'economia social i solidària.

A aquest efecte, es podrien començar a resoldre alguns aspectes. Un d'ells és la contractació de persones migrants en situació administrativa irregular des d'una perspectiva transformadora; és a dir, no com a «favor» o perquè facin les tasques estereotipades i culturalment assignades (neteja, cures, etc.), sinó perquè puguin enfortir l'entitat en igualtat de condicions amb la resta d'associades i, alhora, consolidar-se en el seu lloc de treball.

Una altra exigència és que les entitats incorporin línies de treball amb una mirada antiracista, i això significa que respectin la veu de les persones migrants i racialitzades, motiu pel qual han de canviar les pràctiques assistencialistes i paternalistes que apliquen a l'hora d'establir convenis d'intercooperació amb altres organitzacions. Simultàniament, cal que habitin caixes de resistència que permetin capitalitzar projectes que es trobin en fase inicial.

En definitiva, és fonamental que l'economia social i solidària no doni l'esquena a aquestes realitats socials i estigui activa en les lluites contra l'economia del capital, colze a colze amb els desafiaments de l'agenda social antiracista. Aquesta és una tasca assumible si es compta amb el teixit cooperatiu que emergeix arreu del territori, mitjançant el qual es poden abordar temes tan rellevants com els perjudicis que causa el neocolonialisme; la discriminació i explotació laboral per raó racial o d'origen, o la constant vulneració dels drets de què són víctimes les persones migrants i racialitzades, sotmeses a unes polítiques migratòries i a uns estereotips i prejudicis que atempten contra la seva vida i dignitat.

Ara bé, per revertir aquestes lògiques és bàsic que incorporem la perspectiva antiracista en l'ESS. També cal prendre mesures en les entitats del sector per tal que les dones i la població migrada puguin fer-se visibles i tinguin espais i veu pròpia per poder aportar la seva mirada.

No podem assumir que l'economia social i solidària ens protegeirà automàticament de les pràctiques racistes. Hem de tenir-ho present i, des de la reflexió i la pràctica, hem de contribuir a desfer-nos de la *carimba* per sempre més.—*

1. Acció rebel en què els esclaus fugien des de les mines i plantacions, on governava la tirania de l'«amo», cap a la muntanya o la selva, per formar societats lliures conegudes com cumbés, rochelas, quilombos, mocambos, palenques o maroon towns. Aquesta fugida implicava llargues travessies a través d'un territori desconegut, sota el risc de ser retornats a l'esclavista en cas de ser descoberts.
2. Anibal Quijano va encunyar el concepte colonialitat del poder, que defineix com un element constitutiu del patró global de poder

capitalista que es funda en la imposició d'una classificació racial/ètnica de la població, de les dimensions materials i subjectives de l'existència quotidiana i a escala social. S'origina i es globalitza a partir del «descobriments» d'Amèrica, que al seu torn és el factor que implanta el poder capitalista a escala mundial, amb el seu centre hegemònic a Europa (Occident). (Quijano, 2007).
3. Aquestes empreses tenen la casa matriu en un estat, però la seva estructura operativa es troba principalment distribuïda en filials

d'altres països. Aquest funcionament permet desdibuixar la seva responsabilitat pel que fa als impactes ambientals, laborals i socials de les seves accions: qui se'n fa responsable, l'empresa matriu, la filial o les contractistes?
4. «Las multinacionales en el siglo XXI», Luis Miguel Uharte, 2012, pág. 24.
5. <https://www.internal-displacement.org/global-report/grid2022/>.
6. <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/2c9150df-52c3-58ed-9075-d78ea56c3267>

YOLANDA AKPOLI

Al cor de La Salut, un dels barris amb un major índex d'immigració de Badalona, es troba l'associació Unió de Segones Oportunitats. Amb aquest nom de capçalera es coneix la botiga de roba i complements de segona mà que des de 2021 regenten diverses dones que han fet de l'emprenedoria i l'activisme social una forma de vida. Entre elles es troba Yolanda Akpoli, togolesa de naixement, que fa dotze anys es va establir a Catalunya després d'una breu etapa a França. La Yolanda és vídua i té tres fills, i la seva història és testimoni del coratge amb què moltes persones nouvingudes afronten una realitat travessada pel racisme, l'exclusió social i el patriarcat. A contrapèl d'aquesta adversitat, i amb l'ajuda mútua com a antídote per superar entrebancs, Akpoli ha esdevingut una veu de referència entre la generació de dones que aporten una nova dimensió a l'economia social i solidària del nostre país.

Text: Àlex Romaguera

Com resumiries el camí d'una dona migrada amb voluntat emprenedora?

En destacaria els obstacles per engegar qualsevol projecte, perquè quan arribes, estàs en situació irregular i disposes de poc marge de temps fins a l'obtenció dels papers. I a això, després s'hi sumen la bretxa digital i l'estigma del qual som víctimes en molts àmbits de la societat.

Quins efectes tenen aquests entrebancs?

Fan més complicat l'arrelament i, de retruc, malmeten la nostra salut, que no es redueix a anar al metge per una dolència. També hi ha els perjudicis de no disposar de les eines necessàries per resoldre els tràmits burocràtics que t'han de permetre començar un negoci. Una sèrie de passos que, si ja són difícils per als autòctons, per a aquells que venim de fora representen una càrrega extra sobre les nostres espatlles. Tant és així que molta gent abandona el seu projecte davant la urgència de trobar un sostre i una feina per poder viure. Només el reprenen quan disposen de la documentació, però sense l'energia del principi. En general, els sacrificis són múltiples.

Les institucions no ajuden com caldria?

Desconfien de les nostres capacitats i ens tracten des d'una posició paternalista, cosa que es tradueix en un excés de zel i vigilància. I no només això: en associar-nos a un tipus de feines determinades, sigui la neteja, la dependència o altres tasques vinculades a la llar,

no entenen que vulguis emprendre un negoci, i menys encara una cooperativa sense ànim de lucre. Com a màxim et conviden a crear una societat limitada.

No confien en l'experiència que puguis tenir?

No tenen en compte el *business change*; és a dir, els coneixements i les competències adquirides que et poden servir per començar a treballar. En lloc d'això, t'obliguen a completar una cadena de tràmits que cal validar un per un fins a iniciar el negoci. En el meu cas, tot i tenir el batxillerat, per poder deixar de netejar pisos i treballar com a tècnica en comerç i màrqueting vaig haver de fer les proves d'accés a l'ESO, al grau mitjà i al grau superior, amb els inconvenients que implica començar de zero.

Abans de tirar endavant l'associació Unió de Segones Oportunitats, havies sigut voluntària a diverses entitats socials, com ara la Creu Roja o Metges del Món. Amb quina finalitat t'hi vas implicar?

Vinc d'una família que sempre ha estat compromesa en l'emprenedoria i l'acompanyament a dones. Això m'ha influenciat a l'hora de compaginar els estudis amb la participació en espais dedicats a millorar les condicions dels més necessitats. I així ho vaig fer: a part d'aquestes associacions, dos dies a la setmana anava a la Federació de Famílies Monoparentals de Barcelona per ajudar a dones que, com jo, s'han quedat vídues o són mares solteres. Vaig oferir els meus coneixements en gestió financera i allà vaig comprovar que, mitjan-

«Vinculem el reciclatge a les cures i l'orientem al bé comú»

çant el suport mutu i el treball comunitari, s'estableixen sinergies perquè la vida de cadascú sigui més fàcil. Tornava a casa satisfeta i això em va animar a impulsar, amb sis companyes més, l'associació Unió de Segones Oportunitats.

Com definiríes aquest establiment de roba i complements de segona mà?

Nosaltres diem que, més que un negoci, és un estil de vida. Un espai de sororitat i resiliència en què la suma d'individualitats fa possible que ens sentim segures, ens cuidem i fem realitat els nostres somnis. Posem al centre la corresponsabilitat, per la qual cadascuna s'esforça en benefici de la resta i fa possible que cobrim les despeses de llum i lloguer. De la mateixa manera, donem al reciclatge una perspectiva holística.

A què et refereixes?

Més enllà dels acords amb botigues que liquiden estoc perquè venguem roba, donem una segona utilitat als articles. Els personalitzem amb estampats i altres detalls de disseny per tal que esdevinguin únics. Per tant, no només practiquem el reciclatge d'acord amb la idea que «els teus residus poden ser un tresor per a algú altre». També, i sobretot, el vinculem a les cures, ja que té un retorn i una finalitat orientada al bé comú.

A part de vendre roba, joguines i altres objectes, ofereix tallers i serveis de costura, estampació i bricolatge. Quin és l'objectiu?

Intentem que, a través de la formació, les persones traslladin aquests coneixements al seu entorn més pròxim, sigui a la família o a les amistats. Al capdavall, es tracta d'actuar segons els valors de l'economia social i solidària, posar en relleu la importància de transmetre sabers i, en conseqüència, contribuir al progrés i al desenvolupament humà. Sempre diem que «les emprenedores som les guerreres del segle XXI». Això vol dir que la nostra lluita no s'adreça al lucre individual, sinó a qui ha de cobrir les necessitats més bàsiques. Cada dia, des de persones grans, fins a altres que viuen

soles o tenen algun tipus de discapacitat, s'apropen a l'establiment i, a força de parlar dels seus anhels, troben estímuls per tornar a fer coses.

Teniu algun espai on parlar d'aquestes qüestions?

Comptem amb una terapeuta que atén a les treballadores i a aquelles clientes que ho demanen. I després, cada dissabte, ens reunim en un bar solidari que tenim a Barcelona, on parlem del nostre dia a dia. També, conjuntament amb una entitat del barri de La Salut, compartim un programa de ràdio on qui ho desitgi pot explicar la seva vivència. Tothom vol expressar els neguits que arrossega. Per això, davant d'un capitalisme que ens aïlla i ens empeny a consumir compulsivament, creiem que la ràdio i les trobades poden ser finestres perquè les persones se sentin acompanyades, s'ajudin entre elles i prenguin consciència que poden optar per formes de consum més responsables.

En un projecte de les vostres característiques, en procés de convertir-se en cooperativa, no és complicat implementar els diferents protocols que emanen del món cooperatiu?

Ho intentem perquè ens sentim interpel·lades i perquè això forma part de la nostra idiosincràsia: sigui treballar amb perspectiva de gènere com, dintre de les nostres possibilitats, contractar persones racialitzades o, pel que fa a la tresoreria, tenir els diners a la banca ètica. De fet, aportem una part de la nostra economia a les CAF (Comunitats Autofinançades), mitjançant les quals les persones poden cobrir els costos que no poden assumir en la seva totalitat. I també amb Coop57, la cooperativa de finances ètiques, hem establert un marc de col·laboració per ajudar les entitats del barri que necessiten una empenta.

És prou accessible l'economia social i solidària a la migració?

Aquest és un dels reptes, sobretot pels qui venim de contextos hostils i deixem enrere les nostres famílies. Nosaltres estem a la plataforma Badalona Acull, cosa

que ens permet connectar amb el teixit associatiu. En general, però, la població migrada té pocs llocs on trobar informació, i no acostumen a circular pels encants on venem roba, ni pels mercats on sovint tenim paraades de menjar. Calen més espais que els acostin a l'economia social i solidària i els facin partícips d'aquest àmbit.

Quines estratègies poden donar resultat?

Una de les vies és enfortir els lligams amb Abarka Coop, Periferias Cimarronas, Top Manta, Diomcoop i altres cooperatives impulsades per persones migrades. No pas per competir, sinó per cooperar i incidir en el territori i en l'univers de l'economia social. Aquest és un exercici que també fem amb entitats de La Salut que actuen en aquesta lògica. Així és com podem obrir la ment, aprendre i transformar la societat.

En un context d'inflació i crisi econòmica, això pren especial rellevància?

Sens dubte, perquè la crisi la patim sobretot els col·lec-

tius en situació de vulnerabilitat, com els que ens trobem a La Salut i a altres barris de Badalona. Cal pensar que, només en els darrers mesos i per mitjà dels bars solidaris amb els quals mantenim contacte, hem augmentat el nombre d'àpats a famílies castigades per la pobresa fins al punt que, si abans n'eren al voltant de 60, ara en són, de mitjana, uns 135.

El suport mutu permet encarar el futur amb optimisme?

Sí, per això hem reforçat el vessant assistencial, perquè sabem que la botiga és el motor d'un projecte que va més enllà. I en aquest intent busquem palanques que, a còpia de destinar un 20% del temps, ens proporcionin un 80% de repercussió. Entre aquestes, volem estar al major nombre d'encants o fer-nos més visibles a les xarxes socials, on volem activar sistemes de micromecenatge per augmentar els recursos. Aquestes accions, sumades a alguna licitació que ens pugui donar l'Ajuntament, faran més forta l'associació Unió de Segones Oportunitats, n'estic convençuda.—*

Fira d'Economia
Solidària, Migrant i Diversa

CAP A UNA ECONOMIA ANTIRACISTA PER A TOTES

La proposta impulsada per Coòpolis s'ha consolidat com el principal espai d'incidència política de l'Estat espanyol en la creació i la lluita del col·lectiu migrant.

Text: Quinny Martínez Hernández

Es projectes d'economia social i solidària (ESS) giren entorn de l'esforç col·laboratiu. En aquest model econòmic, la finalitat del qual no és acumular riquesa, sinó cobrir les necessitats dels participants, es comparteixen béns, serveis i experiències. És fonamental, també, garantir un benestar i un ingrés mínim vital que permetin millorar la qualitat de vida del conjunt de la societat. Si, a més a més, s'hi inclou la presència de persones migrants i racialitzades, l'economia social es converteix en un exercici polític conscient i decisiu per a totes.

Segons alguns estudis recents, l'ESS implica actualment a tota la Unió Europea dos milions d'organitzacions que donen servei a 14,5 milions de persones, les quals, al seu torn, representen el 6,5% de la població. A efectes pràctics, l'associació, el mutualisme i la cooperativa són les tres grans estructures que articulen aquesta nova economia social, obrera i proletària que emergeix i s'obre pas a Catalunya.

Prova d'aquesta realitat és la Fira d'Economia Social, Solidària, Migrant i Diversa, que se celebra cada any a la ciutat de Barcelona. Sorgida després de moltes hores de treball, no va ser fins al 2019 que Migress, Diomcoop, La Ciutat Invisible i Iacta Sociourídica quatre de les organitzacions integrades a Coòpolis, l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona—, van materialitzar aquesta trobada en què es desplega una abundant diversitat d'experiències econòmiques que busquen compartir inquietuds i definir estratègies conjuntes.

TEIXIDORES DE RESISTÈNCIA

Amb el pas dels anys, i malgrat les dificultats per mantenir aquesta trobada de gran envergadura, la Fira s'ha posicionat com la primera activitat d'incidència política que té lloc entre els cercles migrants antiracistes d'arreu de l'Estat. Ha passat de comptar amb 60 paradistes el 2019, a tenir-ne 230 el 2022, fet que demostra la capacitat d'enginy i hibridació que han assolit algunes iniciatives en la societat d'acollida.

Amb tot, la lluita política que enfronta les desigualtats del sistema des d'una posició contrahegemonica és l'eix que caracteritza aquesta trobada, la qual avantposa les necessitats humanes i la finalitat social als interessos del capital. De fet, lluny de les normatives d'un sistema predisposat a «la legalitat» en termes administratius, la Fira d'Economia Solidària, Migrant i Diversa és l'única amb inscripció gratuïta i sense despeses per als firaires. A més a més, la selecció dels participants es realitza de manera autònoma, transparent i democràtica, allunyada dels requisits regulars que s'estableixen en altres àmbits de la societat.

Anna Flor de León, afrocamerunesa i creadora de la marca de complements llongo Flor de Tela, valora el caràcter inclusiu de la Fira: «És interessant assistir-hi, perquè a banda de poder mostrar i vendre les meves creacions, he incrementat els contactes amb altres dones afrodescendents». Segons Flor de León, la diversitat que reuneix la Fira i el fet que ara duri més d'un dia, demostra que «el treball i la lluita conjunta donen fruits».

L'expansió de la Fira també es mesura amb la presència creixent de cooperatives racialitzades i amb espais propis, entre les quals trobem Periferia Cimarronas i el Restaurant AbarkaCoop, cooperatives establertes al districte de Sants; així com L'Occulta, MigreSS, La Treva, CoopHalal, Dones Unides Entre Terres (MUET), Escola de Ràdio i Plataforma Zero. Tampoc podem oblidar les propostes autogestionades que lideren persones d'arreu, que a banda d'enfortir els processos d'integració, contribueixen a construir un país divers i plural.

MOTIVACIONS I REPTES DE FUTUR

Amb l'ànim d'atreure el major nombre de projectes possible, la Fira ha aconseguit rebre aportacions econòmiques de les persones migrants, sense abandonar la denúncia per les dificultats que moltes troben a l'hora d'accedir a altres esdeveniments d'aquest estil. Això

fa que els desafiaments es multipliquin: des de la recerca de més recursos, fins a la consecució d'aliats estratègics, passant per l'adhesió de noves persones i entitats en les tasques de difusió.

Les dues primeres edicions van celebrar-se a l'antic recinte industrial de Can Batlló, al districte de Sants, on l'ESS està relacionada amb la lluita veïnal que hi té lloc des de fa anys, mentre que l'última va tenir lloc a la plaça Margarida Xirgu del barri del Poble Sec, amb la voluntat d'estendre l'intercanvi de sabers a altres indrets. Per a Coòpolis, dotar la Fira d'un caràcter itinerant li confereix impacte social, ja que «no està feta només per i per a gent migrada, també interpel·la el teixit sociopolític amb el qual conviu».

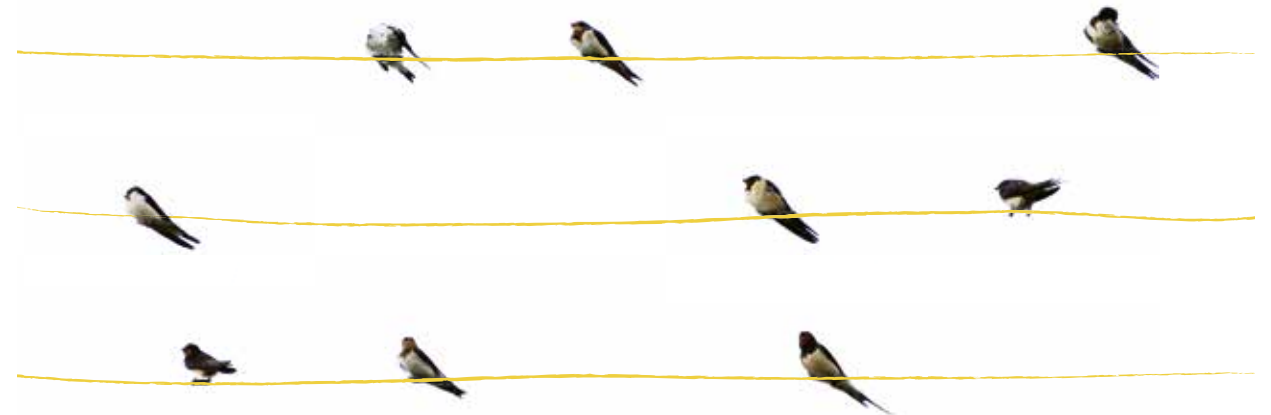
Així mateix, la Fira també vol combatre les adversitats que puguin aparèixer. Un exemple d'això és la situació que va tenir lloc l'any 2020, quan es va cancel·lar el programa arran de la pandèmia. L'any 2021 es

va reprendre la iniciativa amb algunes restriccions i, finalment, es va recuperar la normalitat el 2022, any en què es va assolir la xifra de 230 paradistes. Per a l'organització, és important que els participants siguin conscients de l'esforç que hi ha al darrere, però també que sàpiguen que, per funcionar, aquesta proposta depèn en part del finançament dels ateneus cooperatius i de l'Ajuntament de Barcelona.

Més enllà d'aquestes aportacions, la Fira posa en relleu el paper protagonista de les persones migrades. «Oferim un suport que no té res a veure amb el paternalisme i l'assistencialisme amb què el privilegi blanc ens ha lligat», indica Luz Ramírez Hache, de l'associació Migress i organitzadora de la Fira. Anna Flor de León, conclou: «som subjectes polítics que, a través aquests espais, podem donar-nos a conèixer i teixir xarxa amb projectes afins que amplien l'espectre de l'economia social i solidària».—*

Assegurem l'economia social i solidària

Descobreix les assegurances ètiques i solidàries

Amb Arc Cooperativa pots fer un consum responsable
tot impulsant el mercat social

www.arc.coop

José Luis Coraggio

«El neoliberalisme trenca la comunitat, mentre que la solidaritat, l'enforteix»

Professor emèrit de la Universitat Nacional de General Sarmiento de Buenos Aires, José Luis Coraggio ha dedicat gran part de la seva vida a sembrar la idea que una altra economia és possible. Aquest reconegut pensador i teòric argentí ha desenvolupat les seves teories en més de 30 obres i centenars d'articles divulgatius. Actualment, amb 84 anys, dirigeix el Màster en Economia Social en aquesta mateixa institució, alhora que coordina el projecte d'investigació regional *Democracias en revolución & Revoluciones en democracia*, a través del qual reivindica la solidaritat com a factor de canvi cap a un nou paradigma de societat més justa i democràtica.

Text: Diana de la Torre

Fa anys que comparteixes, en diferents latituds i contextos, que una altra economia és possible. Què et va acostar a aquesta realitat que s'ha transformat en una aposta vital?

Jo vaig començar estudiant Economia Política a la Universitat de Buenos Aires i, al mateix temps, vaig posar-me a treballar al Consejo Federal de Inversiones, la primera institució dedicada a la planificació econòmica d'Argentina. Allà, vaig participar en l'elaboració de les Bases per al Desenvolupament Regional Argentí, fins que vaig ser becat per estudiar el Postgrau de Ciència Regional a la Universitat de Pennsilvània. Aquests estudis em van acostar a una posició crítica respecte als enfocaments dominants d'aquella època, que es basaven fonamentalment en els dogmes de l'economia neoclàssica.

Després d'aquesta etapa, vas organitzar un grau pluralista d'Economia Política a la Universitat Nacional del Sud, a Mèxic, i passada la dictadura, vas tornar a Argentina per impulsar un postgrau en Estudis Urbans...

Sí, però vaig deixar-ho al cap d'uns mesos, no m'hi trobava còmode. Llavors vaig decidir vincular-me als grups de suport als moviments revolucionaris que emergien a Nicaragua i El Salvador. Em vaig instal·lar a Nicaragua el 1981, dos anys després de la victòria sandinista, per treballar en la planificació regional del sector agropecuari des del Ministeri de Reforma Agrària i, més tard, en un centre que cercava alternatives de pau

i fomentava els valors profundament democràtics de la Revolució Popular Sandinista. Aquesta experiència, que va durar cinc anys, va representar per a mi un punt d'inflexió.

Perquè aquesta experiència va ser decisiva per a la teva trajectòria?

Vaig deixar d'escriure per a científics i vaig començar a tractar de comunicar-me amb els militants que lluitaven per un altre model econòmic i de societat. Fruit d'això, vaig viatjar a l'Equador i més tard als Estats Units, per tot seguit establir-me de nou a l'Argentina, on vaig ser rector de la Universitat Nacional de General Sarmiento de 1998 a 2002. En aquesta institució, de la qual encara formo part, vaig impulsar el Postgrau d'Economia Social, ja que aleshores no hi havia cap proposta similar en castellà més enllà d'alguns màsters dedicats al cooperativisme i a l'anomenat *tercer sector*. La idea del postgrau va quedar avalada per una enquesta entre els sectors populars propers a la universitat, la qual confirmava diverses hipòtesis, com ara que la unitat empírica d'anàlisi eren les llars.

Era un punt de vista que llavors no es tenia en compte?

M'adonava que, des de l'Estat, la direcció revolucionària no entenia l'economia popular, sinó que organitzava els mercats de manera molt rígida i estricta. S'establia qui i on es podia vendre, però en realitat, la gent intentava sobreviure venent de tot una mica: si hi havia plàtan verd, doncs el venien a qualsevol lloc; o si no disposaven

dels productes que els clients demanaven, n’oferien d’altres. Malauradament, aquest sistema era considerat «contrarevolucionari».

L’economia popular i social és, doncs, una proposta diferent?

Implica una lluita cultural que vincula l’economia a uns valors i unes polítiques allunyades del control estatal i de les tesis neoliberals que a Llatinoamèrica es van imposar amb la dictadura d’Augusto Pinochet a Xile el 1973, quan els *chicago boys* van aterrar-hi per fixar una «reorganització» de l’economia basada en la competitivitat. Aquest model es va aplicar després a l’Argentina, amb la dictadura civicomilitar de Jorge Rafael Videla.

Així és com el programa neoliberal va esdevenir hegemònic a tota aquesta regió?

Sí, i va afavorir que els grans monopolis poguessin explotar el treball de manera extrema. És una doctrina que parteix del principi que el mercat és qui regula l’economia pel bé de tothom, tot i que s’ha demostrat el contrari: ha sigut destructiu i s’ha allunyat del que entenem per una economia per a la vida. La lluita, doncs, és contra el sistema hegemònic que emana del neoliberalisme, el qual ha penetrat en el sentit comú de la població, però també en part dels intel·lectuals d’esquerra. Davant d’això, cal recuperar el principi que l’economia no és un sistema de mercats, com pretenen fer-nos creure, sinó que està imbricada en la política i forma part de la cultura popular.

No obstant això, comencen a sorgir altres economies que s’escapen del patró neoliberal, no creus?

Sí, per això plantejo que, si volem arribar a l’economia popular, cal superar la visió que la considera marginal. De fet, en contrast amb l’idea que hi ha una economia

moderna, en molts països hi ha una economia «informal» en què els treballadors no són assalariats, sinó treballadors per compte propi. Així, entre un sector estatal molt intervencionista que bloqueja el desenvolupament i un altre format per empreses capitalistes que defensa el lliure mercat, una altra concepció de l’economia és necessària.

En què ha de consistir aquesta concepció?

Ha d’estar orientada a la reproducció de la vida dels treballadors, siguin persones precàries o assalariades amb drets. No s’ha de confondre, però, amb l’economia popular del sistema capitalista, salvatge i competitiva, en la qual cadascú busca el seu benestar a costa dels altres en una mena de «campi qui pugui» incompatible amb la vida humana i la natura.

Cal, per tant, molta pedagogia per evitar que es tergiversi aquest concepte?

Sens dubte, la pedagogia forma part del combat contrahegemònic, perquè sovint les paraules, els termes i els conceptes que s’utilitzen són performatius i, quan parlem d’economia social, a vegades ens porten a idees antagòniques. Si realment volem construir una altra economia, hem de remarcar que ha de basar-se en la justícia social i la igualtat, amb un criteri que no sigui el de l’eficiència. Ha de ser sostenible, diversa, equitativa i profundament solidària. En definitiva, ens cal una economia que, encara que pugui ser mediada per l’Estat o impulsada per fundacions filantròpiques, ha d’estar organitzada des de la societat i la política.

Això també implica construir una altra racionalitat?

Per descomptat. A l’economia hi ha relacions socials, cultures, ètnies i problemàtiques de gènere, raó per la qual cal valorar la diversitat i canviar la lògica de la competència de totes contra totes. També és necessari

incloure relacions de solidaritat per desenvolupar-les des de l’economia popular, però també des de l’Estat, que juga un paper molt rellevant.

En el territori on som ara, les persones migrants —especialment les que no tenen documentació— es veuen condemnades a l’exclusió social i de drets. Quin paper hauria de tenir l’economia popular per trencar aquesta exclusió?

Per respondre a aquesta pregunta, cal una consideració prèvia: si alguna cosa han aconseguit el neoliberalisme i les polítiques neoliberals, és convertir-nos en individus obligats a lluitar entre nosaltres en el mercat, en el qual només triomfa aquell a qui li van bé les coses i, qui perd, és responsable de no haver fet el que calia. El neoliberalisme no culpabilitza el sistema, sinó els individus, als qui només proposa un camí: l’emprenedoria. Això implica que cadascú ha de ser empresari de si mateix i decidir si estudia i es qualifica, segons la idea que, si ho fa bé, el mercat el recompensarà i tindrà accés a un cert benestar, però si no, quedarà sotmès o condemnat a rebre ajudes per sobreviure. Doncs bé, aquesta visió trenca amb la idea de comunitat.

La comunitat és el tronc central per garantir el benestar?

És indispensable per a la reproducció de la vida. La comunitat és un agrupament internament solidari, que tant pot ser d’origen ètnic —com seria el cas de les comunitats indígenes—, com per associació lliure, quan la gent s’associa territorialment per viure millor o ajudar-se entre si. En reivindicar l’individualisme, el neoliberalisme aconsegueix destruir la llibertat, la qual cosa impacta doblement en les persones migrants: no

només queden desarrelades de la seva terra; també de la comunitat que els ha acollit, de manera que passen a ser individus aïllats. Per aquesta raó, és fonamental reconstruir comunitats. Només així podrem atendre els individus i desenvolupar col·lectivament unes bases econòmiques que tinguin en compte la necessitat de recursos i garanteixin l’accés a la terra, al crèdit, als serveis bàsics i a una vida digna. És un objectiu que requereix unes bases solidàries i comunitàries duradores, ja que les del neoliberalisme destrueixen la vida.

Subratlles que l’economia social i solidària té la virtut de permetre que la societat s’organitzi sense destruir-se. Ara que estem en plena crisi climàtica, quina posició hauria d’adoptar?

Formulem-nos la pregunta a la inversa: quina relació amb la natura planteja el neoliberalisme? Veurem que només l’entén com un conjunt de recursos que cal extreure per produir i guanyar; es tracta d’una proposta, doncs, extractivista. Per contra, jo soc partidari dels plantejaments dels pobles originaris que parlen de la *Pachamama*, la Mare Terra, que ens permet viure, alimentar-nos, produir el que necessitem i restituir l’energia sense que s’esgoti la seva fertilitat, a diferència de com ho fa el capitalisme quan utilitza agroquímics o destrueix la biodiversitat per extreure fusta. En aquest sentit, cal seguir l’exemple de Bolívia o de l’Equador, que van incloure els drets de la natura en les constitucions sorgides de les revolucions ciutadanes que va tenir lloc a principis d’aquest segle. Aquestes constitucions proclamen la natura com a un subjecte que cal reconèixer i del qual cal respectar la lògica, de manera que pugui viure i formar part de la comunitat. L’economia social i solidària ha de tenir en compte i impregnar-se d’aquesta cosmovisió.—*

«Si volem arribar a una economia popular, basada en la justícia social i la igualtat, hem de superar la visió que la considera marginal»

El col·lectiu migrant com a subjecte actiu del progrés econòmic

INSERCIÓ LABORAL

Malgrat les dificultats perquè les persones migrants accedeixin al mercat laboral, la implicació d'aquest col·lectiu en els espais de debat públic acosta la nova economia cooperativa a un model productiu més democràtic, sense discriminacions i obert a la diversitat.

Text: Marie Faye

Històricament, Catalunya ha estat un nucli de difusió i consolidació dels moviments cooperativistes i sindicals. D'aquesta diversitat d'iniciatives va sorgir la impressionant xarxa d'economia social i solidària que tenim al territori català, basada en els valors de la solidaritat, la cooperació mútua, la comunitat i la justícia global.

Però l'ESS no ha estat sempre diversa. Aquesta situació va canviar entre els anys 2015 i 2017, quan va augmentar el nombre de cooperatives i associacions de persones migrants. Gràcies a això, ara s'estan implementant aspectes de diversitat i inclusió d'aquests col·lectius en espais de coordinació tan importants com els ateneus cooperatius. La creació d'aquestes iniciatives de gent migrant i racialitzada no ha parat de créixer de manera exponencial. No només ha augmentat la quantitat de projectes, sinó que també la voluntat d'assegurar-ne la viabilitat, per tal que siguin perennes i permetin a les pròximes generacions de migrants no haver de suportar tota la peripècia administrativa que han hagut de viure les actuals fornades.

Cal ser dins dels espais adequats per observar que no es té en compte el col·lectiu migrant a l'hora d'obrir subvencions i proporcionar mitjans que fomentin el seu rol com a agents actius en l'economia. Per tant, hem de tenir cura de la narrativa i canviar les perspectives, sobretot en l'àmbit de la integració sociolaboral, a fi que les empreses d'inserció habilitin plans formatius que permetin ocupar aquest col·lectiu tan divers: des de persones procedents d'institucions de menors,

població carcerària, gent d'edat avançada, persones amb un cert grau de discapacitat o aquelles que, pel fet de no tenir papers, estan excloses de la vida pública i no tenen prou recursos econòmics.

L'EXPERIÈNCIA DIOMCOOP

Hi ha moltes maneres d'anomenar les empreses d'inserció —regulades per la Llei 27/2002, de 20 de desembre de 2002—, però se les podria qualificar d'empreses socials que contribueixen a la reducció de l'exclusió social de ciutadans amb dificultats per accedir al mercat laboral ordinari. Els ideals d'aquestes empreses, però, solen col·lidir amb la realitat del dia a dia i els canvis cada vegada més ràpids i imprevisibles que experimenta la nostra societat, tal com ho han comprovat algunes cooperatives d'inserció.

Entre aquestes cooperatives podem citar Diomcoop, una estructura de regularització i de sortides laborals per a totes les persones en risc d'exclusió social, particularment per al col·lectiu manter. Amb l'objectiu de cobrir les necessitats d'aquest sector, aquesta iniciativa ha establert vies de regularització, generació d'ocupació i impuls de negocis viables per a aquestes persones. Des de la seva fundació el 2017, Diomcoop ha lluitat per aquests objectius i s'ha situat com a eina de cohesió entre el col·lectiu migrant i la comunitat autòctona, si bé a la pràctica ha hagut d'assumir que hi ha aspectes que no es tenen en compte a l'hora d'incloure les persones indocumentades.

Tot i que la immensa majoria d'empreses d'inserció representen una porta d'entrada al món laboral per a demandants amb problemes per accedir-hi, aquestes entitats encara obvien les persones en situació administrativa irregular. Tant és així que per ser usuari dels seus serveis, cal tenir la documentació en regla; sense això, no es pot signar un contracte d'inserció.

Tant Diomcoop com altres cooperatives del sector han d'afrontar nombrosos obstacles per gestionar els tràmits d'estrangeria dels socis, la qual cosa fa que aquestes persones estiguin subjectes a discriminacions, explotació social i laboral, treballs informals o, directament, a un pas de l'expulsió o deportació als seus països d'origen.

Un altre aspecte que impedeix la inserció laboral del col·lectiu migrant és el tipus de formacions que se'ls proposa, les quals no s'adapten gairebé mai a les seves necessitats reals. És evident que no totes les persones del col·lectiu poden fer sessions professionalitzadores, però això no justifica que les posin a totes als mateixos mòduls, situació que resulta contraproduent. I és que, en general, aquestes persones ja han fet cursos de neteja, hostaleria, atenció a persones o altres activitats similars en el moment d'iniciar la seva cerca d'ocupació.

Això ens porta a reclamar que, si volem que les persones migrants accedeixin a llocs de feina en millors condicions, cal ampliar l'oferta formativa. És a dir, és necessari buscar fórmules per tal que aquest col·lectiu s'especialitzi en tasques més innovadores o actuals, com ara el màrqueting digital, la programació o altres àrees més especialitzades. Per exemple, en una formació de neteja bàsica, es podrien aplicar mòduls de cris-

tal·litzat de sòls, neteja ecològica, higiene ambiental o de cristalls. Això permetria que aquestes persones es formessin en activitats pròpies de la cooperativa, com la gastronomia o els serveis de logística, i alhora milloressin les habilitats d'acord amb el seu talent, aspiracions i formació prèvia. A més a més, estudiar un mòdul formatiu els ajudaria a dominar el català i el castellà, cosa que afavoriria el seu accés al mercat de treball.

Així doncs, cal preparar els usuaris per a les noves demandes que planteja el mercat laboral, on la robotització i la informatització s'estan estenent. Hem d'aprofitar que moltes d'aquestes persones ja compten amb uns coneixements previs i, per tant, poden oferir les seves habilitats per no veure's abocades obligatòriament als treballs manuals, les cures o altres feines no qualificades.

UNA NOVA AGENDA POLÍTICA

En els debats que han tingut lloc als espais polítics i mediàtics, veiem com els discursos alarmistes i les notícies falses sobre la migració guanyen terreny i calen en algunes parts de la ciutadania. Una desinformació que només es pot invertir a través de l'autoorganització dels col·lectius migrants i racialitzats i els seus aliats, per això és necessari que estiguin presents en els espais de decisió i puguin influir en les polítiques d'estrangeria. Si romanen als marges, en canvi, només es perpetuaran els estereotips i clixés negatius dels quals són objecte contínuament.

Amb tot, últimament ja s'entreu una resposta positiva a mesura que s'han implementat iniciatives de coproducció liderades per persones migrants, entitats

de l'economia social i solidària, del tercer sector o de les administracions públiques. De la mateixa manera, les entitats impulsades pels mateixos col·lectius vulnerats reverteixen l'estigma sobre la migració. Durant els darrers anys s'han creat desenes de cooperatives i associacions de persones migrants racialitzades que s'estan apropiant dels espais de debat públic i aconsegueixen incloure una mirada decolonial i antiracista molt allunyada del paternalisme i l'assistencialisme.

Aquests col·lectius estan promovent sinergies de lluita eficients, alhora que busquen formes per tal que les seves entitats assoleixin els objectius econòmics i socials que es proposen, traslladin a les institucions les seves necessitats i, a poc a poc, incrementin la seva presència en els sectors dels serveis, la gastronomia o l'habitatge, entre d'altres.

Una altra petita victòria del col·lectiu migrant és la campanya Regularización.Ya, liderada pel Sindicat Manter i Tras de la Manta, que l'any passat va portar al Congrés dels Diputats una Iniciativa Legislativa Popular (ILP) que insta el Govern a regularitzar el mig milió de persones que es troben en situació administrativa irregular. Si bé l'Executiu continua sense aplicar-la, aquesta iniciativa ha permès la modificació del Reglament d'estrangeria per facilitar l'arrelament per formació o introduir canvis que simplifiquin la reagrupació familiar. Encara que són canvis pensats per cobrir la manca de mà d'obra i no pas per facilitar l'accés dels migrants als drets bàsics, no es poden menystenir.

De la mateixa manera, tampoc s'han de desestimar les regularitzacions que s'estan assolint mitjançant la

subvenció de la Línia ACOL, adoptada pel Servei d'Ocupació de Catalunya (SOC), que transfereix recursos a entitats de l'economia social i del tercer sector per a la contractació de persones en situació administrativa irregular durant un any. Per bé que es tracta de subvencions que beneficien més a les entitats que no pas a les usuàries mateixes, almenys protegeixen les persones de la deportació.

Tot plegat confirma que, quan els agents econòmics tradicionals no aporten solucions a les necessitats d'alguns col·lectius, és l'economia social i solidària qui planteja respostes i obté algunes victòries, encara que no sempre siguin les més desitjades. En qualsevol cas, sí que posa en relleu que el col·lectiu migrant no ha de ser tractat com a mà d'obra per a treballs precaritzats que no vol fer la població autòctona. Al contrari, les persones migrants han de tenir oportunitats de control i influència en la comunitat, inclosa la possibilitat de construir alternatives per la inserció laboral des d'una perspectiva antiracista, és a dir, sense reproduir l'estructura d'un mercat laboral capitalista. Si veritablement volem que el col·lectiu migrant sigui autosuficient i estable, cal reforçar les seves habilitats professionals i de presa de decisions.

Encara queden molts aspectes per construir, enderrocar i renovar pel que fa a la inserció laboral de les persones migrants, però la resiliència, l'autoorganització i la unió en la lluita estan permetent que aquest col·lectiu es percebi cada dia més com a un motor al servei de la democràcia i el desenvolupament econòmic de la nostra societat.—*

Exercicis de resistència
en cooperatives de dones migrades

TREBALLADORES DE LES CURES

Mujeres Unidas Entre Tierras (MUET), una cooperativa de l'Hospitalet de Llobregat, posa en relleu la necessitat de dotar l'economia social d'una mirada antiracista i decolonial. A través del relat de Norma Véliz, una de les seves impulsores, ens endinsem en les dificultats que troben les persones migrades per construir projectes que, en l'àmbit de les cures, busquen incidir en la comunitat per democratitzar i transformar l'actual ordre social.

Text: Norma Véliz

Ens trobem virtualment uns quants diumenges a les tres de la tarda, l'hora en què les empleades de la llar i les cures ens dediquem a fer altres coses més enllà de treballar. Així, mentre atenem la família —si és que la tenim aquí—, conversem sobre les nostres motivacions, somnis, reptes i altres temes més terrenals, com la preparació del *sancocho*, les *baleadas* o el *cebiche*, plats tradicionals d'Amèrica Llatina.

En aquestes converses va aparèixer la idea de crear una entitat que autogestionés «les feines que ens van sorgint», com va dir una companya. «Ja tenim l'associació, ara ens falta la cooperativa», va afegir una altra membre. És així com va néixer Mujeres Unidas Entre

Tierras (MUET), una cooperativa que genera auto-ocupació i acorda els salaris, les condicions laborals i les relacions amb els clients per garantir que ningú no ens explota o s'aprofita de nosaltres. Amb MUET, creada l'any 2020 en plena pandèmia, reivindicuem els nostres drets com a dones migrades i treballadores, i posem sobre la taula el debat sobre la cura de la vida i l'aportació que fem les cuidadores a la societat.

CUIDADORES AMB COR

Per a projectes com el nostre, rebre un impuls econòmic és fonamental. Així ho vam percebre l'any 2022,

quan vam iniciar l'activitat. Primer, amb l'autoorganització de les companyes i la presa de consciència de la realitat cooperativa, i després amb la iniciativa Singulars, impulsada per la Generalitat de Catalunya, que ens va permetre posar els fonaments de Cuidem amb Cor, nom que hem escollit per al projecte.

També resulten gratificants les converses amb les sòcies Ana María, Isabel i Yermis, on compartim els perjudicis que ens causa la llei d'estrangeria, la qual ens obliga a estar un mínim de tres anys treballant en la clandestinitat. És difícil bregar amb el pes de dependre d'un permís de residència i de treball, perquè si no els tenim, administrativament estem a la intempèrie. Això ens impedeix promoure projectes que ens il·lusionen, com és el cas de crear una cooperativa.

Entorn d'això, pensem que l'ESS ha de ser la resposta per a totes les persones de manera equitativa. Creiem que ha d'incorporar una mirada antiracista que estigui per sobre de lleis abusives com la d'estrangeria i, fins i tot, que revisi la llei de cooperativisme, perquè a moltes ens és impossible assumir el capital social inicial.

Igual de necessari és que l'ESS inclogui en el cooperativisme i la comunitat la participació d'aquelles qui sostenim el sistema. En el nostre cas, hem rebut el suport de l'Ateneu Cooperatiu de l'Hospitalet de Llobregat, sense el qual no hauriem fet el salt. Només si sumem iniciatives de persones migrades i racialitzades al món cooperativista, podrem ser un reflexe de la realitat social del territori.

Actuar com a cooperativistes, doncs, és el gran repte al qual ens enfrontem, que també implica formar-nos en gestió i donar serveis de qualitat mentre treballem en altres llocs per arribar a final de mes. Un procés esgotador que, malgrat tot, es compensa amb la transformació que fem de la realitat i amb tota la gent que se suma a un model que té cura de l'ésser humà. Nosaltres ens hi veiem interpellades, sobretot perquè estem al costat de persones dependents que necessiten els nostres serveis de cura o neteja.

«GIREM LA TRUITA»

Aquesta és l'expressió que utilitzen les companyes de La Comala, una cooperativa nascuda el 2018 a Madrid que ja compta amb 17 treballadores actives (8 sòcies treballadores i 9 treballadores) i més de 120 clients distribuïts a la seva àrea metropolitana.

Igual que MUET, Mujeres Pa'lante o Ca l'Abril, les companyes de Madrid també han participat prèviament de l'associacionisme que lluita per les reivindicacions socials de les treballadores de la llar. En el seu cas, neixen de les Brujas Migrantes.

Amb la Jamileth, la Norma i la Mayeling, conversem sovint sobre què les uneix. Elles ho vinculen a

la *comala*, un plat de fang on es cuinen les truites de blat de moro a Nicaragua. Sens dubte, la metàfora funciona perfectament i té molta força. Els estatuts d'aquesta cooperativa determinen que les futures sòcies hi han de passar sis mesos, durant els quals han de demostrar el seu compromís. A partir del segon any, poden decidir quina serà la seva funció. El capital social que han d'aportar és de 112 € anuals per cadascuna, una quantitat que poden cobrir a través del sistema d'abonament.

Tal com ens va passar a MUET, les dones de La Comala afirmen que estaven «*encachimbadas* [enfadades] per la injustícia de la llei d'estrangeria, que és un cop fort a nivell legal; i també perquè no és fàcil conciliar i tenir jornades adequades a la nostra realitat. Volíem estar dins del règim general i no ser un apèndix del Sistema de la Seguretat Social. Per això vam muntar la cooperativa».

A elles també els ha costat arribar on són i continuar lluitant per posar les cures al centre. Però si ho han aconseguit, ha estat gràcies a la creació d'estratègies d'autocura, com ara tenir una companya que els ensenya a fer-se automassatges. Han incorporat dones d'edat més avançada que pateixen moltes discriminacions i han fet pedagogia entre els usuaris sobre la necessitat d'adquirir productes ecològics. Tot això, amb la perspectiva de desaprendre costums i idees per canviar el sistema. D'aquesta manera és com van girar la truita i van rebre l'escalf del moviment feminista i de la cooperativa A Tres Calles (Vallecas), fins a concebre la intercooperació i les cures com a part de la lluita en defensa d'una vida digna. «No hi pot haver vida sense cures, i viceversa», asseguren.

JUNTES PER MULTIPLICAR

Les companyes d'Enarak Kooperatiba (Vitòria-Gasteiz) formen part d'Olatukoop, una xarxa de cooperatives d'Euskal Herria que desenvolupa el programa Koop-fabrika. Tant aquest programa com el Bidelaguntza —dedicat a acompanyar i donar suport a Talaïos i Skura, dues cooperatives de la xarxa—, han estat una font d'inspiració per a Mujeres Unidas Entre Tierras, encara a dia d'avui.

Juntament amb Olatukoop i la facultat d'Humanitats i Ciències de l'Educació (UHEZI) de la Universitat de Mondragón, la cooperativa ha desenvolupant un programa experimental que ha anomenat Hegoaldetik. El seu objectiu és «apropar el món cooperatiu a les a persones migrades», explica la Tania, integrant d'Enarak Kooperatiba. Aquesta cooperativa assisteix i forma les persones migrants, conscients que les categories de raça, classe i gènere les perjudiquen a l'hora d'entrar en el món de l'economia social.

La Tania coincideix amb les companyes de Madrid i Catalunya en la importància de compartir la visió feminista, antiracista i decolonial. Amb aquest propòsit, Enarak Kooperatiba ha constituït Txikia, una cooperativa petita que, segons la llei basca de cooperativisme, només necessita dues sòcies, un capital social mínim de 3.000 € en metàl·lic i, en el moment de la fundació, optar al règim general de la seguretat social o el d'autònom. Aquesta integrant d'Enarak ens recorda que «quan fas una cooperativa, has de saber que poden passar mesos abans que no es consolidi i sigui rentable econòmicament».

Tot i això, tant la Tania com la Katherine, l'altra sòcia, van fer de Txikia una cooperativa perquè «ens motivava la idea d'autoorganitzar la feina i prendre decisions democràticament, amb el propòsit de construir un sistema públic comunitari de cures global, lluitar per ser valorades socialment i tenir una bona remuneració». Finalment, afegeix la Tania, es tracta d'assolir una *bizigarritasuna*, és a dir, una vida que tingui en compte els aspectes reproductius i productius necessaris per al seu sosteniment, que combati la precarietat i doni importància a l'entorn, la comunitat i les cures.

D'acord amb aquests principis, Txikia no ha adoptat la forma de cooperativa sense ànim de lucre ni d'iniciativa social. Creuen que aquestes definicions no les representen. «El nostre objectiu és contribuir a la comunitat que respecta els eixos de l'economia

transformadora. No veiem que obtenir recursos sigui una qüestió de solidaritat, sinó de justícia», destaca la Tania.

REDEFINIM LA COL·LECTIVITAT

Les tres experiències que hem presentat reivindiquem una ètica de les cures que qüestiona la gestió pública. Som iniciatives de dones migrants que no situem el lucre com a eix vertebrador del sistema, a diferència d'algunes empreses i cooperatives licitadores d'ajuntaments o consells comarcals.

Per als tres projectes, les lluites pel bé cooperatiu i comunitari reflecteixen les dificultats amb què es troben les dones migrants i de classe empobrida per ser emprenedores, però alhora mostren que es pot transformar el sistema. Ara bé, per assolir-ho, reclamem una agenda feminista que ens permeti a les cuidadores ser cuidades i cuidar-nos en condicions dignes.

Com diu Silvia Federici a *Tornem a encantar el món* (Tigre de Paper), «el repte no passa per multiplicar iniciatives de gestió col·lectiva, sinó situar al centre la reapropiació de la riquesa i l'abolició de les jerarquies socials i les desigualtats». Aquesta activista i filòsofa italiana afirma que «només responent a aquests imperatius, podrem refer les comunitats i assegurar-nos que allò comú no s'ha d'assolir a costa de la majoria ni aplicar noves formes de colonització».—*

Les claus impossibles

EL RACISME EN L'ACCÉS A L'HABITATGE

Tot i la importància de l'habitatge per garantir una vida digna, hi ha persones que pateixen discriminacions a causa de la seva nacionalitat, religió, gènere o altres condicions. Això també ocorre amb els col·lectius migrants o racialitzats, víctimes d'un marc regulador que alimenta les pràctiques excloents dels propietaris i les agències vinculades al negoci immobiliari.

Text: Diana de la Torre

La condició racial o ètnica de la persona és un dels motius de discriminació més habituals en l'accés a l'habitatge. Segons el darrer informe INSOCAT, presentat l'abril de 2022, el racisme immobiliari es troba entre les principals barreres que impedeixen que les minories ètniques i sectors racialitzats tinguin un habitatge digne a Catalunya.

Per aquests col·lectius, accedir a un pis implica un procés aclaparador que perjudica el seu dia a dia i condiona de ple l'accés a altres serveis essencials, com són els equipaments sanitaris, educatius, recreatius o comercials. Aquestes persones, doncs, no poden triar a quin lloc volen viure ni tampoc de quina manera fer-ho.

«PERA TU NO HI HA CASA»

Quan una persona migrada o racialitzada emprèn la tasca de buscar casa, hi ha factors que fan saltar les alarmes i desencadenen les discriminacions. Tal com indica l'estudi *Fundamental Rights Report* (FRA, 2022), els trets de la persona —sigui el fenotip, el nom, el color de la pell, la nacionalitat, el país de naixement, l'accent o la manera de vestir— són decisius per tal de poder reeixir en la compra o lloguer d'un habitatge.

Aquets desencadenants de discriminació són constitutius de la identitat i inherents a cada persona, raó per la qual és important tenir en compte, d'una banda, els impactes psicològics que pot generar que una persona sigui rebutjada com a possible llogatera o compradora d'una casa soles per ser qui és i per pertànyer a un determinat col·lectiu o grup ètnic; de l'altra, la dificultat que radica solucionar-ne la problemàtica ja que la causa principal que la genera és externa a si mateixa i és fonamentalment el racisme estructural que s'activa en els prejudicis que aquesta persona desperta en iniciar la interacció amb els agents implicats. Una persona a qui se li nega l'accés a l'habitatge per motius directament racistes, no es pot desprendre d'aquests motius si vol revertir la situació perquè per als que exerceixen de filtre dins el que s'ha convertit en un mercat salvatge i competitiu per tenir un sostre, elles constitueixen el motiu en si mateix.

En la mateixa línia, l'informe *Discriminación racial en el ámbito de la vivienda y los asentamientos informales* (Provivienda, 2022) destaca que la majoria de manifestacions de discriminació racial en l'accés a l'habitatge s'expressen mitjançant enganyos i excuses sobre la disponibilitat, clàusules i preus abusius, sol·licituds de documentació o garanties excessives, així com amb habitatges en pitjors condicions o ubicats en zones perifèriques o vulnerables dins de les ciutats, cosa que no succeeix quan es tracta de població no racialitzada.

L'informe en qüestió, elaborat a partir d'entrevistes amb persones víctimes de discriminació racial, afegeix

Il·lustració: Elizabeth Montero

que aquesta discriminació no té lloc exclusivament en l'accés a l'habitatge, sinó que també en la permanència o en el tracte rebut per part dels arrendataris, a qui l'informe acusa de dispensar a la persona interessada una conducta hostil o ineficaç, especialment a l'hora d'abordar aspectes inherents a la cura de l'habitatge o la relació veïnal.

Entre els casos més paradigmàtics destaca el de Redouane Mehdi, un enginyer informàtic resident a Barcelona que ha pogut demostrar com l'única raó per la qual li havien negat l'accés a l'habitatge era pel fet de ser marroquí. Tot i complir els requisits fixats per llogar el pis, Mehdi mai no va rebre cap resposta a la seva sol·licitud, i quan finalment va insistir, la immobiliària va notificar-li que el pis ja estava llogat.

Davant la sospita que li havien negat l'accés per motius racials, Mehdi va demanar a un amic blanc, d'una altra nacionalitat i amb un nom occidental, que truqués a la immobiliària per preguntar pel mateix pis. El resultat va posar al descobert la discriminació de la qual havia estat objecte: no només van ensenyar-li el pis a l'amic; també van assegurar-li que era apte per entrar-hi a viure immediatament. Per certificar-ho, l'amic va enregistrar les trucades que havia mantingut amb la immobiliària i, amb aquestes proves, Redouane Mehdi va adreçar-se a l'Oficina per la No Discriminació, on va poder denunciar els fets i restituir els seus drets. El cas va acabar amb una sanció de l'Ajuntament de Barcelona de 45.000 euros als propietaris de l'habitatge i a la immobiliària, cosa que ha assentat un precedent gràcies a la perseverança i la valentia de l'afectat.

UN DRET FONAMENTAL?

A l'Estat espanyol, la discriminació racial en l'accés a l'habitatge està prohibida, encara que la majoria de persones ho desconeixen. Si bé hi ha múltiples regulacions que proclamen la igualtat d'oportunitats en l'accés a una llar sense que hi influeixin aspectes ètnics o racials, la realitat és que aquesta discriminació s'ha anat normalitzant i afecta cada vegada més persones. Això ha provocat que, tot i ser un dels pilars bàsics per al desenvolupament de la vida, l'habitatge hagi esdevingut inaccessible per a grups de població sencers.

Convé recordar que, quan parlem d'habitatge, ens referim a un dret bàsic que es considera de vital importància i que requereix una protecció especial per part dels poders públics. Això no ocorre, en canvi, amb la Constitució espanyola: si bé el dret a l'habitatge apareix en l'article 47 del tercer capítol, referent als principis rectors de la política social i econòmica, no ho fa com a un dret d'obligat compliment, sinó simplement com a un valor, el compliment del qual pot tenir un menor grau.

En relació amb aquest fet, l'advocat Edwin Hurtado, de Law Service, explica que a l'Estat espanyol l'habitatge es considera un principi important per a la dignitat de les persones, però més enllà d'això, no s'estableix que les administracions l'hagin de satisfer estrictament. En altres paraules: es recomana que les administracions afavoreixin aquest dret en la mesura que puguin, però en cap cas precisa que sigui un deure de compliment obligat.

Ara bé, malgrat que l'habitatge no estigui recollit com un dret en si mateix, el fet que hi hagi grups de població que no hi puguin accedir per motius discriminatoris, com per exemple per la seva procedència, sí que implica la vulneració d'un dret fonamental. Això es desprèn de la Llei integral 15/2022, per a la igualtat de tracte i la no discriminació, que desenvolupa una sèrie de disposicions a partir de l'article 14 de la Constitució per tal que ningú no pugui ser discriminat per cap raó.

Concretament, la norma estableix que «es reconeix

el dret de tota persona a la igualtat de tracte i no discriminació amb independència de la seva nacionalitat, de si són menors o majors d'edat o de si gaudeixen o no de residència legal», i ho amplia als següents supòsits: «ningú no podrà ser discriminat per raó de naixement, origen racial o ètnic, sexe, religió, convicció o opinió, edat, discapacitat, orientació o identitat sexual, expressió de gènere, malaltia o condició de salut, estat serològic o predisposició genètica a patir patologies i trastorns, llengua, situació socioeconòmica, o qualsevol altra condició o circumstància personal o social».

ANTÍDOTS CONTRA L'EXCLUSIÓ

Tot i la nova legislació, el cas és que la discriminació en l'accés a l'habitatge no ha deixat d'augmentar, sense que les administracions hi posin els frens necessaris. Els mateixos balanços de SOS Racisme ho adverteixen: asseguren que el 60 % dels conflictes vinculats a drets

socials que gestiona el seu Servei d'Atenció i Denúncia encara tenen a veure amb casos de racisme a l'habitatge.

Precisament, davant de la gravetat d'aquesta situació, SOS Racisme va impulsar fa un temps una campanya que, sota el lema «Aquí es practica racisme immobiliari», convidava la població a fer visible i denunciar la discriminació que les minories ètniques i les persones d'origen extracomunitari pateixen a l'hora d'accedir a un pis. La campanya, que es limitava a les comarques gironines, es va inspirar en l'estudi que aquesta entitat, juntament amb el Sindicat de Llogateres de Girona i el Sindicat d'Habitatge de Salt, havia publicat feia poc i en què es revelava que un 92,10 % d'immobiliàries de Girona i un 83,33 % de Salt «cometen abusos immobiliaris per raons ètniques o d'origen».

La campanya de SOS Racisme no sols ha posat de manifest com d'important és que les institucions fiscalitzin i evitin les pràctiques discriminatòries. També fa avinent la necessitat d'un protocol d'actuació i un pla de comunicació destinats a la població susceptible de ser víctima, ja que, com insisteix un expert immobiliari, «en general [la població] no és coneixedora dels seus drets, fet que provoca una situació d'infradenúncies». Actualment, tal com indiquen les dades del CEDRE (2020), el motiu més freqüent a l'hora de no fer una denúncia és la sensació que les queixes no serveixen gaire, seguit per la por a les represàlies i per no saber on o com afrontar la discriminació, a més de les barreres idiomàtiques o la vergonya a reconèixer el greuge sofert.

Amb vista a revertir aquest percentatge escàs de denúncies, les entitats també creuen que és indispensable difondre les alternatives i recursos que permeten donar una resposta a les demandes d'habitatge fora del mercat convencional, com poden ser les oficines d'habitatge, les borses de lloguer, l'habitatge cooperatiu o altres solucions de caràcter comunitari. Així mateix, segons SOS Racisme, cal facilitar a les persones afectades mecanismes amb què puguin advertir que es troben davant d'un cas de racisme estructural, així com els canals que tenen a l'abast per vehicular les queixes. Entre els organismes que canalitzen les denúncies, hi ha les fiscalies especialitzades en delictes d'odi i discriminació, el Defensor del Poble, les diferents oficines municipals o el SAID, un servei gratuït a través del qual SOS Racisme acompanya les persones que han patit qualsevol discriminació racista.

Malgrat tot, ni les lleis ni els òrgans sancionadors són suficients. És encara més important, opinen els moviments socials, que la societat prengui un rol actiu per erradicar el racisme immobiliari, una de les expressions més habituals del colonialisme que encara existeix a la nostra societat.—*

Migracions climàtiques i expulsions forçades per raons ambientals

Els impactes de l'escalfament global, sumats a la connivència dels governs amb les multinacionals extractives a l'hora d'impulsar programes de conservació, han incrementat l'espoli de terres a les comunitats del Sud global.

Text: Juan David Escorcia

Beatriz Felipe, investigadora de la cooperativa CICrA Justicia Ambiental i autora de l'informe *Migraciones climáticas: avances en el reconocimiento, la protección jurídica y la difusión de estas realidades*, afirma que no hi ha consens sobre la terminologia que cal emprar per parlar de la diversitat de migracions per raons ambientals.

Sí que existeix, però, un ventall de definicions per identificar aquest fenomen migratori, tal com veiem en diversos webs especialitzats. Migration Data Portal en destaca nou, inspirades en els informes sobre migracions recopilats per l'Organització Internacional per a les Migracions (OIM), l'Oficina de l'Alt Comissionat per als Refugiats (ACNUR) i la Universitat de Georgetown. Tanmateix, mentre els investigadors milloren les metodologies de mesura que expliquen les causes de les migracions ambientals, el Centre de Monitorig dels Desplaçaments Interns (IDMC) subratlla que l'any 2020 els desplaçaments van assolir xifres rècord: es van desplaçar 30,7 milions de persones per causes relacionades amb el clima.

A CICrA Justicia Ambiental aborden aquest fenomen a partir de la definició de la OIM, que conclou que la crisi climàtica indueix aquests moviments de persones —sigui directament o indirectament, en l'àmbit individual o col·lectiu. Beatriz Felipe afegeix que el Nord global no està exempt de responsabilitats davant d'aquestes migracions, ja que provoca el 90 %

de les emissions de gasos d'efecte hivernacle, amb conseqüències que majoritàriament es perceben al Sud global.

UN MERCAT LETAL

En general, totes les migracions comparteixen característiques relacionades amb la crisi climàtica. Algunes d'aquestes són la sobreexplotació, la contaminació o la privatització i mercantilització de l'aigua, però també l'augment de la temperatura, el desgel, les sequeres, la desertificació de la terra i l'augment del nivell del mar.

Per exemple, a la regió de la Mojana (Colòmbia), les inundacions i el deteriorament de la terra com a conseqüència de l'emergència climàtica generen desplaçaments interns de comunitats pesqueres i agrícoles properes a les masses d'aigua que les envolten. Es tracta, doncs, d'una migració climàtica motivada per factors ambientals que posa en perill la subsistència de la vida i el treball de les poblacions afectades.

En trobem un altre exemple a Tanzània, on el juny de 2022 les forces del govern van expulsar novament els massais del seu territori per donar llum verda a la construcció d'un parc de fauna salvatge d'aproximadament 1500 km². Així mateix, a Argentina, el poble indígena qom porta dos anys de protestes contra l'espoli de les seves terres, amenaçades per l'ampliació del Parc Nacional Pilcomayo.

A tots aquests casos hi hem d'afegir el de Xile, on el govern no ha pogut aturar l'explotació forestal que té lloc en territori maputxe, o el de Mèxic, concretament a l'istme de Tehuantepec, on el poble zapoteca conviu amb la instal·lació d'un corredor eòlic que ven energia al govern francès.

Totes aquestes situacions representen només una petita part de les nombroses expulsions que pateixen les comunitats indígenes, víctimes dels intents dels governs que volen tirar endavant projectes de desenvolupament sostenible.

Cal recordar la Cimera del Clima de 2010 (COP10) que es va celebrar a Aichi (Japó), on els 169 països que havien signat la Convenció de Diversitat Biològica (CDB) es van comprometre a protegir el 17% de la biodiversitat del planeta de cara a l'any 2020. Doncs bé, amb la revisió de compromisos que es va dur a terme el passat desembre de 2022 en el marc de la trobada sobre biodiversitat de l'ONU a Montreal (Canadà), els països van veure que s'havia assolit aquest objectiu i van decidir ampliar-lo al 30% de zones protegides per a l'any 2030. Això implicarà un finançament de 200 mil milions de dòlars anuals per part de fonts públiques i privades.

Davant d'aquesta decisió, Lola Rama, investigadora i activista de la campanya per la descolonització de la conservació de la natura de Survival Internacional, explica que les poblacions indígenes es resisteixen fortament a aquests processos «conservacionistes». Segons Rama, prop de 300 milions de persones pati-

ran els efectes d'aquest nou pla, amb desplaçaments forçats i un accés limitat a recursos. Això vol dir que els territoris cauran en mans de les organitzacions conservacionistes encarregades d'aquesta protecció, fet que vulnera els drets de les comunitats.

Tot i els intents fallits per part de Survival Internacional i altres organitzacions per impedir el pla adoptat a Montreal, Lola Rama destaca que s'ha pogut incloure a l'opinió pública un discurs sobre els drets i la protecció territorial dels indígenes. Aquest aspecte resulta fonamental per a la investigadora, ja que el 80% de la biodiversitat del planeta es troba en territoris de poblacions indígenes, les quals representen el 6% de la població mundial. En aquest context, l'activista de Survival considera que, gràcies a les mobilitzacions i protestes, es fa palesa la responsabilitat dels governs en l'espoli de territoris i les migracions que pateixen les comunitats per causes ambientals.

ESPOLI «VERD»

A banda de les maniobres dels governs per posseir les terres, també hi ha la pressió que es fa a les comunitats locals per la venda de bons de carboni. Quan les multinacionals presenten plans per compensar les seves emissions de CO₂, es comprometen a protegir els ecosistemes mitjançant la compra de bons que representen una porció de biosfera en llocs on no hi ha activitat humana. En resum, els governs, coordinats amb el sector privat, seleccionen ecosistemes estratè-

gics dintre del seu territori i, per tal de garantir-ne la conservació, venen «bons de carboni» al mercat internacional, que majoritàriament són adquirits per les grans companyies.

Algunes de les tensions més destacables generades pel mercat dels bons de carboni han tingut lloc a San José del Guaviare, a Colòmbia, entre l'empresa Waldrettung i la comunitat indígena nukak, o a Mèxic, on el govern té intenció de participar en el sistema de comerç d'emissions malgrat que al país veí, Guatemala, això hagi comportat el desplaçament de les comunitats de la regió d'El Petén, concretament a les zones declarades Reserva de la Biosfera Maya.

Núria Carulla, voluntària de Justícia i Pau i copresidenta de la Federació Catalana d'ONG per al Desenvolupament, adverteix de les conseqüències del mercat de bons de carboni a Guatemala, on es pressiona els pagesos amb ordres de desallotjament de les seves terres per convertir-les en l'instrument d'aquest mercat tan seductor. «Arran d'aquestes pressions,

l'estructura social es dispersa, les famílies abandonen el territori i es converteixen en migrants expulsats per causes ambientals», denuncia l'activista catalana. De totes maneres, malgrat que les denúncies d'aquests abusos a organismes internacionals han estat ignorades fins ara, Núria Carulla considera que «les comunitats no han abandonat la lluita, sinó que es mantenen actives per aconseguir un decret vinculant sobre drets humans que prevalgui per sobre de qualsevol contracte o activitat empresarial».

Cal remarcar que, a Catalunya, el reguitzell d'experiències negatives provocades per les migracions ambientals ha propiciat la creació del Centre Català d'Empresa i Drets Humans, que té la finalitat d'investigar els impactes del sistema productiu del Nord global sobre el sud del planeta. La creació d'aquest centre se suma a altres estratègies que, tot i avançar amb lentitud, insten les lleis de diligència deguda (*due diligence*) de la Unió Europea a «obligar les empreses a respondre pels seus actes i impactes».—*

Publicitat

Revista Cooperació catalana,

especialitzada en cooperativisme i economia social i solidària, des de 1980.

REGULARITZACIÓ ADMINISTRATIVA

Un pont minat cap a
la plena ciutadania

Establir-se a l'Estat espanyol continua sent una cursa d'obstacles per a una part important de la població migrant. La legislació, els tràmits burocràtics inacabables i la indefensió amb què es troben sovint aquestes persones, les priva d'obtenir el permís de residència. Aquesta situació insta l'economia social i solidària a oferir respostes com a moviment compromès amb els drets de totes les persones i col·lectius en situació precària.

Text: Darío Cerisole

Una persona ha d'afrontar diversos reptes quan es troba en un procés migratori. El més rellevant de tots és la reconstrucció de la llar, que requereix uns fonaments forts per tal que l'individu pugui desenvolupar-hi la vida. D'aquests fonaments, la feina és probablement el que ho sosté tot, tant pel seu impacte material com pràctic. Representa la capacitat d'«ésser» en aquest país i suposa la principal adversitat que s'ha de superar: l'obtenció dels «papers», sense els quals no hi ha ni estudis, ni treball ni cap futur possible.

Davant d'aquest desafiament, la capacitat d'imaginar no sols és desitjable, sinó també obligatòria, ja que ens fa replantejar com afrontem l'accés al treball com a societat i la manera que tenen aquestes persones de relacionar-se amb les seves companyes i l'entorn del mercat. Si l'economia social i solidària posa els individus al centre, necessàriament ha de tenir en compte aquestes qüestions.

INTEGRACIÓ SOTA LA LLEI

Hi ha dos motius pels quals una persona migrada es pot trobar en situació irregular. D'una banda, pot ser que, des d'un inici, no disposi del permís de residència a l'Estat i, de l'altra, que l'hagi perdut per incapacitat de renovar-lo o mantenir-lo. Aquesta situació va ser abordada puntualment pels diferents governs de l'Estat espanyol a través de les anomenades *regularitzacions extraordinàries* (un total de sis entre 1985 i 2005). Tanmateix, no va ser fins l'aprovació de la Llei orgànica, d'11 de gener de 2000, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, que es va aconseguir un procediment de regularització estable.

A partir d'aquí, es van establir eines per regularitzar les persones migrants en diferents situacions. El Reglament d'estrangeria de 2011 i les seves posteriors reformes —la més recent de les quals va tenir lloc l'agost de 2022— van contribuir al desenvolupament, modificació i, en alguns casos, ampliació d'aquests recursos. Aquest últim reglament fixa les premisses que ha de complir la persona per sortir de la seva situació irregular i obtenir el permís de residència.

En general, les autoritats atorguen la residència en situacions específiques, com en casos de protecció internacional o de col·laboració amb l'administració; així com segons criteris de seguretat nacional, humanitaris o d'interès públic. L'altra possibilitat es basa en l'acreditació de l'arrelament al país, sigui social, laboral, formatiu o d'indole familiar. De tots aquests supòsits —i tenint en compte els mecanismes que es poden accionar des de l'economia social i solidària—, cal destacar-ne l'arrelament social.

QUAN EL MERCAT MANA

L'arrelament social és un procediment mitjançant el qual, una vegada superats els tres anys de permanència ininterrompuda al país, la persona obté un permís de residència d'un any si certifica que no té antecedents penals ni policials i disposa de mitjans econòmics.

En qualsevol cas, la prova preferent per a la permanència és el padró històric que emeten els ajuntaments de les localitats on la persona ha viscut. Per poder empadronar-se, és necessari que sigui titular d'un contracte de lloguer —qüestió que suscita un greu problema si no es té un permís de residència— o bé dis-

Com a via per a la contractació

LÍNIA ACOL

La manera més habitual d'assolir la regularització és mitjançant un contracte de treball que tingui una vigència lligada a l'obtenció del permís de residència. Aquest contracte ha de complir les següents característiques: que tingui com a mínim un any de durada (per a la legislació laboral, ha de ser indefinit en la majoria dels casos) i que s'adeqüi al salari mínim interprofessional o a la categoria professional corresponent. A més, la persona que l'ocupi ha de preveure que, des del moment que rep l'oferta fins que aquesta es tramita i pot començar l'activitat, poden passar una mitjana de sis mesos.

A la pràctica, aquest tipus d'ofertes no són gaire abundants, d'aquí el naixement de l'anomenada Línia ACOL, un programa de treball i formació promogut pel Servei Públic d'Ocupació de Catalunya dirigit a persones migrants amb major risc d'exclusió social. Amb fons del Ministeri de Treball i Economia Social, la Línia ACOL es dedica a subvencionar aquests contractes d'un any de durada amb la finalitat de regularitzar la situació de la persona. Els ajuntaments, consells comarcals i altres organismes públics gestionen aquests tràmits, així com entitats

sense ànim de lucre constituïdes i amb centre de treball a Catalunya. Fins ara, ja s'han realitzat quatre convocatòries i moltes persones i entitats hi han pogut concórrer.

Quant als seus objectius, la Línia ACOL no només busca finançar contractes; també pretén acompanyar la persona treballadora per tal que desenvolupi un projecte formatiu i laboral que li permeti regularitzar la seva situació, enfortir-se en el mercat laboral i apropar-se al sector de l'economia social i solidària. Estem parlant, doncs, d'un programa de gran valor, ja que garanteix a la persona un primer permís i una posterior primera renovació en el mercat de treball, la qual cosa li permet assentar-se i construir una nova llar.

Iniciatives com aquesta demostren, en definitiva, que la col·laboració entre administracions i entitats de l'ESS contribueix a resoldre els problemes de manera més eficient i aporta solucions al teixit social. Més enllà d'això, però, també assenyalen quin és el camí adequat a l'hora d'encarar la qüestió de la migració des de les institucions, així com la necessitat que les entitats de l'ESS intercooperin en matèria de formació, integració i desenvolupament d'oportunitats laborals.

posar de l'autorització del titular d'un habitatge —cosa que resulta molt difícil si es tenen en compte les condicions materials de les persones interessades.

Per fer-ho factible, la solució de les administracions va ser crear el padró «sense domicili fix»; és a dir, un registre de padró per als qui viuen al carrer o que, per manca de recursos, no poden accedir a l'habitatge. No obstant això, no tots els municipis —ni districtes, en el cas de Barcelona— contemplan aquest tipus de padró. I, quan l'ofereixen, a vegades estableixen impediments o demores que acaben obligant la persona migrant a buscar-lo en un mercat paral·lel lamentable. Recordem que, darrere de cada situació de vulnerabilitat, sol haver-hi un mercat disposat a treure'n profit. L'arrelament és un tema d'abast públic i, per aquest motiu, cal que totes les administracions —especialment les locals— i la societat en general—propietaris i arrendadors, així com els projectes d'habitatge social de l'ESS— cooperin per evitar que la manca de padró es converteixi en un escull irresoluble.

A més a més, com a etapes per assolir la integració, existeixen diferents cursos d'acolliment i de coneixements lingüístics que la persona ha de realitzar si vol obtenir l'informe que permet sol·licitar el permís de residència. Aquests cursos són gratuïts i, a priori, no haurien de suposar cap entrebanc més enllà de tenir la voluntat de realitzar-los —excepte si ets una treballadora de la llar o un empleat de la construcció i el cap no et permet marxar una estona abans per assistir a les classes, cosa que acostuma a succeir. No oblidem que el mercat tendeix a espremer la mà d'obra sense garantir-li cap dret laboral, situació que hauria d'impulsar els ajuntaments a ampliar la quantitat o disponibilitat de cursos.

Afortunadament, quan l'Administració no ha donat respostes oportunes, hi ha hagut entitats de l'economia social i solidària que han aconseguit impartir cursos d'idiomes amb una major flexibilitat, sota l'aval del Consorci per a la Normalització Lingüística.

ELS MITJANS ECONÒMICS, UNA NECESSITAT INCÒMODA

La lògica general de la Llei d'estrangeria és que l'accés al treball és un recurs limitat i, per tant, ha de ser protegit per les polítiques públiques migratòries. Això té una implicació clara en els procediments de regularització: en la immensa majoria dels casos, la persona ha d'acreditar que disposa o disposarà de mitjans i que no suposarà cap càrrega per al Sistema de la Seguretat Social.

En el procediment d'arrelament social, això implica comptar amb altes quantitats de diners —situació impossible en la immensa majoria dels casos— o bé amb un contracte de treball o una activitat com a treballador per compte propi.

No és necessari relatar les dificultats d'accés al mercat laboral que experimenten el col·lectiu migrant, especialment els joves, la gent d'una determinada edat o les dones. Si a tot això hi afegim la manca de permís, els obstacles que s'han de superar esdevenen encara més infranquejables. En aquests casos, si la persona vol tirar endavant un projecte propi, probablement no comptarà amb els recursos necessaris per cobrir les despeses que implica tenir un local, pagar les llicències i les formacions que hagi de fer.

Tanmateix, en el marc de l'ESS i el cooperativisme, alguns projectes han aconseguit prosperar gràcies a una xarxa de suport. Tot i la capacitat de revertir algunes situacions límit, aquest coixí no ens ha d'impedir veure que encara queda molt camí per recórrer fins aconseguir que les persones migrants tinguin la possibilitat i les eines legals corresponents per fer-se un lloc i prosperar en la seva nova societat.—*

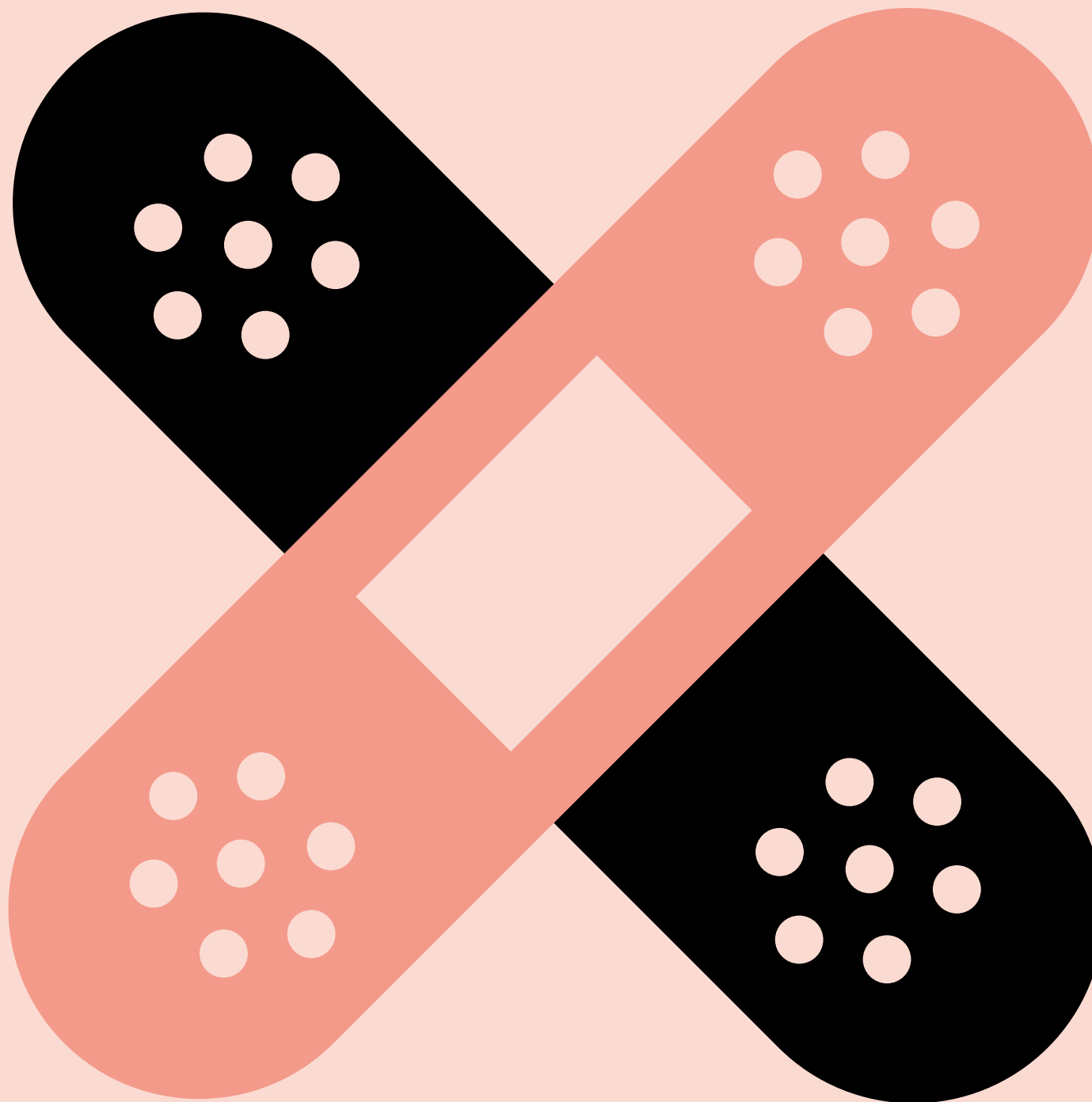

Dempeus
per unes cures
dignes

MÉS QUE CURES

Ja fa cinc anys que Més que Cures, entitat sorgida al districte del Poble Sec de Barcelona, treballa per dignificar la tasca de les cuidadores. Una de les referents d'aquesta associació, Amelia Campos, reivindica la necessitat de fer visible aquesta feina tan precaritzada que, segons diversos estudis, és realitzada majoritàriament per dones migrades.

Text: Júlia Gamissans

«El problema de fer-se gran havent estat cuidadora, és que ningú no et cuida.» Amb aquestes paraules, Amelia Campos, sòcia fundadora de l'associació Més que Cures, revela la precarietat en què es troben les persones que proporcionen cures a la llar. Campos explica que es tracta d'un col·lectiu que, a Catalunya, està format majoritàriament per dones racialitzades que «sovint estan immerses en els tràmits per aconseguir la residència».

Més que Cures, fundada el 2018 al Poble Sec de Barcelona, neix amb l'objectiu de millorar la vida de les dones del barri vinculades a les feines domèstiques. Amb el suport de Barcelona Activa i CooperAsec, que van assessorar l'entitat per organitzar-se i obtenir els primers recursos, Més que Cures actua per reivindicar l'acompanyament que ofereixen les cuidadores, ja que és una «tasca altament menystinguda i silenciada».

Segons Campos, l'actual dinàmica del sector propicia situacions injustes i una economia submergida, per això Més que Cures s'esforça per garantir a les empleades un contracte de règim general. Al seu entendre, la regularització és la primera eina per dignificar les cuidadores a fi que puguin implicar-se d'una manera justa, segura i amb valor en l'acompanyament de la gent gran, les criatures i la llar.

PRECARITZACIÓ ESTRUCTURAL

Més que Cures va començar l'activitat amb deu dones i, a hores d'ara, ja en són seixanta, totes amb un contracte de règim general. Per a Amelia Campos, son persones que acaben formant part de la vida de qui requereix atenció, i això exigeix un sacrifici molt elevat. «Segons l'edat que tinguin, no poden assumir les feines que han de fer, i les que no han cotitzat es queden sense jubilació.»

A tot això, Campos hi afegeix el desgast que suposen aquestes labors: «No només físicament, també la salut emocional queda molt trastocada.» Aquesta situació es va fer palesa durant el període de la pandèmia, tal com recull l'informe *L'impacte en les dones de la crisi econòmica derivada de la pandèmia de la Covid-19*. L'estudi, elaborat per la Fundació Surt, se centra en els efectes que va provocar el daltabaix sanitari en una quarantena de dones usuàries de la fundació. Es constata que la pandèmia va agreujar la feminització de la pobresa i que moltes dones es van veure empenyes a cuidar persones grans i, alhora, a fer tasques de neteja o en l'àmbit de l'hostaleria, en situacions extremadament precàries i exposant-se tant o més que el personal sanitari. A més, destaca l'estudi, la majoria ha realitzat aquestes feines sense contracte i, per tant, sense dret a cap tipus de prestació.

La conclusió de la Fundació Surt és que la precarització de les cures posa en risc un dels sectors més importants per a la sostenibilitat de l'engranatge social. També ho destaca Oxfam Intermón en el document «Temps per a la cura», segons el qual el treball de cures no remunerat és el «motor ocult» que manté en funcionament economies, empreses i societats.

L'informe de la coneguda ONG posa xifres a aquesta realitat i subratlla que, en el conjunt del món, les dones i noies dediquen 12.500 milions d'hores diàries a activitats tan diverses com les cures a infants, gent gran, persones malaltes o discapacitades; a més de tasques domèstiques, com ara cuinar, netejar o anar a buscar aigua. Per a Oxfam Intermón, aquest temps equival a una contribució a l'economia mundial de 10,8 bilions de dòlars anuals, quantitat que triplica la contribució de la indústria mundial de la tecnologia.

A l'Estat espanyol, l'entitat destaca que les dones fan una mitjana de 130 milions d'hores de feina anuals de cures no remunerades. Un conjunt de tasques que, si es reconeguessin, contribuirien aproximadament al 15% del PIB nacional, tal com també revela l'Organització Internacional del Treball (OIT) en una publicació recent. Concretament, l'OIT recorda que uns 2.100 milions de persones van necessitar cures l'any 2015, quantitat que l'any 2030 serà de 2.300 milions, tenint en compte el progressiu envelliment i pèrdua de la qualitat de vida de la població. Segons aquest organisme, això significa que «en només quinze anys el món haurà

incrementat en 200 milions el nombre de persones dependents.»

AUTOCURES I EMPODERAMENT

«És urgent que es dignifiqui la nostra feina i que deixi d'estar tan feminitzada, racialitzada i submergida», reclama Amelia Campos, que considera que les institucions haurien de reconèixer la feina que fan les dones migrades, parlar del seu nivell de compromís i també del seu origen multiracial i multicultural. Per a la fundadora de l'entitat, la professionalització del sector no només dignifica les treballadores, sinó que també garanteix un acompanyament adequat, «sobretot perquè la majoria de cuidadores són persones amb un elevat desgast psicològic que, molt sovint, no compten amb eines d'autocura per fer el dol migratori», assegura.

Per suplir aquests dèficits, Més que Cures va crear ara fa quatre anys el Racó de Cures, un recurs que vetlla per la salut mental de les persones que ofereixen serveis essencials. «Es tracta d'un espai d'acollida que, alhora, fa la funció de punt d'informació per a les persones migrades.» Campos considera que seria molt positiu que tot els barris disposessin d'aquest tipus d'espais, ja que això permetria que cap cuidadora es quedés desatesa i que les associacions que s'ocupen d'aquesta realitat s'enfortissin. «Es tracta d'una feina en què sovint es vulnereu molts drets personals de les

treballadores, siguin les vacances, les hores extres o el dret a emmalaltir», subratlla Campos, i afegeix que «si volem evitar tanta discriminació i vulnerabilitat, a part d'exigir que les treballadores tinguin un NIE que els garanteixi l'arrelament, també és imprescindible la coordinació i la creació de xarxa.»

Actualment, Més que Cures ha ampliat l'àmbit d'influència gràcies a la intercooperació amb altres entitats del sector, com és Mujeres Pa'lante de l'Hospitalet de Llobregat, un espai per a les dones migrades de l'àrea metropolitana de Barcelona. A través d'aquestes sinergies, Campos es mostra optimista pel que fa a la conscienciació sobre la importància d'atendre les persones dependents i el paper que les sòcies, clientes i usuàries de l'associació poden jugar per tal de fomentar aquesta transformació de les cures.

També amb la finalitat de conscienciar la població,

Més que Cures ha posat en marxa la campanya «Prescriu una cura digna», diversos projectes de divulgació de les cures dignes en l'àmbit català i, de la mà de la Generalitat de Catalunya, ha accedit al Registre d'Entitats, Serveis i Establiments Socials (RESES), cosa que li ha permès acompanyar les persones necessitades de manera especialitzada, justa i competitiva. «Aquest reconeixement —afirma Campos— està fent que les cuidadores guanyin confiança i esdevinguin promotores d'una activitat que, per sobre de tot, protegeix, empara, sensibilitza i reivindica les treballadores de la llar en tant que motors econòmics i vitals per a la societat.» La representant de Més que Cures confia que, de la mateixa manera que a altres països de la Unió Europea, les cures adquireixin al nostre país el valor que es mereixen: «Només llavors podrem continuar generant feina digna i defensar totes les dones del sector.»—*

Publicitat

Cooperativa de serveis lingüístics i culturals

Portem idees cap a altres geografies humanes

- Traduccions editorials, tècniques i comercials
- Traduccions jurades o certificades
- Interpretació simultània
- Localització web o aplicacions (SEO)
- Correcció multilingüe
- Transcripció i subtitulació audiovisual

www.olistis.org 932 98 08 61 contact@olistis.org

«En un mercat laboral racista, t'obliguen a demostrar el teu valor multiplicat per deu»

Elizabeth Montero

Com es transforma o canvia la identitat i l'obra d'una artista a partir de l'experiència migratòria? Com impacta el racisme en la seva identitat? Aquests són els temes centrals sobre els quals reflexiona la dissenyadora de moda i il·lustradora dominicana Elizabeth Montero, sòcia de la cooperativa Periferia Cimarronas.

Text: Diana de la Torre

Ja fa anys que vas arribar d'Hispaniola, l'illa que comparteixen Haití i la República Dominicana, el teu país. Com ha influenciat aquest passat en la teva faceta artística?

De petita ja tenia el costum de pintar, anava a una església on regalaven llapis de colors i també em fasciaven les pintures, tan plenes de vida, que hi havia pel passeig marítim i a l'àrea del Conde a Santo Domingo, on el pare em portava sovint. Reflectien paisatges costumistes on es barrejava la natura amb la dansa i els instruments musicals. Aquest amor pel dibuix va ajudar-me a sobreviure emocionalment davant de les dificultats derivades de la migració. En la meua obra sempre apareixen l'alegria i la llum d'aquells quadres.

De què tractaven les teves primeres pintures?

Hi havia elements de la natura tan variats com fulles, arbres, insectes, formigues, plantes... Eren la meua inspiració. Però tenien el color gris de la tristesa per haver de migrar, de no tenir cap altra opció.

Veient la teua feina actual, és tot el contrari. Què ha fet tornar el color a les teves obres?

Després de viure a Madrid, vaig establir-me a Múrcia a causa de diversos problemes. I allà, amb el suport d'una tieta, vaig poder entrar a una escola d'art. Va ser un procés llarg i depriment, però quan em vaig sentir millor, vaig poder expressar en la pintura els records d'aquells quadres coloristes que tant havia gaudit de petita.

En el teu procés migratori, en quin moment hi ha un abans i un després com a artista?

El 2019. Alguna cosa va esclatar dins meu, no podia treu-

re'm del cap que volia tornar a casa. Així que em vaig dir, «me'n vaig», i vaig estar tot l'any de la covid a Santo Domingo. Doncs bé, aquesta estada va ser fonamental per aprofitar el coneixement que havia adquirit a l'escola d'art. El meu camí no ha estat fàcil, he hagut de compaginar els estudis amb feines de neteja i hostaleria, ja que em feien sentir que viure de l'art era un caprici. Jo sabia que no ho era, d'aquí que, en acabar Disseny i malgrat la por, em proposés fer realitat el meu somni.

Aquesta por estava relacionada amb el fet de ser dona, migrant i negra?

Sí. En aquella època, la gent que em feia sentir representada, és a dir, les persones migrants i racialitzades, no tenien les mateixes oportunitats que jo. Les veia netejant cases, cuidant nens, gent gran o treballant en el sector de l'hostaleria. Jo vaig tenir la sort de fer les pràctiques en una agència, on em van tractar com una més, fins a acabar treballant de publicitària. Una feina que em permetia subsistir, però que matava la meua creativitat.

I això?

Només em dedicava al màrqueting i al Photoshop. Amb la crisi del 2008, però, tot va canviar. Em van acomiadar i, si bé d'entrada això va ser un daltabaix, em va donar l'empenta per fer el que realment volia: ser il·lustradora, la meua passió.

Parles de la por de tirar endavant sent una artista negra i migrant. Quin impacte ha tingut el racisme en la teua trajectòria?

N'ha tingut molt, t'explicaré una experiència que vaig tenir en una entrevista de treball. El primer xoc va ser la mi-

rada de dalt a baix de l'entrevistadora, l'entusiasme amb el qual m'havia contactat no encaixava amb el tracte que vaig rebre en aquell moment. Sabia que m'etzibaria alguna cosa, i així va ser: «Tens un perfil molt complet, però no m'imaginava que series...» No s'atrevia a acabar la frase, i jo li vaig dir: «Negra?», al qual va respondre: «Sí, no sé si encaixaries aquí.» Les seves paraules em van fer aixecar, sortir per la porta i, a partir d'aleshores, deixar de buscar feina en aquest camp. No volia més experiències similars. Fins i tot vaig començar a deixar de posar una foto al currículum, per por que em perjudiqués, tot i ser conscient que era una bona professional.

No existeixen les mateixes oportunitats per a les artistes migrades i racialitzades que per a la resta?

En absolut, perquè els estereotips que recauen sobre nosaltres pesen molt. Sembla que vulguin posar-nos a totes al mateix sac, i si hi afegeixes el racisme, encara es complica tot més. Sempre remes a contracorrent i, en un mercat laboral racista, t'obliguem a demostrar el teu valor multiplicat per deu. Has de formar-te i esforçar-te molt més perquè veus que la teua feina està infravalorada, la qual cosa fa que tu també t'infravaloris.

Per sortir d'aquest bucle, cal una empenta?

Jo la vaig tenir. Quan vaig traslladar-me de Múrcia a Barcelona, just en el moment que començava a sortir al mercat la meua marca de samarretes, vaig conèixer a Juan Ávila, que des del primer dia va valorar molt positivament el meu treball. A través d'ell, vaig apropar-me a diferents projectes i persones que han estat clau per tornar-me a connectar amb la meua part artística.

Has creat La Flor del Tamarindo, la teua pròpia marca. Com va néixer i per què vas triar aquest nom?

La vaig crear mentre estudiava moda a Múrcia, on vaig enamorar-me de l'estampació tèxtil. El tamarinde em representa molt, perquè jo soc igual d'agredolça i de petita tenia un llibre que es titulava així. Primer vaig començar a fer samarretes d'ús personal amb il·lustracions pròpies i, en veure que la gent m'animava a portar-les als mercats, vaig tirar endavant el projecte.

El 2019 vas fer il·lustracions per a la primera edició de la Fira d'ESS Migrant i Diversa. Què va significar aquesta experiència per tu?

Això també va suposar un punt d'inflexió per a mi, ja que em va connectar de nou amb el dibuix. Pel que fa a la il·lustració, l'encàrrec em va arribar quan em trobava en un encreuament, sense saber cap on tirar, com un vaixell perdut al qual li llancen una bengala i pot retrobar el rumb. Després de la fira, vaig entendre que no estava sola, sinó que em trobava en una mar gegant on totes remem al nostre ritme i per raons diferents. Veure tan-

ta gent migrada i racialitzada involucrada en una causa comuna i lluitant pels seus somnis va ser reconfortant.

Fins a quin punt aquest encàrrec t'ha obert portes en l'àmbit de l'ESS a Barcelona?

M'ha proporcionat noves feines i, alhora, m'ha permès conèixer una altra realitat plena de contrastos. Perquè, així com et trobes amb gent amb qui et pots complementar, d'altres també intenten aprofitar-se de la teua activitat. Dit això, és important no idealitzar res i saber que cap projecte cooperatiu no és fàcil d'engegar. Has d'evitar perdre de vista el vessant social i solidari i ser conscient que el sistema tendeix a contaminar-ho tot. No es tracta, doncs, de cap joc, perquè el risc que et decebis existeix.

Després que el racisme hagi colpejat la teua vida, què els diries a altres artistes que també pateixen aquesta discriminació?

Els diria que, en moments de foscor, hem d'agafar-nos a la llum, encara que només vegem petites espurnes. És molt fàcil deixar-se convèncer per la idea que dedicar-se a l'art és una pèrdua de temps i que, venint de fora i amb tantes opressions, no podràs assolir els teus propòsits. Però quan algú valora la teua feina, ho has de veure com un far d'esperança, perquè l'art va acompanyat de l'estat d'ànim. Ara bé, més enllà que algú realci la teua feina, la clau és que creguis en tu mateixa.—*

Montserrat Anguiano

«A través de l'art podem descolonitzar les nostres ments»

Colors primaris sobre un fons abstracte. Aquesta és la base que configura l'obra de la pintora Montserrat Anguiano, una artista afrodescendent que a força de treballar els seus quadres i ampliar l'activitat amb l'es-cultura, la música i altres disciplines, traça una proposta suggeridora, pedagògica i profundament irreverent.

Text: Irina Illa

Montserrat Anguiano va néixer a Barcelona el 1982 i, al cap de poc temps, va ser adoptada per una família blanca. La seva condició dual, a vegades contradictòria, entre ser originària de l'Àfrica i trobar-se a Occident l'ha portat a utilitzar l'art per parlar sobre la seva identitat i els seus referents. A través d'un estil pictòric inconfusible, que anomena *abstracció figurativa africana* o *afropop*, l'artista originària de Guinea Equatorial ha aconseguit exposar a diferents espais i centres culturals de Catalunya i l'Estat espanyol, així com als Estats Units i altres regions del planeta. Gràcies a això, Anguiano comença a ser reconeguda per la crítica i el públic en general.

La teva carrera artística ofereix una gran varietat d'estils. Quins són els teus inicis?
Tot va començar el 2001, quan amb només 14 anys vaig

muntar un grup de música a l'institut on estudiava. M'emmirallava sobretot en la cantant PJ Harvey, Radiohead, Soundgarden, Thom Yorke i la veu màgica de Jeff Buckley.

I la pintura, quan va arribar?

També el 2001, influenciada per dones blanques de l'època, ja que al capdavant era una noia negra en un món de blancs, raó per la qual no és estrany que, sense ser-ne conscient, les meves icones d'aleshores fossin gent occidental. Entre aquests referents també hi havia el poeta Leopoldo María Panero, que amb les seves composicions va impregnar la meva adolescència i part de la meva maduresa, cosa que em va servir per purgar dimonis i fugir de les ombres. Els versos de Panero, que transiten per la família, el temps i altres temàtiques, han

esdevingut per a mi la via per filtrar amb la sensualitat i la feminitat. Així mateix, Bukowski i Nick Cave m'han influenciat per donar als meus relats un to surrealista.

En quin moment descobreixes la negritud?

Cap als trenta anys, després d'assistir al Black Barcelona Festival. Allà vaig conèixer persones afrodescendents i, a partir d'aleshores, vaig entrar en contacte amb la meua identitat, fet que m'ha servit per apropar-me a figures com Josephine Baker, Sojourner Truth, Angela Davis, Rosa Parks, Marsha P. Johnson, Sara Baartman, Harriet Tubman, Lucía Mbomio, Bisila Bokoko i altres lluitadores feministes.

Què t'ha aportat conèixer aquestes dones?

Ha estat determinant. Fins llavors havia combinat la poesia i la música, però a partir del 2015 vaig decidir centrar-me en la pintura com a principal mitjà d'expressió. Sobre fons coloristes, vaig començar a dibuixar en blanc i negre aquestes referents feministes. Amb aquest contrast pictòric revelo què suposa, per a mi i altres dones afrodescendents, viure entre dos mons: la part occidental i la part africana.

La gamma de colors tan llampants, surt amb els anys?

Prové del viatge que el 2017 vaig fer a Guinea Equatorial amb la meua mentora, l'empresària i coach Bisila Bokoko. Al llarg d'aquesta estada, vaig quedar fascinat pels colors amb què estaven estampades les cases: la majoria tenien tonalitats grogues, blaves, turquesa i

rosa. A partir d'aquesta experiència, vaig anar incorporant aquesta explosió cromàtica als meus quadres per accentuar la bellesa de la feminitat negra. Precisament, d'aquesta mescla de colors i la fascinació per artistes com Basquiat, Klimt, Schiele, Mucha, Modigliani, Kahlo o Lempicka, surt el concepte que anomeno *abstracció figurativa africana* o *afropop*.

L'art ha estat el vehicle per interpretar el teu món, doncs?

És l'espai des del qual narro el procés catàrtic, curatiu i d'autoconeixement que he experimentat des de petita, alhora que m'ha ajudat a transformar les emocions negatives en quelcom bonic i constructiu. Si alguna cosa desprenen avui els meus quadres, és una mirada d'alliberament, d'esperança i llum. Al mateix temps, en cap cas defugen el conflicte social, racial i estructural que patim i del qual, més que mai, és necessari parlar. La meua obra expressa la meua manera de viure i em connecta simbòlicament amb les meves tradicions, ancestres i les figures que han marcat la història de la comunitat afro.

En canvi, pel que fa a l'escultura, optes per agafar maniquins i intervenir-los...

Sí, és una manera d'enriquir la meves creacions. Igual que també m'ha servit molt estudiar Filosofia i Humanitats i cursar Belles Arts a La Llotja de Barcelona. Soc una persona autodidacta en constant aprenentatge i mai no he deixat d'afegir noves tendències i llenguatges artístics

a les meves creacions. A més de l'escultura, recorro al mural, l'àudio o les performances.

En quin moment incorpores les performances amb regularitat al teu repertori?

Cap a l'any 2019, moment en què exploro l'art corporal o *bodyart*, que amb colors i significats poètics, transforma el cos nu femení en el llenç perfecte. Això fa que els meus quadres passin de l'estaticisme al moviment, fet que converteix l'obra en un territori que respira, dansa, balla i sent al mateix temps.

Cap a on podria evolucionar la teua obra en un futur?

Cada vegada té un registre més conceptual i multidisciplinar, en el qual els aires minimalistes es fusionen amb les noves tendències. D'alguna manera, tendeix cap a una fórmula que integrarà des de la memòria històrica, fins a la denúncia de la desigualtat, passant pel desig de construir una societat més justa.

A propòsit de la negritud, consideres que els territoris colonials en fan prou pedagogia?

Haurien de fer-ne més i admetre que, si van enriquir-se, és en gran mesura perquè van sotmetre a l'esclavatge les poblacions autòctones que colonitzaven. Però fins i tot això és insuficient: a Catalunya, tot i que predomina un pensament progressista i multicultural, no es parla gaire de la quantitat de persones esclavitzades que hi havia a molts municipis de la costa.

Què faria falta per visibilitzar aquest passat?

S'hauria de començar per aconseguir que l'educació no es formulés des d'una òptica eurocèntrica, ja que això impedeix reconèixer que la història d'Occident està construïda a partir d'un sistema de dominació colonial. Cal recordar que no fa ni 150 anys es comercialitzaven persones negres, que patien violències físiques i eren venudes amb anuncis de l'estil «es ven dona negra amb el seu nadó de vuit mesos», publicats al costat d'anuncis de sangoneres. Hem d'erradicar, doncs, les imposicions i els imaginaris que aquest sistema ha deixat en la societat. En el meu cas, per exemple, tot i sentir-me d'aquí i estimar Catalunya, no soc reconeguda com a catalana de ple dret pel meu color i els meus orígens.

De tota manera, cada vegada més artistes es distancien d'aquest discurs, no trobes?

És cert, Desirée Bela-Lobedde, Antumi Toasijé, Rita Bosaho, Lucía Mbomio, Silvia Albert Sopale i altres creadores en parlen. Però també l'extrema dreta, envalentida per alguns mitjans de comunicació, ha aconseguit entrar a les institucions i posicionar-se amb un missatge que planteja l'eliminació de les corporalitats no-blancs. Tot i que les formes són diferents, em recorda a la

dècada dels noranta, quan els neonazis ens perseguïen pels carrers. És important que la lluita antiracista expliqui que a l'altre cantó de la Mediterrània hi ha un continent que està ple de saviesa, cultura i també d'uns feminismes amb precedents en organitzacions i comunitats matriarcals.

Caldria reivindicar aquests moviments?

Sí, però tendim a emmirallar-nos en els Estats Units. A part, tampoc no ajuda l'ús comercial que es fa de moviments tan destacats com el «Black Lives Matter», o l'apropiació d'aspectes que donen sentit i conformen la dona negra, com són els cabells, les trenes, el vestuari o determinats valors vinculats a les cures o el sentit de comunitat.

Es folcloritzen i perden el seu significat veritable?

Es buiden de contingut. I encara pitjor: a causa de la pressió social, moltes noies negres es blanquegen la pell o s'allisen el cabell per alinear-se amb el món occidental, sense adonar-se que així es castiguen i posen en perill la seva salut.

Recuperar l'orgull de la negritud és un dels teus objectius?

Ho intento quan retrato les feminitats africanes, a través de les quals les noies negres poden empoderar-se i reclamar que, malgrat les dificultats que ens trobem les persones afrodescendents, volem tenir veu i participar en la societat sense ocultar la nostra mirada. I penso que, a poc a poc, ho estem assolint. Ho veig en la meua filla, en les joves negres que afronten la maternitat d'acord amb els valors de les cures o, com afirma Victòria Santa Cruz en un dels seus poemes, quan mostrem sense complexos els cabells, els ulls i els llavis que hem heretat. Gent com les Periferia Cimarronas, el grup The Sey Sisters, l'actor Luiz Felipe Lucas, la productora Isabel Lola i altres professionals de l'escena cinematogràfica estan contribuint a aquest empoderament.

Dels teus darrers projectes, quins en destacaries?

Principalment, la retrospectiva «Dona, mujer, woman», en la qual m'acompanya l'artista gràfic Rubén Antón i on represento 27 feminitats afrodescendents que tenen en comú la seva exemplaritat militant. Després, seguint el mateix patró, les exposicions pictòriques que ja han recorregut diversos locals i sales de Catalunya, com ara «El despull»; els murals que dibuixo en espais públics i privats; el cicle «Le ménage à trois», on he conversat amb referents de la cultura avantguardista de Barcelona, o la publicació del meu primer llibre de poemes. L'objectiu és que, a partir de la bellesa i la força de les meves creacions, el públic adopti un esperit crític i, entre totes i tots, descolonitzem les nostres ments.—*

DONES, ARTISTES I MIGRANTS

UN VIATGE D'ANADA I TORNADA

La plataforma MMAAE —del castellà *Mujer, Migración, Arte, Artesanía, España*— és un punt de trobada per a dones artistes migrants, on comparteixen les seves històries i pràctiques artístiques a la societat d'acollida. Rosalía Polo, integrant d'aquest espai, analitza les circumstàncies que ha d'afrontar aquest col·lectiu, que darrerament s'ha començat a nodrir de nous talents.

Text: Rosalía Polo

Les dones que formem part de MMAAE ens hi hem vinculat per diversos motius: per elecció pròpia, per raons econòmiques o per l'exili, carregades amb el pes de tot allò que no vam poder entaforar a la maleta. Ara, però, arriba una nova diàspora de dones joves que, a banda de ser artistes, tenen altres perfils professionals, empeses per la promesa que els seus països d'origen no han pogut complir: «si estudies, tindràs més oportunitats». En aquest sentit, totes ens hem d'encarar a un seguit de reptes ineludibles.

CULTURA, IDENTITAT I ESTABILITAT ECONÒMICA

El primer d'aquests reptes està relacionat amb redefinir les concepcions que tenim sobre la cultura. Les persones que provenim de Llatinoamèrica ens toquem amb una sèrie de valors i institucions que converteixen les arts oficials en patrimoni i que, per a nosaltres, representen referents del llegat colonial. Això fa que l'art que generem les persones migrants no es tingui en compte com a patrimoni.

El segon repte fa referència a la concepció d'identitat cultural, que per naturalesa és diferent a cada país. Quan vaig arribar aquí, aviat em vaig adonar que, socialment, es tendeix a validar una sola lectura de les identitats culturals. En el meu cas, per exemple, vaig descobrir que aquí em corresponen les següents etiquetes: dona, colombiana, afrodescendent, afrocaribeny i immigrant.

He presenciat in comptables maneres d'encasellar i estereotipar cossos i llocs d'origen, tal com ho il·lustra la poeta caribenya Lilian Pallares. Davant de la pregunta: «Quins problemes has tingut a l'hora de desenvolupar-te com a artista en aquest país?», Pallares contesta: «Treballar amb la paraula m'ha enfrontat amb diverses dificultats. Recordo que, en una de les primeres entrevistes de feina, em van dir que el meu castellà no era el d'aquí, amb la qual cosa jo no podria treballar amb la meua paraula perquè no m'entendrien o perquè jo no entendria els d'aquí. Aquest va ser el primer obstacle. El segon va ser que, amb el meu físic de dona llatinoamericana, em relacionaven amb ser cantant o ballarina, i no escriptora: arreu posaven en dubte la meua qualitat literària a causa del meu físic. Després, als càstings, em sexualitzaven, fins i tot en treballs que no estaven relacionats amb la meua professió. Em tractaven com un cos de desig.»

El principal repte de les dones artistes migrants, però, és l'estabilitat econòmica. Malgrat que Catalunya és un país amb recursos, on es pot passejar pels carrers sense por i es valora la vida a l'espai públic, les dones artesanes o artistes migrants tenim problemes per sostenir-nos econòmicament. Com a coreògrafa i pedagoga de la dansa, quan vaig arribar a Catalunya vaig tro-

bar-me immersa en una veritable cursa per tenir feina, ja que no hi havia manera que em fessin un contracte, fet que no succeïa amb els meus companys autòctons.

A causa d'això, em vaig fer autònoma i vaig haver d'apropar-me a grups de folklore, cosa que em va fer topar amb una visió comercialitzadora dels cossos. Finalment, i per obtenir uns ingressos estables i poder ajudar la família, no vaig tenir més remei que deixar la dansa i posar-me a treballar en un taller de roba especialitzada per a les arts escèniques.

El meu testimoni pot complementar-se amb el de Dayana Jiménez, una altra integrant de MMAAE, que explica: «Soc creativa, però monetitzar aquesta professió té alguns obstacles. Sobretot perquè estic supeditada al fet que una institució m'atorgui un permís per canviar la meua situació d'estudiant a resident. D'això depèn poder accedir a un treball i tenir una vida digna, encara que no és suficient: necessitem suport per tirar endavant.»

FER XARXA AMB MMAAE

La creació de MMAAE s'explica, doncs, amb la necessitat de disposar d'un espai on identificar el bagatge cultural i el potencial de cadascuna com a factor de desenvolupament col·lectiu. A banda d'això, un dels objectius és trobar els recursos que ens permetin sostenir-nos econòmicament, motiu pel qual potenciem les connexions amb les institucions autòctones.

De moment, ja hem establert relacions amb la Red de Mujeres Latinoamericanas y del Caribe, integrada per catorze organitzacions d'àmbit estatal que treballen per la defensa dels drets de les dones migrants. A través d'aquest vincle, vam participar al projecte Ángulos Cardinales del Museu Nacional del Prado, on vam oferir la nostra mirada sobre el colonialisme i vam desconstructuir els tòpics de l'exposició «Tornaviajes». Ara estem impulsant una plataforma d'artistes amb el suport de la cooperativa madrilenya Abierto Hasta el Amanecer.

Al capdavant, es tracta d'empoderar-nos per afrontar l'enorme quantitat de reptes que tenim al davant sense bloquejar-nos, malgrat la discussió sobre la cabuda de totes les migrants artistes en aquest país. La societat ens veu, majoritàriament, com a les noves invasores i, pels nostres accents i expressions, ens acostumen a invalidar culturalment.

Precisament, per aquest i altres motius, cal que reforcem la identitat personal i entenguem que la col·lectivització dels nostres projectes és una via de desenvolupament, però també una eina contra la nostàlgia que sentim per estar lluny de casa. Afortunadament, entre la societat autòctona hi ha un percentatge de persones i sectors que han deixat enrere els clixés i són capaços de valorar el nostre treball artístic per la seva qualitat.—*

Una de les aportacions de la migració a l'economia social de Catalunya

FINANCES ISLÀMIQUES ÈTIQUES

En el context dels nous models sorgits per pal·liar les conseqüències nefastes del model capitalista, les finances ètiques regides per la *xaria* islàmica arrelen a Catalunya gràcies a la cooperativa CoopHalal.

Text: Najia Lotfi

Les finances islàmiques són socialment i ambientalment responsables i representen la branca pràctica de l'economia islàmica. Es basen en el model d'economia social i solidaria, que es caracteritza per ser sostenible, humana i moral, i té com a objectiu vetllar pel bé i el desenvolupament de tots els éssers vius. L'economia islàmica està inspirada en la *xaria*, un conjunt de lleis provinents de la interpretació dels textos alcorànics i les fonts legislatives de l'Islam que se centren en tres principis bàsics: la fe (*aqeeda*), l'ètica (*akhlak*) i la jurisprudència (*fiqh*).

BÉNS EN COMUNITAT

Les finances islàmiques sorgeixen al segle VII, encara que no és fins a finals dels anys setanta del segle passat que es posen en pràctica, impulsades per la voluntat de promoure l'esperit emprenedor, desencoratjar les conductes especulatives —l'Islam considera immoral obtenir guanys a partir de l'intercanvi de diners— i emfatitzar la transparència en els contractes.

En aquest sentit, l'objectiu principal d'aquest tipus de finances és promoure la justícia socioeconòmica, la distribució equitativa de la renda i de la riquesa i un benestar econòmic que garanteixi una plena ocupació i un grau òptim de desenvolupament. Concretament, es basen en cinc pilars: la prohibició dels préstecs amb algun tipus d'interès (*riba*), de les transaccions ambigües o enganyoses (*gharar*) i de les accions contràries a la *xaria* (*haram*), així com la materialització de les transaccions financeres i, finalment, el repartiment dels beneficis o pèrdues dels projectes.

Així doncs, es tracta d'un tipus d'activitat econòmica que no permet que la fortuna o els recursos en general s'acumulin en les mans d'uns quants, mentre que la majoria de la societat viu en una situació precària. «L'objectiu de la propietat i de la producció no és només satisfer les necessitats de l'individu, sinó que també, i sobretot, les necessitats de la societat», afirma el teòric El Hadi Benmansour.

DE L'ÀMBIT ACADÈMIC AL DESENVOLUPAMENT

A Catalunya, la primera iniciativa de gran impacte en aquest àmbit és el Centre d'Estudis i Investigació en Economia i Finances Islàmiques (CEIEFI), creat a Barcelona el març del 2013 i a partir del qual va néixer, dos anys després, CoopHalal, la primera institució financera islàmica de l'Estat espanyol.

Fundada per un grup de professionals de diverses disciplines amb l'objectiu de promocionar el model islàmic d'economia i de finances, la cooperativa CoopHalal impulsa les institucions a donar oportunitats d'inversió i negocis a la comunitat musulmana. A l'Estat espanyol, aquest col·lectiu compta amb 2 milions de persones que, en part, se senten allunyades del model econòmic i financer existent a causa de les seves conviccions o creences. La tasca principal de la cooperativa és, per tant, promocionar la divulgació d'aquest tipus de finances en el camp acadèmic, universitari i de les escoles superiors, amb projectes com «Les finances islàmiques per a Espanya».

Constituïda el 6 de maig del 2015, CoopHalal actua com a medidora financera entre els inversors i els

emprenedors o empresaris que volen que els seus negocis, retorns i altres transaccions estiguin d'acord amb els principis ètics de la *xaria* sense que hi hagi incoherències ni incompatibilitats amb la reglamentació del país. Formar part d'aquesta cooperativa és ben senzill: només cal abonar una quota única. Qualsevol persona pot ser-ne sòcia, independentment de la seva religió, cultura, confessió o nacionalitat, ja que no és exclusiva per a musulmans. Només cal respectar els valors de la *xaria* i, a partir d'aquí, el cooperativista pot realitzar aportacions o sol·licitar finançament per desenvolupar els seus projectes.

CONTRACTES AMB GARANTIA

Quan es rep una sol·licitud de finançament per a un projecte, el Comitè *Xaria* de la cooperativa és l'encarregat de valorar si és *halal*, és a dir, si respecta les lleis de la *xaria*. Això significa que el projecte respecta criteris ètics, morals i de responsabilitat social i ambiental, com per exemple, no estar vinculat amb el negoci d'armes, la pornografia, l'alcohol, el tabac o qualsevol altre element que sigui perjudicial per a l'ésser humà o el medi ambient. A les institucions financeres islàmiques, un organisme anomenat Comissió de Control *Xaria* és l'encarregat de controlar i supervisar l'aplicació d'aquests criteris.

Si, un cop analitzat, es decideix aprovar el projecte, el Comitè Tècnic estudia la seva viabilitat econòmica i, a continuació, es presenta al Consell Rector de la cooperativa, el qual aprovarà el seu finançament. Ara per ara, els contractes que aplica CoopHalal són el de lloguer amb opció a compra (*ijarahmuntahia bittamlik*), que en gran part coincideix amb el contracte mercantil d'arrendament convencional, i el de participació decreixent amb finalitat de compra, on s'estableix la copropietat del negoci o del bé finançat. En el cas d'aquest darrer, el client aporta treball i una part del capital, mentre que CoopHalal financia la resta de capital necessari i es converteix en sòcia del negoci.

CoopHalal celebra una assemblea general a finals de cada any, durant la qual presenta els comptes i la memòria tècnica i es prenen les decisions importants, que han de ser aprovades per la majoria dels socis cooperativistes. Si els resultats de l'exercici impliquen beneficis, aquests es reparteixen proporcionalment a les aportacions de cadascun i segons el temps corresponent a la seva participació en la inversió.

Tanmateix, cal remarcar que, de tots els beneficis, el 20 % es destinen al fons de garantia —que totes les cooperatives estan obligades legalment a tenir—, i el 10 %, al fons de formació. Així mateix, es descompta l'aportació al fons de reserva (15 % del capital abans de la inversió) destinat a conservar la liquiditat, així

com les despeses de gestió de l'equip administratiu de CoopHalal. D'aquesta manera, per tal d'evitar pèrdues, la cooperativa disposa de tres fons i d'un comitè tècnic que realitza els estudis de viabilitat. A més a més, la solidaritat i la cooperació entre cooperativistes assegura que el potencial fracàs del negoci sigui molt baix.

EMPRENEDORIA SOLIDARIA

Des dels seus inicis, CoopHalal ha tingut com a objectiu la creació d'una assegurança islàmica (*takaful*) a Espanya. Així doncs, en col·laboració amb la companyia d'assegurances Mussap Previsora, es va acordar en assemblea l'elaboració d'una assegurança per a la repatriació dels morts als països d'origen, ja que es va considerar que és una de les prioritats de la comunitat musulmana que resideix a l'Estat espanyol.

Amb la intenció d'atendre les altres demandes, la cooperativa també ha creat un fons d'obra social (*zakat*), destinat a socis i persones externes que vulguin

fer alguna aportació a projectes que donen suport a col·lectius en risc d'exclusió social. De la mateixa manera, s'ha creat l'empresa Islamic & Halal Business of Spain, que gràcies als préstecs i en coordinació i participació amb la cooperativa, ja ha desenvolupat cinc projectes de compra i venda d'habitatges, i dos de taxis, entre el 2021 i el 2022. Aquestes compres respecten minuciosament els preceptes de la *xaria* i tots els criteris de l'economia social i solidaria. Això demostra que el model islàmic d'economia i finances està compromès i implicat en els sectors que plantegen una societat més justa, equitativa i sostenible.

L'increment de socis que ha experimentat la cooperativa durant els últims sis anys és una mostra del seu compromís. I no només en la comunitat musulmana. Avui en dia, CoopHalal compta amb molts altres membres que no són de creença islàmica però que, atrets pel seu funcionament ètic, aposten per un tipus de finances que forma part del moviment de defensa d'una economia solidaria, plural i transformadora.—*

Publicitat

Salut laboral per a persones i organitzacions.

Treballar per a la salut de les persones és fer-ho per la viabilitat de les Organitzacions. Som una cooperativa acreditada com a Servei de Prevenció Aliè.

- El compromís i l'optimització són el resultat de la cura i de la promoció de la salut.
- El BenEstar de les persones, el motor de l'Economia.

Se!PrA

Trinxant, 98-100
08026 Barcelona
Tel. 93 457 4145
sepra.coop

QUINES VIDES POSEM AL CENTRE?

Sobre l'explotació i el treball
temporal agrari

Davant l'ofensiva de l'agroindústria, que empobreix l'economia familiar de la pagesia, s'alça un altre model agroalimentari que aposta per conservar el territori i respectar els drets de les persones migrades que treballen al camp.

Text: Özgür Günes Öztürk

El sector agroalimentari genera un volum de negoci de 38.205 milions d'euros a l'any, l'equivalent al 16,28 % del PIB de Catalunya. És, doncs, el primer vector econòmic del país, fruit de l'increment de les exportacions dels aliments: un 45 % en volum i un 65 % en valor al llarg de l'última dècada.

Tanmateix, la pagesia de Lleida no percep aquesta riquesa, un 8 % de la qual prové del cultiu de fruites i verdures; qui se'n beneficia són les grans companyies de l'agroindústria. El domini d'aquestes empreses perjudica la sobirania alimentària del país, castiga les economies familiars amb la desposseïció de les terres i dispara sense límits l'explotació de la força de treball: les persones migrades. Així ho recull l'informe *L'ingredient secret. Explotació laboral a l'alimentació espanyola (2022)*, de l'organització Justícia Alimentària, segons el qual els grans territoris agroalimentaris de l'Estat espanyol —les regions de Catalunya, Galícia, Huelva, Múrcia i Almeria— han desenvolupat formes de produc-

ció i nous circuits de migració que, de bracet del racisme institucional que s'exerceix amb la llei d'estrangeria, esdevenen els principals motors de l'explotació laboral amb què l'agroindústria obté beneficis suculents.

En la mateixa línia s'expressa l'associació Fruita amb Justícia Social, que ha denunciat diverses vegades l'enriquiment de les empreses extractivistes a força de mantenir la precarietat laboral. Es tracta d'un sector amb un negoci que s'eleva als 40 mil milions d'euros a l'any que, en lloc de crear ocupació estable i de qualitat, utilitza el treball precari i temporal. Al seu torn, això impedeix que s'organitzi un moviment de resposta.

PRECARIETAT GLOBALITZADA

L'explotació laboral en el sector de l'agroindústria no es limita a l'Estat espanyol. També se'n registra en altres països del Mediterrani, com Itàlia o Turquia, on a causa de l'augment dels moviments migratoris hi ha hagut un

canvi en els perfils que ocupen llocs de treball precaris i inestables. Si anteriorment aquestes feines requieien sobre les capes més vulnerables de la població autòctona —a l'Estat espanyol i Itàlia eren els treballadors pobres, gitanos o de les famílies pageses; mentre que a Turquia, els kurds i àrabs—, ara les duen a terme les persones provinents de l'Àfrica subsahariana i, en menor quantitat, de l'Europa de l'Est, el Magrib i Sud-Amèrica. Aquests treballadors s'han vist desposseïts dels recursos mínims de subsistència als seus països a causa de l'expansió del capitalisme global.

Es pot afirmar, doncs, que l'explotació de la mà d'obra està íntimament relacionada amb les dinàmiques d'exclusió social que generen les polítiques neoliberals a escala mundial. I, en aquest sentit, els controls de frontera i les lleis d'estrangeria han servit per accelerar aquest perfil d'empleat racialitzat, disponible, estratificat i sense gaires possibilitats d'organitzar-se. Aquest fet es manté i s'estructura dins d'un sistema jeràrquic que col·loca els cossos no masculins, no blancs i, en determinats contextos, de minories nacionals, en un lloc inferior, i els explota de manera deliberada.

Cal recordar que, igual que el capitalisme, la racialització també és un procés històricament específic, ja que varia en funció de les forces socials, econòmiques i polítiques que en configuren la formació. Així mateix, té lloc en territoris gestionats amb uns models de governança que cerquen mà d'obra migrant sense cap cobertura ni espai de protecció social.

Tal com explica Frantz Fanon, la racialització acaba operant com a part d'un racisme institucional que

estanca les persones migrades en la irregularitat administrativa i les situa en l'anomenada zona del «no-ésser». Per al filòsof de la Martinica, les persones que es troben a la zona del «no-ésser» són les que habiten la part inferior de la línia que separa les que són considerades com a humanes i les que no. Així doncs, les persones que no tenen una situació administrativa regularitzada estan ubicades a la zona del «no-ésser»: són invisibles tant per a les institucions públiques com per a la ciutadania.

Com podem explicar, si no, el silenci de la majoria de la població autòctona quan veu temporers dormint al carrer? Com interpretariem el rebuig del barri de Pardiñyes a la construcció d'un equipament multifuncional per acollir tant temporers que venen a treballar en la campanya agrària com famílies i persones sense sostre? No és evident que aquestes actituds que escullen quins subjectes tenen dret a formar part de la zona d'«ésser», són racistes i aporofòbiques?

UNA COLLITA PODRIDA

Un altre cas paradigmàtic, en la línia del pensament de Fanon, té lloc a les Terres de Ponent, on cada campanya de la fruita arriben entre 25 i 35 mil persones, la majoria de les quals són migrants. Aquestes persones pateixen importants vulneracions dels drets humans, fet que contrasta amb la contribució econòmica que genera el seu treball al territori. El principal abús que reben es troba en els models de contractació que se'ls imposa, siguin els que es fan des del seu país d'origen o els que contrauen les persones migrants que ja són a Catalunya.

La contractació als països d'origen acostuma a tramitar-se a través d'empreses de treball temporal (ETT), les quals contracten persones vulnerabilitzades i les porten a Catalunya. En acabar la campanya retornen els treballadors als països d'origen, els quals, degut a la precarietat de la seva situació, no poden ni sindicar-se ni reivindicar els seus drets.

Pel que fa als contractes amb migrants que ja es troben al país, la situació no és gaire diferent. En la majoria dels casos, són persones sense permís de residència que tenen la necessitat d'aconseguir una feina per accedir a la regularització.

La precarietat dels dos tipus de contracte queda recollida a l'informe de Justícia Alimentària ja mencionat, segons el qual, de tots els contractes realitzats a persones estrangeres, el 32 % correspon al sector agrari, un 51 % dels quals es concentra a la zona de Lleida. Segons aquest informe, es tracta d'«un fet que, més enllà de la temporalitat de certes activitats agrícoles, té a veure amb les pèssimes condicions que s'ofereixen i amb qui està disposat a acceptar-les». Només cal recordar alguns episodis ocorreguts recentment: el primer, el juliol de l'any passat, quan desenes de treballadors van ser hospitalitzats a les Terres de Ponent després de passar jornades recollint fruita en hores de temperatures màximes, sense hidratar-se ni poder descansar; o els abusos sexuals que van patir les dones d'origen marroquí que treballaven al camp de Huelva.

SENSE CASA, SENSE DRETS

Una altra discriminació que pateixen els empleats d'origen migrant és la manca d'accés a un habitatge digne. A les Terres de Ponent, i només després que l'associació Fruita amb Justícia Social denunciés la situació, la Generalitat va accedir a fer un cens dels llits que la patronal ofereix als treballadors. Els resultats són desoladors: no s'arriba al miler de llits per a les 30.000 persones que arriben de mitjana. Un fet que, de retruc, provoca l'aparició d'assentaments irregulars i habitatges en males condicions i fa palesa la falta de voluntat de les administracions a l'hora de resoldre aquest problema. Això és especialment greu si es té en compte que els convenis de 2018 i 2021, destinats a regular les relacions de treball a les explotacions agrícoles, forestals i pecuàries de Catalunya, obliga els contractants a proporcionar allotjament a tots els treballadors amb un domicili habitual situat a més de 75 km de la feina, com és el cas dels temporers de Lleida.

A banda de l'explotació laboral i el problema d'habitatge, no podem oblidar tampoc les altres vulneracions que sofreixen els treballadors migrants. Gemma Casal, antropòloga i membre de Fruita amb Justícia Social, les enumera al llibre *La fruita del demà*: «nul

reconeixement i pagament d'hores extra, manca de seguretat laboral, dificultats d'accés al transport al camp, incompliment d'alta a la seguretat social per tots els dies treballats, pressions i acomiadaments davant els intents de reivindicació de drets i manca d'inspeccions adequades i efectives del Ministeri de Treball».

PER UN CANVI ESTRUCTURAL

Enfront d'aquest panorama, les xarxes de l'economia social i solidària de Catalunya tenen el repte de prendre la iniciativa i, al costat de Fruita amb Justícia Social i altres entitats arrelades al territori, revertir les injustícies. Una de les vies pot ser generar alternatives, com ara cooperativitzar el treball, cosa que permetria defensar unes condicions de feina dignes per als temporers i cobrir les necessitats d'habitatge. Aquest és el cas de les impulsores de l'alberg de l'Associació Nova Ciutadania per la Igualtat (ASNUCI), a Lepe, amb el qual van demostrar que hi ha solucions al problema de l'habitatge vinculat al treball temporal.

En aquest camí, cal apreciar les propostes que, durant les restriccions derivades de la pandèmia, van plantejar la Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya (FCAC) i la Federació de les Cooperatives de Treball (FCTC), a fi d'incorporar joves entre 18 i 21 anys al sector agrari. Una solució que, en un context tan delicat com el de la pandèmia, va permetre pal·liar les pèrdues que les activitats agràries estaven experimentant a causa de la covid.

Més enllà d'això, però, tal com assenyala el manifest «Ruralisme o Barbàrie: per un model agroalimentari just i sostenible i un món rural viu», hauríem d'avançar cap a un sistema productiu que respecti els drets laborals i socials, i que tingui en compte que els treballadors del camp són fonamentals en l'elaboració d'aliments, però també, i sobretot, en l'articulació i manteniment del territori. Això exigeix que la legislació els reconegui, respecti i garanteixi uns drets laborals dignes i que rebin els ajuts agraris corresponents. Aquestes polítiques podrien incloure, entre d'altres, una renda per a les persones que produeixen aliments sans i sostenibles.

Així doncs, i atès que l'ESS defensa que les persones i la vida estiguin al centre, no es pot legitimar cap actuació ni cap política que instrumentalitzi i deshumanitzi les vides migrants. Hauríem d'invertir tot el capital social, cultural i polític que tenim com a agents partidaris de la transformació social i econòmica a Catalunya, a erradicar les injustícies estructurals que les persones migrants afronten, per tal que puguin cooperativitzar el seu treball com a temporers. Tal com va escriure Salvador Seguí, «la qüestió social no és més que això: arribar a aprendre com es defensa la vida».—*

La Raíz, bar i cooperativa ubicat al carrer Nou de la Rambla del districte barceloní del Poble Sec, ofereix un viatge per l'univers culinari de Llatinoamèrica. Per la seva banda, Abarka Càtering, que va obrir un restaurant el desembre passat al carrer Guadiana del districte de Sants, busca desmuntar imaginaris i estereotips sobre les cultures africanes mitjançant la gastronomia. Ambdues experiències dialoguen sobre les dificultats i els reptes que han d'encarar.

Text: Diana de la Torre

La Raíz i Abarka

Sabor gastronòmic amb l'antiracisme al centre

LA IMPORTÀNCIA DEL NOM

La Raíz: Volíem que el nostre nom inclogués tant l'estratègia econòmica del projecte, com les nostres ganes de vincular-nos-hi emocionalment. Com a persones migrades, deixem les arrels en un indret, però les tornem a plantar al lloc on arribem. La Raíz intenta plasmar un viatge per Llatinoamèrica a través de l'oferta gastronòmica i, també, mostrar com les arrels s'interconnecten mitjançant una mena de simbiosi cooperativa.

Abarka: En el nostre cas vam triar Abarka perquè es tracta d'una paraula mandinga que vam aprendre dels

nostres pares. Significa *gràcies*, i ens va semblar ideal, ja que somiàvem que, en acabar-se els nostres plats, la gent ens digués: *abarka!*

EL PROJECTE COOPERATIU

La Raíz: Davant de la necessitat d'autoocupar-nos, Coòpolis, l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona, ens va ajudar a posar en marxa el projecte, amb la coincidència que en aquell context de pandèmia hi havia menys restriccions a l'hora d'obtenir una llicència de bar. Aquests factors van ser clau a l'hora d'iniciar aquest projecte gastronòmic, que rebutja la part industrial abocada al

capitalisme, majoritària en el sector. Estem molt satisfets de la iniciativa: constituir-nos com a cooperativa ha sigut un encert, ja que gràcies a això hem pogut comptar amb una xarxa de suport que ens ha permès resistir en els moments més complicats.

Abarka: El projecte neix d'un grup de persones que buscàvem un càtering africà i no el trobàvem. Aleshores, van acordar engegar un projecte intergeneracional, que representés tant les persones que van migrar, com les que han crescut o nascut aquí i estan marcades per la cultura que els ha transmès la família. A diferència d'altres llocs d'Europa, a Catalunya només s'associa la diàspora africana i les persones afrodescendents amb activitats estereotipades, com ara la recollida de ferralla o els maners. Nosaltres volíem trencar aquests prejudicis i, com que veníem de sectors precaritzats, també desitjàvem millorar la nostra situació laboral. Si vam optar per un restaurant, és perquè ens van oferir un local al barri de Sants. D'entrada, però, no ho teníem gens clar; si bé proveníem de la restauració, com a màxim ens imaginàvem fent càtering, i no una activitat d'aquesta magnitud. Tanmateix, les coses van anar sobre rodes: engrescats per la gent que s'estava involucrant al projecte, vam fer les obres i vam inaugurar el restaurant el passat 3 de desembre. Estem convençudes que serà un lloc on, a més de la gastronomia, els clients podran apreciar la diversitat i la riquesa de les cultures.

CONTRADICCIONS I PERSPECTIVES DE FUTUR

La Raíz: Calen molt esforç i hores de feina per tirar endavant aquesta alternativa. De vegades, la gent ens posa l'etiqueta de hippies pel fet de ser una cooperativa, però ens hem adonat que, si volem obtenir fruits i un bon salari, hem de ser com més professionals sigui possible. Les contradiccions sempre hi són i no les hem de defugir. Una d'elles ha estat l'excés de treball que vam assumir durant la pandèmia, moment en què vam arribar a treballar 60 hores a la setmana. O, també, que per molt vegà que sigui el nostre formatge, potser estarà envasat en plàstic. També hem vist que, malgrat ser partidaris del consum responsable i apostar per la cervesa artesanal i no per la industrial estàndard, que és més barata, hem d'oferir Coca-Cola i cervesa Àguila per tal de poder mantenir la terrassa i sostenir econòmicament el projecte. De tota manera, i en coherència amb el nostre esperit cooperatiu, sempre reivindicuem que el valor del producte no radica en el preu, sinó en el fet que sigui artesanal. A més, hem hagut d'assumir que els clients no sempre estan en sintonia amb el món cooperatiu, situació que ens impulsa a mostrar-los que, a diferència d'altres negocis, nosaltres situem les per-

sones al centre. Som conscients, doncs, que estem en un viatge on cada cooperativa tria el seu destí. Si mirem les coses amb perspectiva, estem contents d'haver complert els dos grans objectius inicials: sobreviure a la pandèmia i autoocupar-nos. A partir d'aquí, volem reforçar el projecte en totes les seves vessants, raó per la qual ens proposem crear una emissora de ràdio comunitària que cobreixi el món cooperatiu i les xarxes de l'economia social i solidària. També ens agradaria iniciar una campanya d'incorporació de noves sòcies per tal de poder seguir creixent com a cooperativa.

Abarka: La nostra prioritat és consolidar el restaurant, motiu pel qual volem dissenyar un bon pla integral de comunicació. Creiem que així podrem ampliar l'oferta i comptar amb xefs provinents d'altres regions de l'Àfrica. També volem aprofitar la zona de dalt del local per transmetre els nostres valors a través de tallers de cuina, així com per etiquetar i distribuir a l'engròs begudes i productes que ja oferim al restaurant. A més a més, volem organitzar esdeveniments centrats en la cultura africana, per tal de connectar-nos amb els diferents actors i cooperatives del territori i, de retruc, augmentar el nombre de sòcies.—*

IMPULS COOPERATIU DE SANTS

Treball antiracista intercooperatiu

En el marc del projecte Barri Cooperatiu, les entitats que integren aquesta plataforma estudien fórmules per garantir la presència i el reconeixement de les persones migrants i racialitzades en les pràctiques que es desenvolupen a l'històric barri barceloní.

Text: Ignasi Franch

L'Associació per l'Impuls de l'Economia Cooperativa i Comunitària de Sants-Montjuïc, emanada de la Xarxa d'Economia Social i Solidària de Sants, és el paraigua sota el qual s'aixopluguen diferents cooperatives d'aquest barri històric de la Barcelona obrera. El paper d'aquesta associació enllaça amb la tasca acomplerta amb el projecte Barri Cooperatiu, impulsat per la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya i La Ciutat Invisible entre 2009 i 2013.

Entre les cooperatives que l'integren trobem Abarka, sorgida de l'associació Dunia Kato per convertir la gastronomia en una font de divulgació i promoció de la cultura africana. «Vam ser una de les primeres cooperatives de migrants i persones racialitzades en participar en l'Impuls», explica Khady Drame, una de les cofundadores. Entre les seves propostes destaca l'Obrador Mancomunitat de Sants, pensat perquè les veïnes del barri puguin fer-ne un ús comunitari i establir llaços de confiança i de suport mutu.

Així s'expressa també Alejandra Valbuena, membre del grup de treball de l'Impuls de Sants, per a qui aquesta iniciativa ha esdevingut un espai on es plantegen debats i propostes amb perspectiva antiracista. Segons Valbuena, l'objectiu no és contemplar com el món cooperatiu «acull» les persones migrants i racialitzades, sinó posar el focus en les iniciatives que impulsa aquest col·lectiu i l'impacte que tenen en l'ecosistema cooperatiu d'aquest i altres barris del país. Tant Drame com Valbuena opinen que la participació de les iniciatives migrants no és passiva. «Al contrari: som un actor rellevant en l'articulació dels projectes», afirmen les dues, si bé aclareixen que «encara s'han d'adreçar molts assumptes relacionats amb el funcionament intern de l'organització».

Per consolidar les seves accions, l'Impuls Cooperatiu de Sants celebra un cop al mes una assemblea, on cada assistent trasllada les seves preocupacions, no només relatives a l'activitat econòmica. «També parlem de quina lectura fem de la nostra realitat», expliquen Drame i Valbuena, «i això inclou l'antiracisme, el suport a iniciatives concretes, la denúncia de violències o la formació d'aliances que tinguin un impacte positiu per a la comunitat». Un exemple va ser el debat entorn de les subvencions ACOL, adreçades a migrants

en situació irregular que, en complir els requisits per obtenir una residència temporal, poden accedir a un contracte de treball. «Després de moltes reflexions, vam acordar que l'Impuls presentaria 25 sol·licituds», comenten les cooperativistes, que consideren que la decisió volia reconèixer i satisfer les necessitats de les entitats, especialment de la Xarxa Comunal d'Ocupació de Sants i l'escola comunitària de formació permanent La Troca.

ACCIONS DE FUTUR

Ara per ara, l'Impuls de Sants no disposa d'estadístiques que quantifiquin el percentatge de persones migrades o d'origen divers que treballen a les cooperatives de la plataforma. Amb tot, però, cinc d'elles —l'equivalent a un 25% del total— estan liderades per persones migrants i racialitzades. És el cas de l'equip de treballadores de l'Impuls de Sants: dues de les quatre integrants són dones migrants.

Segons Khady Drame i Alejandra Valbuena, tenir aquest diagnòstic complet serviria per analitzar millor la realitat i, en conseqüència, fer que el món cooperatiu santsenc es qüestionés si va en la bona direcció. «No pretenem preguntar-nos quantes cooperatives conformades per persones migrants hi ha a l'Impuls, sinó quantes sòcies migrades han incorporat als seus equips les cooperatives que en formen part», afirmen.

També des de l'Impuls Cooperatiu de Sants és pregunten quants projectes són mixtes, en quins processos o iniciatives comunitàries participen les persones racialitzades i quins rols hi tenen. Per Drame i Valbuena, el repte radica en identificar si es valoren les estratègies, propostes i capacitats de les persones migrants en els espais que freqüenten. «Ser reconegudes com a subjectes polítics actius contribuiria a desmuntar imaginaris racistes i colonials», indiquen. Aquestes dues activistes també advoquen per l'elaboració d'un protocol d'igualtat de gènere amb perspectiva antiracista. Un altre repte que, segons l'Impuls Cooperatiu, pot donar llum a les necessitats que tenen les persones migrants i racialitzades en aquest i altres espais de transformació comunitària que emergeixen arreu del territori.—*

COL·LECTIVAT

Trencar el silenci de les llengües minoritzades

La cooperativa de serveis lingüístics i recerca social de tecnologies per a idiomes en situació de risc busca estratègies per apropar aquesta diversitat cultural a l'àmbit cooperatiu.

Text: Ignasi Franch

Combatre la marginació idiomàtica que els pobles oprimits pateixen en els espais digitals. Aquest és l'objectiu de Col·lectivaT, la cooperativa formada per la sociòloga Özgür Güneş Öztürk, la traductora Pelin Doğan Özmen, el lingüista computacional Alp Öktem i la periodista Clara Basiana. Després de trobar-se en diferents espais vinculats a la comunicació política, aquestes activistes van adonar-se que, «si ajuntàvem forces, podríem sumar el nostre posicionament polític i aportar els nostres coneixements a la societat catalana». Va ser aleshores quan van passar de fer traduccions del turc, el kurd i l'àrab per a segells editorials, a constituir-se en cooperativa, cosa que els ha permès desplegar una intensa activitat de suport logístic en el camp de la informació i la creació cultural.

UNA POLIFONIA D'ACTIVITATS

Des dels seus inicis, Col·lectivaT ha participat en la producció de dossiers, articles i llibres. És el cas de la traducció al castellà d'*Arrestados: Notas de un periodista en una prisión turca*, de Can Dündar, per a Descontrol Editorial, o la subtitulació del documental *El Sol del Nord*, que repassa el paper dels moviments socials al Kurdistan del Nord.

També, en el terreny tecnològic, la cooperativa ha ajudat a crear eines de reconeixement de parla i assistents de parla en aranès (a través del projecte Araina), o un traductor automàtic d'un idioma en perill d'extinció: el judeocastellà, o llengua ladina. De tots aquests projectes, el darrer és Catotron, un motor de síntesi de veu en català mitjançant el qual una persona pot donar ordres a una màquina. «Fins ara hem tingut un motor de síntesi de veu en llengua ladina, el castellà medieval que encara parlen prop de 40.000 jueus sefardites, i ara estem en el procés d'aconseguir que un assistent de veu (com Alexa o Siri) interactuï amb nosaltres i executi ordres per, tot seguit, transformar-ho en text», expliquen des de la cooperativa.

Catotron serà la segona gran eina ideada per Col·lectivaT, al costat de la versió catalana de Common Voice, una aplicació creada l'any 2018 en col·laboració amb Softcatalà que enregistra gravacions de frases específiques en les diferents varietats dialectals del català. Actualment, Common Voice acumula 700 hores de parla, i qualsevol persona catalanoparlant pot fer que en siguin més.

Segons Özgür Güneş Öztürk, totes aquestes activitats tenen per finalitat que «els pobles minoritzats i els col·lectius marginalitzats accedeixin als recursos, productes lingüístics, tecnologies i coneixement social

amb què tractem», i afegeix que «apliquem aquestes pautes des de la col·laboració i la intercooperació sense discriminar el territori, la llengua d'origen, l'estatus social i el sexe-gènere».

De tota manera, la incursió de Col·lectivaT al món cooperatiu no ha succeït al ritme que haurien desitjat. «Si ens hi vam implicar, va ser perquè la nostra procedència cridava l'atenció i això, potser, va fer que el sector veiés que podíem difondre la realitat del Kurdistan, Síria o Turquia», indica Pelin Doğan Özmen. Sigui com sigui, el cas és que la cooperativa va ser ben rebuda, fins al punt de comptar amb l'acompanyament de Coòpolis i l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona, i poder participar als premis Micaela Chalmeta.

Aquests reconeixements li han permès, també, impulsar programes en l'àmbit de l'economia social i solidària, juntament amb cooperatives, fundacions i entitats del tercer sector. Així mateix, han col·laborat amb la Universitat de Lleida, el Consell d'Aran o la Diputació de Barcelona, i han treballat amb la Generalitat de Catalunya i la Unió Europea, de qui han rebut finançament per projectes.

OBRIR LES PORTES A LA DIVERSITAT

Amb tot, la presència de Col·lectivaT a l'univers de l'economia social i solidària ha evidenciat, segons Özmen, que «el món cooperatiu ha de qüestionar-se l'acollida que proporciona a les persones migrades, de la mateixa manera que ho fa amb la igualtat de gènere i altres matèries». Per a aquesta lingüista, si els projectes formats per persones migrants són minoritaris, és perquè les dinàmiques de socialització tampoc no són les adequades: «La majoria de projectes neixen de l'amistat que es forja durant el treball activista, en què imaginem juntes una altra manera de funcionar». A tot això, Öztürk hi afegeix també altres problemes que donen peu a l'escassa participació de les migrants en l'ESS: «no disposem del temps ni dels recursos suficients per imaginar una altra economia, ni tampoc comptem amb les mateixes oportunitats que les persones autòctones».

Col·lectivaT entén que si els espais de participació fossin més porosos, aquests déficits s'acabarien esvaint, no sense advertir que «abans cal un esforç polític i antiracista per part de tothom». Més enllà d'això, la cooperativa reclama que «no se'ns instrumentalitzi per generar una aparença de diversitat», sinó que l'impuls vagi dirigit a establir sinergies i reconèixer les propostes d'origen divers i migrant que aposten per una economia justa, democràtica i inclusiva.—*

FORMACIÓ COOPERATIVA

ENFORTIR LA MIRADA ANTIRACISTA EN L'ESS

Catorze alumnes d'origen divers que van cursar el Postgrau d'Economia Social i Solidària – Estudis Cooperatius es troben per reflexionar sobre aquest projecte pedagògic que aposta per posar l'antiracisme al centre.

Text: Diana de la Torre

La cita entre els estudiants del Postgrau d'Economia Social i Solidària – Estudis Cooperatius va tenir lloc al bar La Raíz, cooperativa de restauració impulsada per persones migrants al districte del Poble Sec, a Barcelona. Durant la trobada es van debatre diversos temes, dels quals en destaquem alguns en particular.

L'ACCÉS A LA INCIDÈNCIA COL·LECTIVA

El primer aspecte que van tractar els participants va ser l'accessibilitat. Es va posar en relleu que el Postgrau ha generat mecanismes perquè els criteris de participació se centrin en la trajectòria o interès dels estudiants en el món de l'economia social i solidària, per sobre de tenir estudis previs o comptar amb la documentació reglamentària, fet que els alumnes van valorar molt positivament. Segons un dels participants: «la majoria dels migrants que venim d'Àfrica no parlem castellà i, moltes vegades, ens és molt difícil accedir a cursos o fer un postgrau». De la mateixa manera, els inscrits van agrair que el Postgrau en qüestió els permetés conciliar la criança i accedir a beques.

Un altre punt de coincidència va ser que els espais d'aprenentatge col·lectiu, com és el cas del Postgrau, acullen els coneixements i pràctiques de persones diverses. Així s'expressava un dels alumnes: «per a mi ha estat gratificant sentir-me subjecte de dret i que s'hagi escoltat la meua veu». Reconèixer-se com a subjectes, doncs, és per a l'alumnat un factor fonamental per poder incidir en els espais comunitaris i garantir que l'ESS compleixi amb el seu paper transformador amb tota la societat, i no només amb les persones privilegiades.

PLURALITAT EN LA DIVERSITAT

Quant als continguts de les sessions, tothom va destacar la importància que, a l'hora de parlar de racisme, es fes referència al colonialisme i a la petjada que encara té en l'actualitat. «La sessió Migració i ESS va desenvolupar aquesta idea, ja que va palesar la relació d'Occident amb el Sud global. Ens va transmetre la necessitat de superar els estigmes i la màxima preconcebuda segons la qual els colonitzadors van “civilitzar” els nostres pobles, quan allà ja existien comunitats avançades des de feia milers d'anys.»

Per als participants, doncs, la incorporació de l'antiracisme a l'ESS genera debats entorn dels privilegis i ens apropa als coneixements i experiències

d'altres territoris. «La sessió en què vam parlar sobre altres formes d'ESS que es despleguen arreu del món i les CAF (Comunitats Autofinançades) va ser una de les meves preferides», va indicar un dels alumnes, que considera que «això permet reivindicar uns sabers ancestrals descentralitzats i veure com es repliquen en altres indrets».

Parlar de diversitat també ha afavorit la creació d'uns vincles més estrets entre els participants del Postgrau. Un aspecte que, a part de plasmar-se en futures oportunitats laborals, propicia un enriquiment del procés pedagògic per als organitzadors, ja que «es contrasten els aprenentatges locals amb les realitats i els contextos que tenen lloc en altres latituds».

Fet i fet, els dinamitzadors subratllen que el Postgrau d'Economia Social i Solidària prioritza que el cos docent l'integrin persones vinculades a l'ESS amb voluntat de socialitzar els seus coneixements. Això permet als estudiants ser motors d'aquesta «construcció col·lectiva de coneixements», on l'intercanvi d'experiències és la part troncal del currículum.

GÈNESI D'UNA OFERTA PIONERA

A la trobada dels alumnes celebrada a La Raíz també va participar Ivan Miró, soci treballador de La Ciutat Invisible i un dels fundadors del Postgrau. Miró va recordar que l'origen d'aquesta proposta acadèmica prové de la demanda dels moviments autònoms de la ciutat de disposar d'espais d'aprenentatge al marge dels que ofereixen les institucions. El primer intent d'això va ser la Universitat Popular Autogestionada de Catalunya, sorgida en el context post 15M del 2011, si bé no va prosperar perquè «vam començar la casa per la teulada», afirma Miró.

Després, entre els anys 2013 i 2014, en constatar que als nous socis de La Ciutat Invisible els calia amarrar-se dels coneixements dels antics membres, es va voler configurar una nova proposta formativa. «Calia sistematitzar els coneixements, i és així com vam organitzar uns mòduls que van convertir-se en sessions extenses, fins a donar peu a una oferta més estable», assenyala Ivan Miró.

Per materialitzar la proposta, la Comissió de Formació de la Xarxa d'Economia Social de Catalunya (XES) va proposar un itinerari formatiu en ESS que emanava del Projecte europeu EMISE+, en alguns mòduls del qual ja participaven. D'aquesta manera, l'any 2016 va néixer el Postgrau en Economia Social i

TRENCAR LES COSTURES

Que l'alumnat en situació d'irregularitat pugui cursar aquest Postgrau, doncs, és un exercici de coherència i, també, un pas endavant perquè l'ESS vehiculi, representi i incorpori la diversitat de mirades i vivències que han de permetre la construcció d'una economia transformadora, plural i solidària.—*

REGULARIZACIÓN.YA

CONTRA EL RACISME D'ESTAT

La Iniciativa Legislativa Popular (ILP) promoguda per aquest moviment antiracista aspira a obrir una escletxa per enderrocar el mur d'impunitat amb què els poders de l'Estat vulneren els drets fonamentals de la població migrant.

Text: Vivi Alfonsín

El 19 de febrer de 2022, desenes de col·lectius i persones migrants autoorganitzades d'arreu de l'Estat van sortir als carrers per iniciar una recollida de signatures amb l'objectiu de tirar endavant una Iniciativa Legislativa Popular (ILP) per la regularització extraordinària de persones estrangeres. Amb el suport de gairebé 700.000 signants, la ILP es va presentar al Congrés dels Diputats el mes de desembre. Això va suposar una fita indiscutible en la lluita antiracista a l'Estat espanyol, no només perquè es va superar el mig milió de signatures que requereix una ILP, sinó perquè va ser la primera vegada que un projecte d'aquestes característiques va penetrar amb tanta força en les esferes del poder legislatiu.

RACISME ESTRUCTURAL

Durant un llarg període, Regularización.Ya ha treballat a peu de carrer per visibilitzar les seves demandes i s'ha enfrontat a un poder institucional en el qual continuen aflorant discursos racistes que neguen el dret del col·lectiu migrant a tenir una vida digna. El treball de base va comptar amb una forta incidència política: una

cinquantena de mocions de suport van ser ratificades per diferents administracions de l'Estat, la meitat de les quals a Catalunya.

Són les persones mateixes i els col·lectius migrants els qui han traçat una ILP que parteix dels principis de la dignitat i la justícia social als quals té dret qualsevol persona, més enllà de les fronteres que l'asfixien. Perquè les fronteres no són únicament les tanques coronades amb concertines que separen els dos mons; també són els procediments que criminalitzen les persones i el racisme estructural, obstacles que en un estat democràtic no haurien d'existir.

Entre aquests elements destaca la Llei d'extranjería, la vigència i aplicació de la qual vulnera els drets bàsics. En segon lloc, hi ha l'esmentat racisme estructural d'institucions com el Ministeri de l'Interior i els Cossos i Forces de Seguretat de l'Estat, així com dels Serveis Socials, les oficines de l'Administració o la Judicatura.

A propòsit d'això, l'objectiu de la lluita antiracista sempre serà derogar la legislació vigent i erradicar les pràctiques inhumanes que se'n desprenen: assassinats a la frontera, empresonaments en Centres

d'Internaments per a Estrangers (CIE), deportacions i devolucions il·legals, escorcolls a la via pública, retirades de custòdia, el semiesclavatge del treball agrari, o la persecució policial de què són víctimes les treballadores sexuals o les qui es dediquen a la venda ambulat.

PETICIÓ DE MÍNIMS

El Govern executiu de l'Estat té la responsabilitat de resoldre aquests dèficits. En el cas de les recents massacres registrades a la tanca de Melilla, és qui hauria d'haver investigat i fet cessar el ministre d'Interior, Fernando Grande-Marlaska, que en unes declaracions al Parlament Europeu el passat 22 de març va reblar la postura deshumanitzadora i profundament racista amb què operen els cossos policials. El titular d'Interior va etzibar que la Guàrdia Civil havia obrat amb «proporcionalitat» en el darrer episodi ocorregut a la frontera sud, actuació que es va cobrar la vida d'almenys 23 persones.

Des d'una òptica legislativa, és cert que cap ILP pot contravenir una llei orgànica, com és el cas de la Llei d'estrangeria. És per això que els col·lectius promotors de la iniciativa Regularización.Ya han optat per proposar un article que insta el Govern a establir, en un termini de sis mesos i mitjançant un real decret, «un procediment per la regularització dels estrangers que es trobin en territori espanyol abans de l'1 de novembre de 2021». Tot i que, segons la plataforma, es tracta d'una petició de mínims en el camí per suprimir l'esquema discriminatori de les polítiques migratòries, aquesta mesura tindria molta importància, atès que «representaria una esquerda en un sistema gegant que manté oprimides i sense accés a drets elementals a més de mig milió de persones, de les quals un terç són menors d'edat».

Cal assenyalar que, ja l'any 2020, les Corts Generals van denegar una proposició no de llei que emplaçava les autoritats, en el context derivat de la pandèmia, a aplicar aquest mecanisme de regularització a les persones excloses de les polítiques d'ajuda social. En el text es recordava que les regularitzacions extraordinàries han estat processos habituals al vell continent i que l'Estat compta amb plenes facultats per aplicar-les: «Només a la Unió Europea, entre 1996 i 2008 es van dur a terme 43 programes de regularització en 17 estats membres. I, quant a Espanya, durant l'última etapa democràtica se n'han aprovat sis, quatre dels quals van ser aplicats pel Partit Socialista; i dos, pel Partit Popular.»

És a dir, existeixen vies legals per posar en marxa mecanismes de regularització: l'única diferència és que, si bé abans van ser motivats per la necessitat de

mà d'obra, per fer créixer les arques de la Seguretat Social o per revertir la balança demogràfica, ara són nous interessos, també d'índole econòmica, els que obren la porta a aplicar aquests programes de regularització. Cal no oblidar, és clar, que aquests processos impliquen riscos greus si no van aparellats de polítiques socials i d'ocupació justes, dignes i inclusives.

Segons l'informe de la Fundació porCausa, vuit de cada deu persones en situació administrativa irregular provenen de Llatinoamèrica. La majoria han arribat a Espanya per via aèria i solen ser dones que desenvolupen feines domèstiques o vinculades a la llar (27%) i a l'hostaleria (24%). També és conegut que a les àrees rurals de Catalunya i Andalusia és on hi ha el major nombre de treballadores agrícoles sobrevivint en assentaments d'infrahabitatges i en règim de semiesclavatge, tal com denuncien les organitzacions Fruita amb Justícia Social o Jornaleras de Huelva en Lucha.

INTERESSOS ESPURIS

Així, l'explotació i precarietat de la població migrant posa de manifest la normalització de les barbàries que es cometen a la frontera sud i la posterior criminalització de què són objecte quan arriben al nord. Una realitat que obeeix a l'únic desig de l'actual entramat polític i empresarial: maximitzar els beneficis econòmics.

Prova d'això és que, mentre que la violència provocada per les guerres té com a raó de ser el sosteniment del negoci armamentístic, la violència que es produeix a les fronteres només s'explica pel negoci que hi ha darrere del control fronterer. Només cal veure com aquesta indústria ha crescut emparada per fons de recerca de la Unió Europea, que hi ha destinat 341 milions d'euros entre 2007 i 2020, i Frontex (la policia fronterera), un organisme que cada any veu incrementades les seves partides i atribucions. El darrer estudi de la Fundació PorCausa denuncia aquesta situació.

L'Estat espanyol ocupa una posició de lideratge pel que fa a l'automatització del control fronterer, en la qual ha invertit 44 milions d'euros per projectes que executen empreses privades, universitats, la Guàrdia Civil o el Ministeri de l'Interior. De fet, el juny de 2022, al mateix temps que la Unió Europea adjudicava 500 milions d'euros al Govern del Marroc per blindar els passos fronteres, la Moncloa destinava 17 milions d'euros per reforçar amb tecnologies de control migratori el pas de Tarajal i Beni Enzar, la qual cosa ha convertit la frontera entre els dos estats en un dels punts més tecnificats i inabordable de tot el perímetre que separa les ribes sud i nord del Mediterrani. Si a això hi afegim que només un 10 % dels fons destinats a polítiques migratòries a l'Estat espanyol va dirigit a

prestar assistència i suport a les persones migrants, podem comprendre l'abast d'aquest racisme d'estat que Regularització.Ya vol combatre amb la ILP.

DRETS EN JOC

Amb tot, i malgrat haver travessat els límits geopolítics del país d'entrada, les persones migrants arrossegueu sobre els cossos unes polítiques frontereres que, a la vegada que vulneren els drets humans, alimenten el conglomerat tecnològic de control social. Per a més inri, aquesta política no fa més que alinear-se amb el discurs xenòfob de l'extrema dreta i la manipulació informativa respecte als fluxos migratoris, la qual cosa situa els migrants com a col·lectiu perillós en l'imaginari col·lectiu.

És per aquesta raó que la campanya de Regularització.Ya pren una rellevància especial. Tanmateix, caldrà esperar que la proposta, assignada a la Comissió de Treball, Inclusió, Seguretat Social i Migracions,

segueixi el tràmit administratiu corresponent i, si els partits polítics ho consideren adient, es debati i s'aprovi en seu parlamentària. Una decisió que dependrà de la voluntat de les diferents forces, les quals tenen a les mans la regularització administrativa —i les portes a una vida digna— de gairebé mig milió de persones que viuen i treballen a l'Estat espanyol.

Sigui com sigui, una de les premisses fonamentals dels col·lectius que conformen la lluita antiracista és que no es pot parlar de drets humans —ni d'Agenda 2030, ni d'igualtat i feminismes— si no es tenen en compte les persones migrants i els seus drets fonamentals. De la mateixa manera, tampoc existeixen arguments, més enllà del racisme i els interessos econòmics exposats, perquè aquesta ILP no entri amb dret propi a les agendes ministerials que, quan els ha convingut, han demostrat ser prou resolutives per abordar altres causes. Aquesta és la reivindicació de Regularización.Ya: si les vides migrants importen, ara hi ha l'ocasió de demostrar-ho.—*

Cooperatives de migrants

TERRENY FÈRTIL PER TEIXIR UNA SOCIETAT INCLUSIVA

Creadoness-1. L'equip de costureres dissenya un ampli assortit de bosses, motxilles i altres accessoris elaborats amb materials de qualitat.

Creadoness-2. El projecte de moda sostenible, sorgit fa quatre anys, aposta per l'originalitat de cada objecte, que és únic i està confeccionat artesanalment.

Diomcoop-1. Amb l'objectiu de contribuir a la cohesió social, l'equip de Diomcoop treballa per donar resposta a les necessitats de les persones migrants en situació precària.

Diomcoop-2. Les cuineres vinculades a la cooperativa ofereixen serveis de càterin amb plats i begudes típiques de l'Àfrica Negra.

Diomcoop-3. Entre els projectes de Diomcoop destaca Diambaar, una línia de roba i complements que combina els colors de les teles africanes amb l'estil més cosmopolita.

Xarxa de Dones Cosidores-1. Dones d'origen divers han trobat en la Xarxa el mitjà per desenvolupar-se en l'àmbit de la costura i establir-se econòmicament.

Xarxa de Dones Cosidores-2. La cooperativa utilitza material reciclat, sovint cedit per empreses del tèxtil o recuperat del carrer, per confeccionar les seves col·leccions.

Xarxa de Dones Cosidores-3. Gràcies al treball en equip, les integrants comparteixen les seves inquietuds i interactuen amb la realitat social que les envolta.

Sindicat de Venedors Ambulants de Barcelona-1.
Al Sindicat, el projecte empresarial va aparellat a la denúncia de la situació que pateixen els man-ters a les nostres ciutats.

Sindicat de Venedors Ambulants de Barcelona-2.
La marca de roba Top Manta, creada el juliol de 2017, compta amb una gran varietat de peces elabo-rades sota criteris ètics i sostenibles.

Sindicat de Venedors Ambulants de Barcelona-3.
Un centenar d'immigrants ja han aconseguit regularitzar la seva situació gràcies a la venda dels articles que elabora el Sindicat.

Sindicat de Venedors Ambulants de Barcelona-4.
La cooperativa té dos tallers en funcionament, on 25 persones fabriquen roba de la marca i assumei-xen encàrrecs externs.—*

AMUSI

DONES COLOMBIANES EN PEU DE PAU

La resiliència d'aquesta associació de dones ha afavorit els processos de reconciliació social i de recuperació de les terres de les comunitats desplaçades.

Text: Irina Illa

Fa més de cinquanta anys que Colòmbia es troba immersa en un conflicte que, si bé continua sense solució, amb el nou govern i l'impuls dels moviments socials sembla avançar cap a un escenari de pau i justícia social. Una de les protagonistes en aquest canvi de rumb és l'Asociación de Mujeres Unidas de San Isidro (AMUSI), sorgida el 2008 amb l'objectiu de reivindicar els drets de les dones a tornar a l'assentament de Río Quito, al departament del Chocó, del qual van ser desplaçades el

2005 a causa de la guerra. «Volíem recuperar les nostres vides i participar en la nova etapa que iniciava Colòmbia», explica Luz Mery, portaveu de l'associació.

LLUM DESPRÉS DE LA PENÚRIA

Luz Mery assegura que per a la comunitat desplaçada el retorn ha estat complicat, especialment per a les dones, que encara no tenen el paper que voldrien a les municipalitats i als òrgans de decisió. Segons l'informe *Basta Ya*, l'any 2012 només van tornar a San Isidro 99 persones de les 300 desplaçades, ja que moltes van haver de buscar feina en localitats més allunyades. «Això va fer que tinguessin dificultats per conciliar la vida laboral i familiar», afirma la portaveu d'AMUSI. Però no només això: el projecte del president Álvaro Uribe, conegut com a Zona de Consolidación, va fer que la majoria de persones desplaçades es quedessin atrapades enmig del conflicte bèl·lic, entre l'exèrcit, les guerrilles i els paramilitars. «Va ser una època molt dura, fins al punt que aconseguir menjar i medicaments implicava un perill constant, mentre els infants patien desnutrició i greus malalties», relata Luz Mery.

Gràcies a la pressió social, però, el 2012 l'AMUSI va ser reconeguda com a organització per l'administració pública, fet que, segons Luz Mery, «ens va permetre guanyar pes jurídic i, amb l'obtenció d'ingressos, assolir una major autonomia i capacitat d'intervenció». En reconeixement del treball realitzat, un any després l'AMUSI també va entrar en el programa Promoción del Enfoque de Género y la Asociatividad Empresarial de la Mujer Rural en Colombia, que li ha permès engegar projectes socials i empresarials.

Avui, l'AMUSI reuneix 40 famílies pageses que impulsen la producció d'aliments, la conservació de l'ecosistema i un sistema de governança amb perspectiva de gènere que contribueix al desenvolupament econòmic de San Isidro i altres municipis de Río Quinto.

ÑAMICHIPS, DELÍCIA AMBIENTAL

Pel que fa a l'organització, l'entitat de dones colombianes disposa de tres òrgans: el Comitè Tècnic, encarregat d'estudiar i posar en pràctica les diferents iniciatives; el Comitè de Joves, configurat per vuit dones d'entre 17 i 25 anys que duen a terme les tasques de documentació, gestió de les xarxes socials i la participació en els esdeveniments; i la Junta Directiva, que valora els projectes amb l'assemblea i n'acorda l'execució.

Els principals projectes de l'AMUSI graviten sobretot al voltant de l'activitat agrícola i, concretament, del cultiu del nyam, una planta de la qual s'extreuen farines i una versió de patates xips. Sota la patent ÑamiChips, aquestes patates han assolit un èxit acl-

parador a Colòmbia i a altres països del continent. «Les arrels i tubercles del nyam ja s'havien utilitzat a l'Àsia, Àfrica, Amèrica i Oceania en èpoques anteriors. És una planta, doncs, que ens uneix amb altres cultures del món», destaca Luz Mery.

Per garantir-ne la producció, l'AMUSI ha acordat un sistema de lloguer de terres en què grups de pagesos cerquen el major rendiment possible del sòl amb un impacte ambiental mínim. «Ens beneficia que San Isidro es trobi al mig d'una àrea agroforestal protegida per diversos plans», assenyala la representant de l'entitat, que entre d'altres cita el Plan de Acción Nacional de Lucha contra la Desertificación y la Sequía i el Plan Nacional de Desarrollo, adoptat el 2006 i que introdueix el bosc tropical sec dins de l'àrea protegida. «Aquests boscos, on trobem fruits com la nespra, varietats de pebre, plantes ornamentals, fustes, fibres i altres compostos, aporten grans beneficis a la població, ja que tenen un valor nutricional i etnomedicinal extraordinari», afegeix Mery.

De fet, arran de la venda de les ÑamiChips, San Isidro ha pogut refer-se econòmicament i demostrar la importància de treballar la terra de manera responsable i sostenible. Un fet al qual s'ha sumat la presència masculina en tots els processos lligats al conreu de la planta.

PERSPECTIVES DE FUTUR: UN ALÈ D'OPTIMISME

L'AMUSI ha consolidat un projecte que, amb la voluntat de ser tan inclusiu com sigui possible, permet a les associades i a les víctimes del conflicte en general millorar la qualitat de vida i participar activament en la protecció i defensa de l'ecosistema. Prova d'això és la coordinació amb altres moviments del departament, com ara l'Asociación Integral de Campesinos de la Vereda Hayita y Vecina, una organització pagesa del municipi de San Juan Nepomuceno, amb qui l'AMUSI ha establert un marc de col·laboració.

En aquest procés d'empoderament, també hi ha contribuït l'accés a la presidència del país de Gustavo Petro i Francia Márquez, una reconeguda activista vinculada al moviment ecologista. Així ho creu Luz Mery, per a qui «l'arribada al poder de tots dos, després de dos segles de governs conservadors, suposa una oportunitat per al progrés de les comunitats i la resolució dialogada del conflicte». Entorn d'això, la portaveu de l'AMUSI destaca el diàleg de pau iniciat amb l'Ejército de Liberación Nacional, així com la reforma fiscal amb què l'executiu pensa augmentar els impostos a les grans fortunes per garantir un repartiment de la riquesa més just. Aquestes i altres mesures —conclou Mery Luz— són un raig d'esperança per a les dones de San Isidro i altres actors colombians que, després d'una llarga lluita, retornen a les terres per construir un futur més just i digne.—*

Les cooperatives de persones migrants tenen en comú una inquietud que, alhora, és el seu gran obstacle: la lluita contra la precarietat i la discriminació laboral que afecta el col·lectiu. El grau de dificultat varia en funció de la necessitat de regularitzar els papers, però en tots els casos, això no impedeix la tasca que realitzen.

Text: Júlia Bacardit

Cooperatives migrants per canviar el focus

LA TREGUA I L'OCCULTA: ACTIVISME DISRUPTIU

La Tregua és una iniciativa social i solidària de Gràcia, a Barcelona, que té per finalitat la socialització intercultural. Des del seu local, situat al número 16 del carrer Congost, els socis fan formació artística i decolonial amb tallers participatius i d'acció comunitària. La cooperativa està integrada per la sociòloga xilena Karolyna Núñez Grez, la integradora social i professora de ioga Mara Mantovani i l'antropòleg cultural veneçolà José Romero Losaco.

Els inicis de La Tregua es remunten al 2016, quan una de les sòcies va iniciar el projecte Migració i Art (MiA), amb l'objectiu de compartir les experiències migratòries a través d'activitats artístiques. La seva agenda s'ha ampliat a poc a poc amb tallers d'assessorament jurídic a persones migrades en situació irregular. Així mateix, el projecte MiA aspira a intervenir de manera positiva a la ciutat des d'una perspectiva antiracista i decolonial, motiu pel qual també ha incorporat gent autòctona.

Amb la pandèmia, però, La Tregua va haver d'aturar l'activitat, si bé va aprofitar la situació per formar-se internament i establir-se com a cooperativa: «La conversió va suposar el repte de fer sostenible l'espai i el sistema per generar els ingressos que ens permeten pagar les nòmines. Vam començar sent-ne quatre i ara l'equip ha crescut», afirma José Romero Losaco, que es va incorporar a l'equip el 2019.

Romero Losaco explica que, tot i la quantitat de cursos i tallers que organitza La Tregua, no és fàcil arribar al gran públic, per bé que «l'experiència prèvia com a associació ens va donar molts contactes». Per a ell, a aquesta dificultat, s'hi ha afegit la manca de suport per part de les institucions, sobretot quan la cooperativa ha fet el pas a l'activisme. «Ens donen molt poca ajuda, i encara menys per la nostra condició de migrants», denuncia.

Si la covid-19 va servir perquè La Tregua es reinventés, també va permetre que emergissin altres iniciatives. És el cas de L'Occulta, un centre cultural situat al número 18 del carrer Vistalegre, al Raval, que empodera artistes migrants, dones i dissidències. Gestionat per Aline Biz, Felipe Pinilla i Fabián Cárdenas, aquesta cooperativa acull tallers i esdeveniments culturals amb perspectives emparentades amb l'antiracisme i el feminisme interseccional. «Creiem en el valor de l'art en si mateix, ja que és una eina important per la decolonització de cossos i ments, mentre busquem un sentit ampli i efectiu a l'activitat artística.» Segons els seus integrants, «al capdavant, la realitat i la imatge es poden transformar en el pla estètic, però també en el social».

Gràcies a la perseverança, L'Occulta compta avui amb una extensa xarxa d'artistes i de públic migrant

d'origens diversos, que converteixen l'espai en un mitjà on intercanviar sabers i compartir idees més enllà del context llatinoamericà. Com apunta Aline Biz, L'Occulta pretén que «totes les persones que hem deixat els nostres països trobem un ambient per tirar endavant a través de l'art i el coneixement mutu».

SOM AMB TU I LA EROTECA: REGULACIÓ CONTRA LES DESIGUALTATS

Som Amb Tu és una cooperativa formada per Marilin Flores, Luis Ramírez i Ramona Flores, l'objectiu de la qual és oferir atenció sociosanitària professional a domicili a persones en situació de dependència, afavorir-ne la recuperació o qualitat de vida i, com diu Marilin Flores, dignificar les cures: «sabem que, si ens cuidem, podrem cuidar millor els nostres usuaris».

Totes tres sòcies s'havien format professionalment als seus respectius països i, en arribar a Catalunya, van haver de buscar-se la vida. Després de coincidir en un curs de formació sociosanitària per a persones en situació de dependència, van decidir impulsar el projecte. Al cap d'un temps, van acordar que la cooperativa «era l'estructura que ens garantia gestionar la nostra estabilitat laboral i contribuir a la inclusió de qui s'hi volgués sumar», afegeix Ramona Flores.

Som Amb Tu preveu que els seus membres treballin arreu de Catalunya, encara que intenten prioritzar la feina als districtes de Barcelona on resideixen, que són Horta-Guinardó i Nou Barris. La voluntat, doncs, és incidir on passen la major part del temps, per mirar d'arrelar-se a força de concórrer i participar en els respectius teixits associatius. Així ho afirma Ramona Flores, per la qual «participant en les taules de salut de gent gran, en casals o en activitats de voluntariat, aportem el nostre gra de sorra. També ens hem adonat que, gràcies a la col·laboració amb altres entitats del sector, podem replicar la tasca a altres barris i ciutats catalanes».

La trajectòria de Som Amb Tu és similar a la de La Eroteca, les integrants de la qual també han hagut de regularitzar els papers i enllaçar feines precàries fins a poder iniciar i materialitzar el projecte. Amb un plantejament obertament feminista i antiracista, està formada per diverses dones migrants que, després de dos anys de feina, van constituir-se en cooperativa. Un procés que, com assenyala Carolina Cortés, s'ha allargat més del compte per la situació migratòria de l'equip. L'expertesa en l'exploració de les sexualitats i l'educació sexual feminista les ha portat a col·laborar amb altres col·lectius, sigui organitzant tallers o per la via de l'activisme voluntari. «També hi ha persones no binàries que s'han sumat a les nostres propostes», apunta Cortés.

Amb tot, l'objectiu de La Eroteca és abordar les desigualtats socials des de les desigualtats sexuals, fet que suposa explorar camins per la construcció de sexualitats lliures on el plaer estigui al centre. Segons Cortés, el mercat eròtic s'ha fixat sempre en la sexualitat masculina, per això «en busquem un que estigui orientat a altres perspectives».

PERIFERIA CIMARRONAS I CONTRAMIRADA: EIXAMPLANT MIRADES

És innegable que un dels projectes més destacables i consolidats és Periferia Cimarronas, una cooperativa sorgida de les trobades de la comunitat afrodescendent Black Barcelona, que fa vuit anys que se celebren, i que avui compta amb una botiga on ven productes fabricats per persones afrodescendents i racialitzades. Aquest espai, on trobem una sala de teatre, una cafeteria i una biblioteca amb uns dos mil llibres cedits, és també la residència de la seva fundadora, l'actriu i directora teatral Silvia Albert Sopale.

De la mà de Sílvia Albert i la resta d'integrants, Periferia Cimarronas s'ha fet un lloc al camp de la producció i els espectacles audiovisuals. Així ho explica l'actriu i directora: «el juliol de l'any passat vam produir el nostre primer espectacle, *Tituba*, amb Katie Sey i Denise Duncan, que ja està de gira per Catalunya. Entre les pròximes línies d'acció preveiem obres afrocentrades i creacions artístiques de diferents estils».

Tot i aquest ambició calendari, la cooperativa tampoc no està exempta dels inconvenients amb què es troben la majoria d'entitats formades per persones migrants. Principalment, les dificultats per conciliar la feina amb la vida domèstica i la falta de pressupost per promoure els treballs en els circuits publicitaris de referència.

També, com molts altres col·lectius, les integrants de Periferia Cimarronas topen amb els obstacles que els impedeixen accedir a subvencions destinades a l'activitat teatral, cosa que atribueixen al fet que «les institucions etiqueten la nostra activitat com a intercultural, no pas com a cultural, de manera que això ens complica arribar a nous escenaris i àmbits de difusió», comenten les integrants. No obstant això, el treball de Periferia Cimarronas és un referent per als sectors afins, que busquen oferir les seves creacions.

L'activitat artística és també la raó que mou Contramirada, una entitat sorgida el 2020 amb la intenció d'esdevenir una escola al servei de la cultura transfeminista, queer i LGTBIQ. El projecte, ideat pel professor de cinema i expert en teoria feminista i queer, Sasha Zuvanic, es va constituir com a cooperativa el 2022 per alinear la seva estructura amb els principis de l'horitzontalitat i democràcia participativa, encara

que, com admet ell mateix, la transició no va ser un camí de roses. «Comptàvem amb pocs ingressos i després vam constatar que, a Catalunya, el sector de les persones trans, no binàries i migrants racialitzades està força minoritzat.»

A més a més, Zuvanic i la seva sòcia, Dani Aguilar, van haver d'afrontar els requisits tan estrictes que l'Estat imposa a les persones dissidents de gènere per inserir-se al mercat laboral. «Obtenir una feina és més senzill per a una persona cis que per a una trans; no n'hi ha prou amb donar-nos treball, també necessitem un espai on sentir-nos bé i no haver de patir cap mena de discriminació ni d'exclusió social». Per a l'impulsor

de la cooperativa, caldria que la legislació s'assemblés a la que funciona a l'Argentina, on els tràmits per assolir l'estabilitat del col·lectiu tenen en compte tota la diversitat existent.

Tots aquests esculls no han privat Contramirada d'impulsar nombroses xerrades, debats i formacions específiques, per les quals han obtingut una subvenció de Departament d'Igualtat i Feminismes de la Generalitat. Un suport que, sumat a les sessions que ofereix a les empreses sobre integració de persones trans i no binàries, ha donat oxigen a la cooperativa per emprendre noves propostes culturals que donin veu al col·lectiu dissident.—*

PER
COMBATRE
EL RACISME

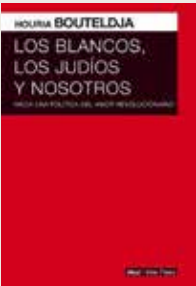
LECTURES

LOS BLANCOS, LOS JUDÍOS
Y NOSOTROS

Houria Bouteldja
Akal, 2017

A manera de manifest decolonial, l’obra de Bouteldja convida a l’amor revolucionari, no des d’una posició romàntica, sinó com un acte de justícia. És una crida a descolonitzar el món i a reconèixer que el privilegi dels cossos blancs occidentals es construeix sobre l’opressió dels «altres», les persones migrants i racialitzades. L’autora escriu d’acord amb el seu context: una pensadora francoalgeriana resident en els barris racialment segregats de París.

EL PUEBLO GITANO CONTRA
EL SISTEMA MUNDO

Pastora Filigrana
Akal, 2020

L’home blanc, occidental i heterosexual és a dalt de tot de l’escala de privilegis; per sota, hi ha els «altres». Pastora Filigrana proposa una revisió de les estratègies de resistència al capitalisme, el patriarcat i el colonialisme que pateix històricament el poble gitano, unes pràctiques que han estat objecte de càstig, criminalització i invisibilització per part del discurs dominant. En aquestes formes de vida —afirma l’advocada i sindicalista andalusa— trobem respostes d’autogestió de conflictes i alternatives al model de producció i consum neoliberal, com el mutualisme de base.

LA RADICALIZACIÓN
DEL RACISMO

Ainhoa Nadia Douhaibi i
Salma Amazian
Cambalache, 2019

L’anomenada radicalització islàmica, envoltada per la suposada imminència d’un atac terrorista, posa sota la lupa les persones musulmanes, que són objecte d’una constant vigilància policial. Al mateix temps, sembla que el «problema migratori» no existeix o, almenys, no es formula en els termes que caldria. Per aquest motiu, les dues autores de l’assaig expliquen que si volem entendre aquesta situació, hem de posar el focus en la idea que Europa es materialitza en les seves fronteres, els seus racismes i les seves violències.

CAPITALISMO RACIAL

Arun Kundnani
Txalaparta, 2022

La raça no serveix només per dividir les classes treballadores. Per Arun Kundnani, professor a la Universitat de Nova York, també és el mitjà a través del qual el capitalisme implementa i gestiona les contradiccions entre assalariats i no assalariats; posseïdors i desposseïts, i ciutadans amb drets liberals i poblacions «no lliures», des de les esclavitzades fins a les indocumentades. El llibre de Kundnani adverteix que el racisme no es pot reduir a un llegat del passat, sinó que es regenera i adquireix noves formes a partir de les divisions del treball disperses per tot el món i de les lluites que s’hi enfronten.

QUÉ HACE UN NEGRO COMO TÚ
EN UN SITIO COMO ESTE

Moha Gerehou
Península, 2021

«Què hi fa un negre com tu en un lloc com aquest?» és una pregunta que amaga molts casos de racisme que, per a Moha Gerehou, evidencien la discriminació envers els «altres», els qui mai no seran d’aquí. El periodista d’origen gambiès es dirigeix amb honestat a tothom qui busca aproximar-se al racisme a l’Estat espanyol dels últims trenta anys. Tracta de situar les persones racialitzades com a subjectes polítics, mentre desgrana el rol entre víctimes i botxins i visibilitza situacions que passen inadvertides, sense caure en victimismes.

HIJA DE INMIGRANTES

Safia El Aaddam
Nube de tinta, 2022

La novel·la d’El Aaddam narra la història de Lunja, una nena d’origen amazic nascuda en un petit poble de Catalunya, la qual s’enfronta al racisme, a la pobresa i, fins i tot, a la seva mateixa cultura. Amb aquesta història, la filòloga i comunicadora tarragonina aborda la salut mental i l’impacte que té en la menuda Lunja, per ser filla d’immigrants i persona racialitzada.

POR QUÉ NO HABLO CON
BLANCOS SOBRE RACISMO

Reni Eddo-Lodge
Península, 2021

El 2014, Reni Eddo-Lodge va escriure al seu blog un post titulat com aquest llibre, per deixar clar que estava tipa de debatre sobre raça. No volia discutir més amb gent blanca que negava el racisme estructural. Aquell post es va fer viral i va agitar el debat públic entorn de les implicacions que el racisme té en la nostra societat. La periodista britànica parla d’aquest sistema en què s’estigmatitza els qui no són blancs, d’un feminisme que va deixar de banda les dones racialitzades i de la vinculació entre raça i classe social.

CÓMO SER ANTIRACISTA

Ibram X. Kendi
Txalaparta, 2020

Amb una mirada autocrítica de la seva vida, Kendi ens anima a estudiar el comportament i les accions antiracistes. Defineix i analitza el racisme a través del poder, la biologia, l’ètnicitat o la cultura, i també les seves interseccions amb el gènere, la classe o la sexualitat, aspectes que contribueixen a enfortir l’opressió i la violència que pateixen els col·lectius racialitzats. Prenent com a base que el racisme és estructural i sistèmic, l’historiador estatunidenc apel·la a la responsabilitat individual i a la lluita col·lectiva, per fer front a tot allò que justifica aquests tipus de discriminació en la nostra societat.

DONES, RAÇA I CLASSE

Angela Y. Davis
Tigre de Paper, 2022

Dones, raça i classe és, sense dubte, l’obra central de la reconeguda activista pels drets de les persones afroamericanes. No només perquè fa aportacions clau que enriqueixen la perspectiva interseccional, sinó també perquè traça la història de les dones i de les persones negres als Estats Units des del període abolicionista de l’esclavitud fins a l’actualitat. Amb la reconstrucció d’aquesta història oculta i ocultada, Davis assenyala l’origen de les desigualtats i els antagonismes de classe, raça i gènere que imperen en la societat capitalista, alhora que planteja algunes propostes per construir un projecte emancipador.

ELS CONDEMNATS DE LA TERRA

Frantz Fanon
Tigre de Paper, 2022

Fanon és un dels intel·lectuals que més ha treballat l’anàlisi crítica de la colonització política, ideològica i cultural. Aquesta obra, publicada el 1961, poc després de la seva mort, està considerada el seu testament polític, ja que descriu com l’alliberament nacional va més enllà de la independència dels poders colonials. Per al pensador neomarxista, aquest alliberament també implica un procés d’autoalliberament i reconeixement, en què els traumes són evidents. La seva proposta té encara avui una gran vigència i és tot un clàssic per al moviment revolucionari.

Nexe és la revista semestral del cooperativisme català, coeditada per la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya i la Fundació Roca i Galès amb la voluntat de contribuir a la reflexió i al debat sobre el cooperativisme i l'economia social i solidària (ESS).

Consell editorial
Àlex Romaguera (coordinador), Joan Bernà, Josep Comaj Joan, Jordi Estivill, Jordi Garcia, Agnès Giner, Irene Moulas, Marc Roma, Berta Alarcó i Jordi Via i Llop

Disseny i maquetació
Opisso Studio, SCCL

Revisió lingüística
Olistis, SCCL

Impressió i enquadernació
Gramagraf, SCCL

Edita
Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya (FCTC) i Fundació Roca i Galès

Redacció i publicitat
c/ Premià, 15, 1a planta, 08014 Barcelona

93 318 81 62
redaccio@nexe.coop
nexe.coop

Assessorament i suport en la coordinació
MigrESS (Migració Economia Social i Solidària)

Han col·laborat en aquest número
Vivi Alfonsín, Tària Apolinar, Júlia Bacardit, Dàrio Cerisole, Nicole Elgueta Vergara, Juan David Escorcia, Marie Faye, Ignasi Franch, Júlia Gamissans, Özgür Güneş Öztürk, Irina Illa, Diana de la Torre, Najia Lofti, Quinny Martínez Hernández, Rosalía Polo, Luz Helena Ramírez Hache, Norma Véliz Torresano

Número 50, Primavera-Estiu 2023

Impulsat per

Promogut i finançat per:

L'enhorabona

per aquest

50è número!

Llarga vida a Nexe,

la revista de l'economia

social i solidària.

Cooperatives
de Treball

Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya
Premià 15, 1ª planta. 08014 Barcelona
Tel: 93 318 81 62

cooperativest treball.coop

BRAVO! PER LES QUE
PARTICIPEU
EN
ENTITATS
I ATENEUS

MARIA
BOUABDELLAH

SEGUICI
DE LA FESTA
MAJOR DE
BANYOLES

#FEMCULTURAPOPULAR

cultura.gencat.cat/femculturapopular

Generalitat
de Catalunya

sempre
endavant ➤